

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἐκκλησιαστικὴ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2023 - ΤΕΥΧΟΣ 56^ο

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

Θεός
ἐφανερώθη
ἐν σαρκί

† Ἐπισκόπου
πρώην
Ἐρζεγοβίνης
Ἀθανασίου
Γιέβτις

Σελ. 420

Χριστούγεννα

† Πρωτ.
Ἀλεξάνδρου
Σμέμαν

Σελ. 429

Προϋποθέσεις
Θεολογίας

Ἐπισκόπου
Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Σελ. 452

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί

Τό νόημα τῶν Χριστουγέννων
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Γεωργίου. Σελ. 404

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ
ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
ΚΥΠΡΟΥ

Σεπτέμβριος -
Δεκέμβριος 2023
Ἔτος 16ο
Τεύχος 56ο

Διεύθυνση: Τ.Θ. 21130 - 1502 Λευκωσία

Τηλ.: (+357) 22554600 E-mail: diafot@cy.net

Τηλεομιότυπο (Fax): (+357) 22554774

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»

570 21 Ασπροβάλτα - Θεσσαλονίκης

Τηλ.: (+30) 2397023313

E-mail: melissa@melissaprint.com

ISSN 2547-8915 (print)

ISSN 2547-8923 (online)

Ἐξώφυλλο: Ἡ Χριστοῦ Γέννησις, 14ος αἰώνας, τοιχογραφία στή Μονή Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης, Κακοπετριά.

Ὅπισθόφυλλο: Τό ἀπόσπασμα προέρχεται ἀπό τό κείμενο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου «Λόγος εἰς τήν ἀγίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέννησιν...», Συγγράμματα, τόμος Ι΄, μετάφρ. Παναγιώτη Σωτηροῦδη καί Ἀλεξάνδρου Σακελλαρίδου-Σωτηροῦδη, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος-Κύπρος 2020, σ. 367.

Περιεχόμενα

Τό νόημα τῶν Χριστουγέννων
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Κύπρου κ.κ. Γεωργίου 404

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ Κ.Δ.

Ἀπόστολος Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ
Γεννήσεως
Διακ. Μιχαὴλ Νικολάου 410

Εὐαγγέλιο Ἁγίου Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχι-
διακόνου Στεφάνου
Πρωτ. Κων/νου Α. Κωνσταντίνου 414

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί

Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί
ἤ Ἐπισκ. πρῶν Ἐρζεγοβίνης
Ἀθανασίου Γιέβτις 420

Εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου
ἤ Ἀρχιμ. Γεωργίου Γρηγοριάτου 425

Χριστούγεννα
ἤ Πρωτ. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν.....429

«**Τ**ὸν ἀγεώτρητον βότρυν βλαστήσασα ἡ
ἄμπελος»
Χριστοῦ Πεττεμερίδη.....435

Γιὰ τὴ λογοτεχνία τῶν Χριστουγέννων
Νίκου Ὁρφανίδη 439

ΑΓΙΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας
ὁ Θεοφόρος
Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ 442

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Μοναχισμός- Ἐμπειρία αἰωνιότητος
Ἁγίου Σωφρονίου Σαχάρωφ.....448

Προϋποθέσεις τῆς Θεολογίας
Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου 452

Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Εὐεργετινὸ
Ἐπιμ.: Πρωτ. Κων/νου Κωνσταντίνου ..459

Στοχασμοὶ μπροστὰ σὲ μιά βρεφικὴ κούνια
Νίκης Τρακοσιῆ 461

Δικαιολογεῖται ἡ ἄγνοια;
Ἐπιμ. Σάββα Παρῆ.....465

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ Ἱερά Μονὴ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τοῦ Ἀ-
λαμάνου
Χρίστου Χατζημιχαὴλ 467

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννηση στὴ ζωγραφικὴ
καὶ σὲ γραμματόσημα τῆς Κύπρου
Χριστόδουλου Χατζηχριστοδούλου.....472

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ

Λέξεις γιὰ τὰ Χριστούγεννα
Ἐλένης Ἀναστασίας.....477

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Στῆς ψυχῆς τὰ βάρη 479

Τό νόημα τῶν Χριστουγέννων

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Γεωργίου

Κάθε φορά πού στεκόμαστε μπροστά στή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, νιώθουμε τή γλώσσα μας νά μπερδεύεται καί τή λογική μας νά ἀποδεικνύεται ἀνίκανη νά περιλάβει καί νά ἐξηγήσει κάτι πού δέν εἶναι γιά τά μέτρα της.

Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, πού ὡς ἄνθρωπος πρωτογνώρισε τόν κόσμο μας μέσα σέ μία φάτνη καί τόν ἀποχαιρέτησε πάνω ἀπό τόν σταυρό, κάνει νά λυγίσουν τά γόνατα τοῦ ἀνθρώπου καί νά παραλύσουν οἱ αἰσθήσεις του μπροστά στό μεγάλο μυστήριο τῆς ἀγάπης καί τῆς πανσοφίας τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι ἀλήθεια πώς στίς μέρες μας ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἕνα γεγονός πού δύσκολα γίνεται κατανοητό καί γιά ἕναν ἄλλο λόγο. Δέν εἶναι μόνο τό ἀξεπέραστο μυστήριο πού στέκεται φραγμός στή λογική μας. Εἶναι καί ἡ πεζότητα κι ἡ ἀντι-

πνευματικότητα τοῦ πολιτισμοῦ μας, πού δέν ἀφήνουν περιθώρια γιά νά ἀντιληφθοῦμε τό γεγονός πού γιορτάζουμε. Πῶς νά μιλήσεις σ' ἕναν κόσμο πού ἐπιδόθηκε στά γήινα, γιά τόν Χριστό πού ῥθε νά μᾶς ἀνυψώσει στά οὐράνια; Πῶς νά μιλήσεις στόν ἄνθρωπο πού ἔγινε ἀναίσθητος γιά τόν πόνο τοῦ ἄλλου, γιά τόν Χριστό πού θεληματικά πῆρε τήν φτώχεια τοῦ ἀνθρώπινου γένους; Πῶς νά μιλήσεις σέ μία μαζοποιημένη κοινωνία πού ἐξαντλεῖ τόν σκοπό τῆς ζωῆς στή διασκέδαση καί στήν ἀπόκτηση ὅσο τό δυνατό περισσότερων ὑλικῶν ἀγαθῶν, γιά τόν Χριστό πού καλεῖ σέ συνεχεῖς πνευματικούς ἀγῶνες, σέ ἔντονη πάλη ἐναντίον κάθε λογῆς ἐκμετάλλευσης; Πῶς νά μιλήσεις ἀκόμα καί στόν ἄνθρωπο τῆς στέρησης τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ὅταν στόχος του δέν εἶναι ἄλλος παρά ἡ

ανάκτηση τῆς χαμένης ὑλικῆς εὐμαρείας του;

Στά μέτρα μέ τά ὁποῖα μετροῦμε τή ζωή μας, μᾶς ξεφεύγει δυστυχῶς τό νόημα τῶν Χριστουγέννων. Γι' αὐτό κι ὁ καθέννας μας κρατᾶ ἀπό τή γιορτή ὅ,τι μπορεῖ νά ἀφομοιώσει. Στούς ἐμπόρους καί τούς καταστηματάρχες τό νόημα τῶν Χριστουγέννων ἐξαντλεῖται στό οικονομικό κέρδος. Στούς ὑπαλλήλους, σ' ἓνα δεύτερο μισθό. Στούς μαθητές, σέ μερικές μέρες ἀργίας. Στούς θρησκευόμενους, σέ μίαν εὐκαιρία ἐναλλαγῆς τῶν ὕμνων πού ψάλλονται στήν Ἐκκλησία. Χωρίς νά ἀπορρίπτονται ὅλα αὐτά, τό νόημα τῶν Χριστουγέννων εἶναι πολύ βαθύτερο ἀπ' ὅλα τά πιά πάνω· καί τά μηνύματα πού στέλλει, πολύ πιά βασικά γιά τή ζωή μας. Ἀναφέρω τά κυριότερα ἀπό αὐτά:

α) Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἀπό μία γυναίκα, τήν Παρθένο Μαρία, δείχνει πρῶτ' ἀπ' ὅλα τίς δυνατότητες τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Δημιούργημα τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ἂν δέν φθαρεῖ ἀπό τήν ἁμαρτία, φτάνει μέχρι τοῦ σημείου νά χωρέσει μέσα του κι αὐτόν τόν ἴδιο τόν Θεό. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας φιλόσο-

φοι ἔλεγαν πῶς δέν εἶναι δυνατόν ὁ Θεός νά συναναστρέφεται μέ τούς ἀνθρώπους. «Θεός ἀνθρώποις οὐ μίγνυται», ἔλεγε ὁ Πλάτωνας. Μέ τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ στή γῆ, ὅμως, μαθαίνουμε πῶς ὁ Θεός ὄχι μόνο συναναστρέφεται μέ τούς ἀνθρώπους, ἀλλά καί κατοικεῖ μέσα τους. Ὁ καθέννας μας ξέρει πιά πῶς μέ τή Χριστιανική καί τή μυστηριακή ζωή μπορεῖ νά μιμηθεῖ τήν Παναγία, νά δεχθεῖ ἐπάξια μέσα του τόν Χριστό, νά γίνει «χώρα τοῦ ἀχωρήτου».

β) Ἡ σάρκωση τοῦ Χριστοῦ, ὕστερα, καταφάσκει τή σωματική ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου. Δίνει δηλαδή στό ἀνθρώπινο σῶμα τήν ἀξία πού τοῦ πρέπει. Οἱ πρό Χριστοῦ φιλόσοφοι, ἐπηρεασμένοι ἀπό τίς ἐξάρσεις τοῦ πνεύματος, ὑποτιμοῦσαν τό σῶμα· τό θεωροῦσαν φυλακή τῆς ψυχῆς. Νόμιζαν πῶς μέσα σ' αὐτό κατοικοῦσαν δαιμονικές δυνάμεις. Ἀφοῦ ὅμως αὐτό τό σῶμα καταδέχεται νά τό πάρει ὁ ἴδιος ὁ Θεός, σημαίνει πῶς δέν εἶναι κάτι πού ἀντιστρατεύεται τό πνεῦμα. Δέν ἦταν δυνατό ὁ Θεός νά κατοικήσει σέ κατοικητήριο δαιμόνων. Τό σῶμα εἶναι τό ὄχημα τῆς ψυχῆς, «τό τῆ ψυχῆ δοθέν

ὄχημα πρὸς τὸν βίον» κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, εἶναι τὸ ἀπαραίτητο μέσο μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται σὲ ἐπικοινωνία καὶ σχέση με τοὺς ἄλλους, δημιουργεῖ, κινεῖται, ζεῖ.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ ἡ ὕλη καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα θεωροῦνταν ὅτι ἦσαν θεοποιημένα ἢ δαιμονοποιημένα. Οἱ ἄνεμοι ἀποδίδονταν στὸν Αἴολο, οἱ τρικυμίες στὸν Ποσειδώνα. Οἱ κεραυνοὶ κατασκευάζονταν, τάχα, ἀπὸ τὸν Ἥφαιστο κι ἐκτοξεύονταν ἀπὸ τὸν Δία. Αὐτὲς οἱ ἀντιλήψεις ἦσαν τροχοπέδη καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν. Πῶς θὰ ἀσχολοῦνταν, π.χ., οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἐφεύρεση ἐνὸς μέσου γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν κεραυνῶν, ὅταν ἔτσι θὰ ἔρχονταν σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὸν Δία; Πῶς θὰ ἐγχείριζαν ἕναν ἀσθενή, ἢ πῶς θὰ ἀνέλυαν τὴν ὕλη σὲ χημικὸ ἐργαστήριο, ὅταν φοβόντουσαν ὅτι θὰ προκληθεῖ ἡ μῆνις τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων; Μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ δόθηκε τὸ μήνυμα πῶς ἡ ὕλη δὲν εἶναι σατανική, οὔτε μυστηριώδης. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὴν προσλαμβάνει καὶ τὴν ἀγιάζει.

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, 16ος αἰώνας, ἀπὸ τὸν ναὸ Ἁγίου Νικολάου, Ἅγιος Νικόλαος Λευκονοίκου, Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄.

Εἶναι γι' αὐτὸ τὸν λόγο πού οἱ θετικές Ἐπιστῆμες ἀναπτύχθηκαν στὴν Εὐρώπη κυρίως, σ' ἕνα χριστιανικὸ δηλαδή χῶρο.

γ) Τὰ Χριστοῦγεννα εἶναι καὶ μήνυμα εἰρήνης. Εἰρήνης ὅμως πού ἔχει σωστή ὑποδομὴ· πού ἐδράζεται σὲ ἀρχές καὶ ἰδανικά. Ἡ ἔννοια τῆς εἰρήνης εἶναι μία ἀπὸ τίς πιὸ παρεξηγημένες σήμερα. Γιὰ τοὺς περισσότερους σημαίνει τὸ μεταξὺ δύο πολέμων διάστημα, δηλ. ἀνακωχή, παραθεωρώντας ὅτι αὐτὴ, τίς

πιό πολλές φορές, είναι αποτέ-
λεσμα συμβιβασμῶν καί προ-
δοσίας ἀρχῶν καί ιδανικῶν.
Ἄλλοι τῆς βάζουν προσωπεῖα,
ζητώντας κάτω ἀπό τό ἡχηρό
ὄνομά της, νά κρύψουν τούς
πραγματικούς τους σκοπούς.
Ἔτσι, ἀκόμα κι αὐτή ἡ βάρβα-
ρη εἰσβολή τῶν Τούρκων στήν
Κύπρο, χαρακτηρίστηκε ὡς
"εἰρηνευτική ἐπιχείρηση". Με-
ρικοί πάλιν ὀνομάζουν τήν
ἀπροθυμία τους νά ὑπερασπι-
στοῦν τήν πατρίδα τους καί νά
ἀγωνιστοῦν γιά τήν ἀπελευθέ-
ρωσή της ὡς ἐμμονή, τάχα, στίς
εἰρηνευτικές διαδικασίες.

Δέν εἶναι αὐτή τήν εἰρήνη
πού ἐξάγγειλαν οἱ ἄγγελοι ἐκεί-
νη τήν ἀνεπανάληπτη νύκτα. Ἡ
εἰρήνη πού ἔφερε ὁ Χριστός ἔχει
σωστή ὑποδομή. Συνδέεται ἀνα-
πόσπαστα μέ τή δικαιοσύνη
καί τήν ἐλευθερία. Ἐχει ἀκόμα
τήν ἔννοια τῆς ἐσωτερικῆς γα-
λήνης, τῆς ἡρεμίας πού νιώθει
κανεῖς ἀπό τήν ἡσυχία συνειδή-
ση, τή συμφιλίωση μέ τόν Θεό
καί τούς συνανθρώπους του. Ὁ
ἐρχομός στή γῆ τοῦ Χριστοῦ
εἶχε καί αὐτό τόν σκοπό. Κα-
τήργησε «τό μεσότειχον τοῦ
φραγμοῦ», τό τεῖχος πού χώρι-
ζε τούς ἀνθρώπους ἀπό τόν

Θεό καί ἀπό τούς συναθρο-
πους τους. Ἔφερε τήν καταλ-
λαγή Θεοῦ καί ἀνθρώπων καί
τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους.
Ὅσοι ἀνεπιφύλακτα δεχτοῦν
τόν Χριστό καί τή διδασκαλία
του, ἀπολαμβάνουν αὐτή τήν
κατάσταση. Ὅταν ἐπικρατήσῃ
αὐτή ἡ εἰρήνη σέ ὅλους, ἡ ἄλλη,
ἡ ἐξωτερική, ἡ μή ὑπαρξή πο-
λέμων, θά ἔναι ἀπλό ἐπακό-
λουθο.

δ) Ἡ σάρκωση τοῦ Θεοῦ, κα-
τόπιν, δίνει τό μήνυμα τῆς ἐνό-
τητας τῆς ἀνθρώπινης φύσης,
τῆς ἐνότητας ὅλων τῶν ἀνθρώ-
πων. Ὁ Χριστός, ὁ Υἱός καί Λό-
γος τοῦ Θεοῦ, τό δεύτερο πρό-
σωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅταν
ἦλθε στή γῆ δέν ἐνώθηκε μέ ἕνα
συγκεκριμένο ἄνθρωπο γιά νά
ἀπαρτισθεῖ ἔτσι ὁ Θεάνθρω-
πος Ἰησοῦς Χριστός. Ἄν ἦταν
ἔτσι, θά σωζόταν μόνο ἐκεῖνος
ὁ συγκεκριμένος ἄνθρωπος. Ὁ
Χριστός προσέλαβε στή Θεϊκή
ὑπόστασή του τήν κοινή ἀνθρώ-
πινη φύση. Τήν ἀνθρώπινη
φύση πού εἶναι κοινή σέ λευ-
κούς καί μαύρους, κίτρινους
καί ἐσκιμῶους, ἄνδρες καί γυ-
ναῖκες. Αὐτή τήν κοινή ἀνθρώ-
πινη φύση τήν ἀνέστησε ἀπό
τόν τάφο, τήν ἐθέωσε, τήν

πῆρε μαζί Του μέ τήν ανάληψή Του στούς οὐρανούς, τήν ἔκαμε "συγκάθεδρο" μέ τή θεότητα. Ἔτσι στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, πού γεννήθηκε ὡς ἄνθρωπος στή γῆ, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συνδέονται, εἶναι ἀδελφοί. Εἶναι ἐπομένως τά Χριστούγεννα μήνυμα ἐναντίον κάθε φυλετικῆς διάκρισης καί κάθε ρατσισμού. Ὁ Χριστός σαρκώθηκε γιά ὅλους τους ἀνθρώπους ἀνεξάρτητα ἀπό φυλή καί γλώσσα, ἀκόμα καί γιά τούς ἄπιστους. Ἔδωσε καί στούς ἄπιστους καί στούς πολέμους του τή δυνατότητα, ἂν τό θελήσουν, τῆς σωτηρίας.

ε) Τέλος, τό μεγάλο μήνυμα τῶν Χριστουγέννων εἶναι τό μήνυμα τῆς θέωσης τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστός ἦρθε στόν κόσμο γιά νά μᾶς δώσει τή δυνατότητα, νά μᾶς ἐφοδιάσει μέ τά μέσα, ὥστε νά μπορέσουμε νά τελειοποιηθοῦμε, νά ὁμοιωθοῦμε μέ τόν Θεό. Πολλοί νομίζουν πώς ὁ σκοπός τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ ἐξαντλεῖται στή λύτρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν ἁμαρτία καί τόν διάβολο. Θέτουν τό γεγονός τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ ὡς ἀντίβαρο στήν πτώση τῶν πρω-

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, περί τό 1627, ἔργο Παύλου Ἱερογράφου, ἀπό τόν ναό Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης, Κακοπετριά, Βυζαντινό Μουσείο Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄

τοπλάστων. Μά ἂν ἦταν ἔτσι, τότε τό μεγαλύτερο γεγονός τῶν αἰώνων, θά ἔταν συνέπεια τῆς νίκης τοῦ διαβόλου πάνω στόν ἄνθρωπο. Θά ἔταν σάν νά παραδεχόμαστε πώς ὁ διάβολος μέ τό νά παρασύρει τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐά στήν ἁμαρτία, ἐξανάγκασε τόν Θεό νά γίνει ἄνθρωπος. Ὁ Χριστός ὁμως δέν εἶναι ἀποτέλεσμα μίας πράξης τοῦ σατανᾶ. Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ στή γῆ ἔγινε, ἐπει-

δή ἀποτελοῦσε τὴν προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ. Ἦταν στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ πρὶν αὐτός ἀκόμα δημιουργήσει τόν κόσμο. Λέμε ὅτι ὁ Θεός ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπο «καθ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσίν Του». Τό «καθ' εἰκόνα» σημαίνει ὅτι τοῦ ἔδωσε γνωρίσματα τῆς εἰκόνας Του, ὅπως εἶναι τό λογικό καί ἡ ἐλευθερία τῆς βούλησης. Τό «καθ' ὁμοίωσιν» ἦταν ἕνας στόχος. Θά ἔπρεπε ὁ ἄνθρωπος νά ἀγωνιστεῖ γιά νά μπορέσει νά ὁμοιωθεῖ πρὸς τόν Θεό. Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, κι ἂν ἀκόμα δέν ἀμάρτανε, δέν θά μπορούσε ἀπό ὁμῶς του, ὅσο καί ἂν προσπαθοῦσε, νά φτάσει στό «καθ' ὁμοίωση» μέ τόν Θεό, γιά τό ὁποῖο πλάστηκε. Θά ἔπρεπε σέ κάποιο στάδιο νά «χει τὴν ἄμεση βοήθεια τοῦ Θεοῦ, πού γι' αὐτό τόν σκοπό θά γινόταν ἄνθρωπος. Ὁ Χριστός μέ τὴν ἐνανθρώπησή Του λύτρωσε, βέβαια, τόν ἄνθρωπο ἀπό τὴν ὑποδούλωση στὴν ἁμαρτία, στὸν διάβολο καί στὸν θάνατο, ἀλλὰ καί πραγματοποίησε ἔργο πού δέν εἶχε πραγματοποιήσει, οὔτε καί θά μπορούσε νά πραγματοποιήσει ὁ Ἄδάμ. Ἐνωσε τόν ἄνθρωπο μέ τόν Θεό. Ὁ

Χριστός ἀποτελεῖ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ὄχι μόνο ἀρνητικά, λυτρώνοντάς τον ἀπὸ τίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἀλλὰ καί θετικά, ὀλοκληρώνοντας τὴν προπρωτική του κατάσταση. Τό μήνυμα τῶν Χριστουγέννων εἶναι νά οἰκειοποιηθοῦμε καί νά χρησιμοποιήσουμε αὐτὴ τὴ δυνατότητα. Νά ὑπερβοῦμε τό παρόν καί νά προχωρήσουμε στὴ θέωση.

Πίσω, λοιπόν, ἀπὸ τόν συναισθηματικό διάκοσμο, τὴν ἐμπορική ἐκμετάλλευση καί τὴν ἐπιφανειακὴ θρησκευτικότητα, ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ φέρνει μεγάλα μηνύματα στὸν ἄνθρωπο. Καλοῦμαστε νά ἐγκύψουμε στὰ μηνύματα αὐτά καί νά τὰ ἐφαρμόσουμε. Διαφορετικά τό "κέρδος" ἀπὸ τὴ γιορτὴ, θά ἔναι ἕνα μεγάλο κενό στὴν ψυχὴ μας. Ὅταν θά σβήσουν τὰ φῶτα τῶν δρόμων καί τῶν στολισμένων δέντρων θά ἐπανέλθουμε στό πυκνὸ σκοτάδι πού τυλίγει τὴν ψυχὴ μας. Ἄς ἐπιδιώξουμε νά κατοικήσει ὁ Χριστός στὶς καρδιές μας γιά νά φωτίζει γιά πάντα τὴν ὑπαρξὴ καί τὴν πορεία μας.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Διακόνου Μιχαήλ Νικολάου
Θεολόγου

(Εβρ. ια', 9-10· 32-40)

Ἀδελφοί, πίστει παρώκησεν Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. Καὶ τί ἔτι λέγω; Ἐπιλείψει γὰρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ τε καὶ Σαμψών καὶ Ἰεφθάε, Δαυὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐρεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθερείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυπαρίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πείραρ ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόρῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις

καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

* * *

Ἡ Κυριακή πρό τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως ἀποτελεῖ τὴν κορύφωση τῆς προετοιμασίας γιὰ τὴ Μητρόπολη τῶν Ἑορτῶν, τὰ Χριστούγεννα. Τὰ ἀναγνώσματα τῆς ἡμέρας περιέχουν πολλά ἑβραϊκὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν μία ἀλυσίδα μέ πρωτο κρίκο τὸν Ἀδάμ καὶ τελευταῖο τὸν δίκαιο Ἰωσήφ, τὸν μνήστορα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Σύμφωνα μέ τό συναξάρι τῆς ἡμέρας, ἐπιτελοῦμε τὴ μνήμη «πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος Θεῶ εὐαρεστησάντων», δηλαδή ὄλων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι μέ τίς πράξεις τους εὐαρέστησαν τὸν Θεό. Εἶναι πράγματι ἀξιοθαύμαστοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, διότι ἂν καὶ ἔζησαν πρὶν τὴν ἐποχὴ τῆς Χάριτος, ἀγωνίστηκαν μέ ἐντυπωσιακὴ πίστη καὶ δικαιοσύνη ἀπὸ τὸν Θεό.

Τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα προέρχεται ἀπὸ τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Πρόκειται γιὰ τὴν περικοπή ὅπου ἐξαίρεται ἡ πίστη τοῦ

πατριάρχου Ἀβραάμ, καθὼς καὶ οἱ ἀρετές καὶ τὰ κατορθώματα ἄλλων ἀνδρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού καὶ αὐτὰ ὑπῆρξαν καρπὸς τῆς ζωντανῆς πίστεώς τους στὸν ἀληθινὸ Θεό. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περικοπῆς διαβάξεται ἄλλες δύο Κυριακὲς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους: τὴν Α΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν καὶ τὴν Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων.

Ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ εἶναι τὸ μέγιστο καὶ πλέον θαυμαστὸ παράδειγμα πίστεως καὶ ἀπεριόριστης ἐμπιστοσύνης στὸν Θεό μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἄπ. Παῦλος μνημονεύοντας παραδείγματα πίστεως δέν θά μποροῦσε νά μὴν ἀναφερθεῖ στοὺς κορυφαίους σταθμούς τῆς ζωῆς τοῦ Ἀβραάμ, πού φανερῶνουν τὴ γνησιότητα καὶ τὴ σταθερότητα τῆς πίστεώς του, ἰδιαίτερα ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Θεός νά ἐξέλθει ἀπὸ τὴν πατρικὴ του γῆ καὶ τὴν οἰκογένειά του καὶ νά πάει νά κατοικήσει ἐκεῖ πού θά τοῦ

ὑποδείκνυε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ὁ Ἀβραάμ με πυξίδα τήν πίστη καί ἀπόλυτη ὑπακοή, ἔφυγε ἀπό τό σπίτι του λαμβάνοντας τήν ὑπόσχεση ἀπό τόν Θεό ὅτι θά ἀναδείκνυε τόν ἐκλεκτό λαό ἀπό τό γένος του (Γεν. ιβ', 1-3).

Συνεχίζοντας ὁ Ἀπόστολος ἐξαίρει καί τήν ὑπομονή μέ τήν ὁποία ὁ Ἀβραάμ ἀνέμενε τήν ἐκπλήρωση τῶν ἐπαγγελιῶν, τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ καί τήν ἔλευση τοῦ Μεσσία Χριστοῦ. Ὁ Ἀβραάμ δείχνει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη καί ἀποδοχή αὐτῶν πού ἀποκαλύπτει ὁ Θεός χωρίς νά περιμένει ἀνταλλάγματα, γιατί εἶχε πάντα τήν αἴσθησι τοῦ παρεπίδημου. Κι ἐκεῖ πού πῆγε δέν ἔκτισε σπίτια, ἀλλά ἔμενε σέ σκηνές, διότι ἡ ἔγνοια του πολύ περισσότερο ἀπό τή γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἦταν στήν οὐράνια πατρίδα.

Στή συνέχεια ἡ ἀποστολική περικοπή ἀναφέρει περιστατικά ζωῆς καί θαυματουργικῆς πίστεως τῶν ἀνθρώπων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μέ τά ὁποία οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δίκαια καί ἔμπρακτα ἀποδείχθηκαν ἀφοσιωμένοι στόν Θεό. Μέ τή δύναμη τῆς πίστεώς τους, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει καί νικάει ὅλους τους πειρασμούς, οἱ δίκαιοι ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπέμειναν καρτερικά θλίψεις, διωγμούς, ἀρρώστιες, φυ-

λακίσεις, λιθοβολισμούς, θλίψεις καί κακουχίες. Γράφει ὁ θεόπνευστος Ἀπόστολος ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί «ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγίοις δέρμασιν, ... ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καί ὄρεσι καί σπηλαίοις καί ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς».

Εἶναι ἀξιομίμητη ἡ ὑπομονή καί ἡ καρτερία πού ἔδειξαν οἱ Ἅγιοι μπροστά σέ κάθε δυσκολία καί κίνδυνο, ἀκόμη καί μπροστά στόν θάνατο. Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ζοῦμε σέ μία ἐποχή στήν ὁποία εἶναι ὅλα πιά εὐκόλα, μέ τό πνεῦμα τῶν ἀνέσεων καί τῶν εὐκολῶν λύσεων, δέν

εἴμαστε ἀνθεκτικοί στίς δοκιμασίες καί εὐκόλα ἀπογοητευόμεστε. Παρά τό γεγονός ὅτι ἀπολαμβάνουμε τίς πλούσιες δωρεές τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις δέν δειχνουμε αὐτή τήν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη τήν ὁποία ἔδειχνε ὁ Ἀβραάμ, τήν ἀφοσίωση στόν Θεό καί τό θέλημά του. Ἀντίθετα, γογγύζουμε σέ κάθε δοκιμασία, ζητᾶμε νά μάθουμε τό γιατί σέ ὅλα ὅσα μᾶς συμβαίνουν χωρίς νά λέμε, ἄς γίνει τό θέλημά Σου. Γι' αὐτό εἶναι ἀνάγκη νά ἐνισχύσουμε τήν πίστη μας στή θεία Πρόνοια καί νά καλλιεργοῦμε τήν ὑπομονή, στούς δύσκολους καιρούς πού ζοῦμε, ὥστε νά μήν χάσουμε τήν ἐλπίδα μας.

Οἱ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔζησαν καί πέθαναν προσηλωμένοι ἀταλάντευτα στήν ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ, περιμένοντας μέ πίστη καί λαχτάρα τήν ἐκπλήρωση τῆς προσδοκίας. Ἡ ἀγάπη τους πρός τόν ἀληθινό Θεό καί ἡ ἐμπιστοσύνη τους στίς ὑποσχέσεις Του τούς ἔδινε τή δύναμη νά ὑπομένουν κάθε εἶδους δοκιμασία.

Στά ἴχνη τούς καλοῦμαστε σήμερα νά πορευθοῦμε κι ἐμεῖς οἱ χριστιανοί, στούς ὁποίους ὁ Θεός ἔδωσε «ἐλπίδα ἀγαθή ἐν χάριτι» (Α΄ Θεσ. β΄, 16). Ἀξιωθήκαμε νά δοῦμε ἐκπληρωμένη τήν πρώτη προσδοκία, νά ζοῦμε στόν καιρό

τῆς χάριτος καί μᾶς ἔχει ἀποκαλυφθεῖ ἡ ἀλήθεια. Οἱ Ἅγιοι ἐκεῖνοι πού ἔφθασαν σέ τόσο ὑψηλά μέτρα πίστεως, ἔζησαν στήν προχριστιανική ἐποχή. Ἐμεῖς γνωρίσαμε τόν Χριστό, ὄχι ὡς ἀναμενόμενο Μεσσία ἀλλά ὡς ἱστορικό πρόσωπο καί ὡς τόν προσωπικό μας Σωτήρα καί Λυτρωτή. Εἴμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας, λαμβάνουμε πλούσια τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διά τῶν ἀγίων Μυστηρίων.

Πλεονεκτώντας, λοιπόν, σέ σύγκριση μέ τούς δικαίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἄς ἐπιδείξουμε μεγαλύτερη πιστότητα στήν ἐλπίδα μας καί περισσότερο ζήλο στήν ἐν Χριστῷ ζωή πού κληθήκαμε νά ζήσουμε. Ἄς ἀγωνιζόμαστε νά τούς μιμηθοῦμε στήν πίστη, τήν ὑπακοή καί τήν ὑπομονή τους. Ἐμπνεόμενοι, ἰδιαίτερα, ἀπό τό παράδειγμα τοῦ πατριάρχη Ἀβραάμ, πού πάνω ἀπ' ὅλα ἀνέμενε τήν εἴσοδό του στήν ἐπουράνια πόλη τοῦ Θεοῦ, κι ἐμεῖς ἄς σκεφτόμαστε καί ἄς ποθοῦμε «τά ἄνω, μή τά ἐπί τῆς γῆς» (Κολ. γ΄, 2). Συνειδητοποιώντας βαθιά πώς δέν ἔχουμε ἐδῶ μόνιμη πόλη, ὅτι εἴμαστε προσωρινοί καί περαστικοί, ἄς λαχταροῦμε τήν οὐράνια, πού ἀποτελεῖ τήν ἀληθινή μας πατρίδα (Ἐβρ. ιγ΄, 14).

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΑΓΙΟΥ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Πρωτ. Κωνσταντίνου Α. Κωνσταντίνου
Θεολόγου

(Ματθ. κα', 33 - 42)

*Εἶπερ ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπός τις ἦν οἰκο-
δεσπότης, ὅστις ἐφύτευσε ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ πε-
ριέθηκε καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληρὸν καὶ ὠκοδόμησεν πύργον,
καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. 34 ὅτε δὲ ἤγγι-
σεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς
τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρπούς αὐτοῦ. 35 καὶ λαβόν-
τες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὄν μὲν ἔδειραν, ὄν δὲ ἀπέ-
κτειναν, ὄν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους
δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύ-
τως. 37 Ὑστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ
λέγων· ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόν-
τες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτος ἐστὶν ὁ κληρονόμος· δεῦτε
ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.
39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ
ἀπέκτειναν. 40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί
ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 Λέγουσιν αὐτῷ· Κακοὺς
κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται
ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρπούς ἐν
τοῖς καιροῖς αὐτῶν. 42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐδέποτε ἀρέ-*

γνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρά Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

* * *

Μέσα στό έορταστικό κλίμα τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἁγίου Δωδεκαημέρου ξεχωρίζει ἡ έορτή τοῦ Ἁγίου Πρωτομάρτυρα καὶ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου. Στήν εὐφορία καὶ χαρά πού προκαλοῦν τά γεγονότα τῆς γέννησης τοῦ Θείου βρέφους προβάλλει σάν μία ἀντίθεση, ἡ μαρτυρική του παρουσία. Μέ τόν ὁμολογιακό του λόγο μπροστά στό συνέδριο τῶν Ἰουδαίων προσπαθεῖ νά μᾶς ἐπιναφέρει, λίγο ἀνώμαλα, στήν πραγματικότητα τοῦ κόσμου τούτου. Τό μαρτυρικό διά λιθολογισμοῦ, τέλος του, εἶναι μία ἀφύπνιση ἀπό τόν ὄνειρικό κόσμο πού μπορεῖ εὐκόλα νά δημιουργήσει ἡ φαντασία μας. Ἐρχεται νά δώσει τήν ἀληθινή διάσταση τοῦ ἀγγελικοῦ μηνύματος «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. β', 14) πού ἀκούστη-

κε τή νύχτα τῶν Χριστουγέννων.

Ἐκτός ἀπό τούς ὕμνους, τό συναξάρι καὶ ὅλα ὅσα ἀκούγονται στήν ἀκολουθία τῆς ἡμέρας, ἰδιαίτερος τό εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα τῆς θείας Λειτουργίας, μᾶς παρουσιάζει τήν πορεία τῆς Θείας οἰκονομίας γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλα ὅσα ἔκανε ὁ Χριστός γιά νά δώσει στό δημιούργημα Του, τόν ἄνθρωπο, τήν ὁδό τῆς σωτηρίας. Ἡ Παραβολή τοῦ γεωργοῦ ὁ ὁποῖος φύτεψε ἀμπελῶνα, οὐσιαστικά εἶναι μία ὁμολογία τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, γιά τίς προσπάθειες ἐπικοινωνίας πού ἔκανε μέ τό ἀνθρώπινο γένος καὶ ἰδιαίτερα μέ τόν Ἰουδαϊκό λαό. Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὀνομάζει τήν παραβολή αὐτή ὡς ἡ «παραβολή τῶν κακῶν γεωργῶν». Μετά τήν πώση τῶν πρωτοπλάστων δέν ἐγκατέλειψε ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο, οὔτε τόν παρέδωσε στή φθορά καὶ τόν θάνατο, ἀλλά ἔκανε τό

πᾶν γιά νά ἐπανέλθει σέ ἐπίγωση τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Θεοῦ καί νά καταλάβει τήν πρό τῆς πτώσεως θέση καί παραδείσια κατάσταση. Λέει λοιπόν στήν παραβολή: ἕνας ἄνθρωπος οἰκοδεσπότης φύτεψε ἀμπέλι καί ὕψωσε γύρω ἀπό αὐτό ἕνα φράκτη καί ἔσκαψε μέσα σέ αὐτό ἕνα πατητήρι καί μία δεξαμενή καί ἔκτισε πύργο, γιά νά μένουν οἱ ἐργάτες καί οἱ φύλακες. Ἐμπιστεύτηκε αὐτό σέ κάποιους γεωργούς καί ἀνεχώρησε σέ ἄλλη χώρα. Ὅταν ἔφτασε ὁ καιρός τοῦ τρύγου, ἔστειλε τούς δούλους του στούς γεωργούς, γιά νά πάρουν τούς καρπούς πού αὐτός δικαιοῦταν. Οἱ γεωργοί, ὅμως, ἦταν μοχθηροί καί ἄπληστοι. Συνέλαβαν τούς δούλους, ἄλλον ἔδειραν, ἄλλον σκότωσαν καί ἄλλον λιθοβόλησαν. Πάλι ὁ οἰκοδεσπότης ἔστειλε ἄλλους δούλους, περισσοτέρους ἀπό τούς πρώτους καί ἔκαμαν καί σέ αὐτούς τά ἴδια. Τέλος ἔστειλε τόν υἱό του, ἐλπίζοντας πώς θά ντραποῦν τουλάχιστον τό παιδί του. Οἱ γεωργοί ὅμως, ὅταν τόν εἶδαν, εἶπαν μεταξύ τους: “Αὐτός εἶναι ὁ κληρονόμος· ἐλᾶτε, νά τόν σκοτώσουμε καί νά πάρουμε ἐμεῖς

τήν κληρονομιά του. Καί ἀφοῦ τόν συνέλαβαν, τόν ἔβγαλαν ἔξω ἀπό τό ἀμπέλι καί ἐκεῖ τόν σκότωσαν. Σέ ὑπομνηματισμό τῶν ἐδαφίων Ματθ. κα', 33-42 σχολιάζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; (Μετά ἀπό τή διήγηση τῆς παραβολῆς ρώτησε ὁ Χριστός τούς ἀρχιερεῖς καί πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ: “ὅταν λοιπόν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνα, τί θά κάμει στούς γεωργούς ἐκείνους;). Λέγουσιν αὐτῶ· κακοῦς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καί τόν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται

ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῶ τούς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν» Καί αὐτοί τοῦ ἀπάντησαν: «τόσο κακοί πού ὑπῆρξαν, μέ τόν χειρότερο θάνατο θά τούς ἐξολοθρεύσει καί θά ἐμπιστευτεῖ σέ ἄλλους γεωργούς τόν ἀμπελώνα, οἱ ὅποιοι θά δώσουν σέ αὐτόν τούς ὀφειλόμενους καρπούς στήν κατάλληλη ἐποχή»). «Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὄν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρά Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καί ἔστι θαυμαστή ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;» Λέγει σέ αὐτούς ὁ Ἰησοῦς: «Οὐδέποτε λοιπόν διαβάσατε στίς Γραφές: «λίθο, [δηλαδή Ἐμένα], τόν ὁποῖο ἀπερριψαν ὡς ἀκατάλληλο οἱ χτίστες, [ἔσεῖς, δηλαδή, οἱ οἰκοδόμοι τοῦ λαοῦ, οἱ Ἰουδαῖοι], ἔγινε ἀκρογωνιαίος λίθος στήν πνευματική οἰκοδομή τοῦ Θεοῦ, [δηλαδή στήν Ἐκκλησία] ἡ ὁποία ἔγινε παρά τοῦ Θεοῦ καί εἶναι ἀξιόθαύμαστη στούς ὀφθαλμούς μας;» Τονίζει ὁ ἱερός πατήρ πῶς ὁ Χριστός ἦλθε καί οἱ συμπατριῶτες του Ἰουδαῖοι, ὄχι μόνο δέν τόν ἀναγνώρισαν ἀλλά τόν σταύρωσαν καί θεληματικά ἀνά-

λαβαν τήν εὐθύνη γιά τόν θάνατό Του, σάν νά ἦταν ὁ χειρότερος κακοῦργος τῶν αἰώνων. «Καί ἀποκριθεῖς πᾶς ὁ λαός εἶπε· τό αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καί ἐπί τά τέκνα ἡμῶν» (Ματθ. κζ', 25).

Ὁ Ἅγιος πρωτομάρτυρας Στέφανος εἶναι ἐκφραστής τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ «εἰ ἐμέ ἐδίωξαν, καί ὑμᾶς διώξουσιν» (Ἰωάν. ιε', 20). Παρουσιάζεται μπροστά μας σάν ὁ τέλειος μάρτυρας πού θεληματικά ἀνέλαβε νά μιμηθεῖ τόν Χριστό. Λάτρευε τόν Θεό μέ ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς του καί ἐπιδόθηκε στή διακονία τῶν πτωχῶν ἀδελφῶν του. Φθονήθηκε καί ἀποδοκιμάστηκε καί αὐτός ἀπό τούς συμπατριῶτες του. Ὁμολόγησε μέ παρηρησία μπροστά στό Ἰουδαϊκό συνέδριο πῶς αὐτοί εἶναι ὑπεύθυνοι γιά τόν θάνατο τοῦ Χριστοῦ ὅπως καί ὄλων τῶν προφητῶν· «τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; Καί ἀπέκτειναν τούς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οἷ νῦν ὑμεῖς προδότες καί φονεῖς γεγέννησθε· οἵτινες ἐλάβετε τόν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καί οὐκ ἐφυλάξατε» (Πράξ. ζ', 52). Καταδικάστηκε μέ ψευδο-

μαρτυρίες καί θανατώθηκε ἔξω τῆς πόλεως μέ φρικτό τρόπο, διά λιθοβολισμοῦ. Ἡ ἀγαπῶσα τόν Κύριο καρδιά του εἶχε τή δύναμη νά συγχωρέσει ἀκόμη καί τούς δημίους του πού μέ λύσσα τόν κτυποῦσαν. Ἀφοῦ ἀξιώθηκε νά δεῖ τή δόξα τοῦ Θεοῦ, «θεῖς δέ τά γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μή στήσης αὐτοῖς τήν ἁμαρτίαν ταύτην. καί τοῦτο εἰπών ἐκοιμήθη» (Πράξ. ζ', 60).

Εἶναι μέ τή ζωή καί τό μαρτύριό του παράδειγμα πρὸς μίμηση γιά ὅλους ὅσους καλούμαστε «χριστιανοί». Ἐπιβεβαιώνει τή μεγάλη ἀλήθεια πού προανήγγειλε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στόν μαθητή του Τιμόθεο: «πάντες δέ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται» (Β' Τιμ. γ', 12). Μᾶς ὑπενθυμίζει πὼς ἡ πνευματική ζωή θέλει ἀγώνα. Ἔχει ἀγωνία καί κόπο πολύ. Οἱ χριστιανοί ὡς κληρονόμοι τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ὅπωςδῆποτε θά γευτοῦμε πίκρες, εἰρωνεῖες, περιφρονήσεις, διωγμούς· «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε» (Ἰωάν. ιστ', 33). Θά βρεθοῦμε σέ φοβερά διλήμματα. Ἴσως ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως νά κοστίζει

τήν ἄνεση, τήν καλοπέρασή μας, ἀκόμη καί τήν ἴδια τή ζωή μας. Ἄς μὴν αἰθεροβατοῦμε, ἀλλά ἐνσυνείδητα νά ἀναλάβουμε τόν καλό ἀγώνα, ἔχοντας τήν ἐλπίδα μας, «ἀφορῶντες εἰς τόν τῆς πίστεως ἀρχηγόν καί τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. ιβ', 2). Αὐτός εἶναι πού θά μᾶς ἐνδυναμώσει σέ κάθε ἀγώνα. Αὐτός εἶναι πού θά μᾶς στηρίξει καί τέλος αὐτός εἶναι πού θά μᾶς δικαιώσει χαρίζοντάς μας τήν ἀποκάλυψη τοῦ ἑαυτοῦ Του. Θά βιώσουμε τότε τήν ἀληθινή εἰρήνη. Αὐτήν πού δοξολογικά ἀνακοίνωσαν οἱ Ἄγγελοι τή νύχτα τῶν Χριστουγέννων καί πού ἀπλόχερα χαρίζει ὁ Ἄρχων τῆς Εἰρήνης στά παιδιά Του. Μᾶς διαβεβαιώνει πὼς ὅλα ὅσα ἔκανε καί ὅσα εἶπε ἓνα καί μοναδικό σκοπό εἶχαν: νά μᾶς ἀποκαλύψουν τόν ἑαυτό Του, πού εἶναι ἡ πραγματική Εἰρήνη. Αὐτό πού ζητᾶ ἡ πονεμένη ψυχὴ καί ἀναπαύει τόν κάθε ἄνθρωπο· «ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοί εἰρήνην ἔχητε» (Ἰωάν. ιστ', 33). Μέ τίς πρεσβεῖες τοῦ Ἁγίου Πρωτομάρτυρα Στεφάνου εἶθε νά ἀξιωθοῦμε αὐτῆς τῆς μεγάλης δωρεᾶς. Ἀμήν!

Αφιέρωμα

Θεός έφανερώθη έν σαρκί

Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί

† Ἐπισκόπου
πρώην Ἐρζεγοβίνης
Ἀθανασίου Γιέβτις

Τά Χριστούγεννα εἶναι ἡ Θεοφάνεια: «Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (Α΄ Τιμ. γ', 16), γεννώμενος ὡς ἄνθρωπος, δηλ. ἄνθρωπος σάν καί μᾶς ἀπό σάρκα καί αἷμα (Ἐβρ. β', 14).

Τά Χριστούγεννα εἶναι ἡ ἡμέρα πού ἡ ἀγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας, ἐορτάζει τήν κατά σάρκα γέννηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στό σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας ἐπί Καίσαρος Αὐγούστου. Ἀπό τότε δέ καί ἀρχίζει ἡ χριστιανική μας Ἐκκλησία καί ἱστορία. Αὐτή ἡ φανέρωση τοῦ Θεοῦ ἐν σαρκί, αὐτή ἡ γέννηση τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπου, εἶναι τό μεγαλύτερο γεγονός ὅλων τῶν ἐποχῶν καί

ὅλων τῶν αἰώνων. Καί τά Χριστούγεννα, σάν ἐορτή τῆς γεννήσεως τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνθρώπου, ὡς Θεανθρώπου, εἶναι ἀρχή ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐορτῶν τῶν Χριστιανῶν, γιατί εἶναι ἀρχή ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων τῆς χριστιανοσύνης. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος δικαίως ὀνόμασε τά Χριστούγεννα «Μητρόπολιν πασῶν τῶν ἐορτῶν», δηλαδή μητέρα καί πηγὴ καί ἀρχὴ ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐορτῶν. Γιατί εἶναι ἀρχὴ καί πηγὴ ὅλων τῶν σωτηριωδῶν χριστιανικῶν γεγονότων, πού συνέβησαν στήν ἱστορία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Διότι μόνο μετά τά Χριστούγεννα, μετά τήν γέννηση τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, ἀκολούθησε καί ἡ Βάπτισή Του ὑπὲρ ἡμῶν, καί ἡ Σταύρωσή Του γιά μᾶς (Μεγάλῃ Παρασκευῇ), καί ἡ Ἀνάστασή Του γιά μᾶς (Πάσχα), καί ἡ ἀποστολή σέ μᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Πεντηκοστή).

Στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι τό σῶμα τοῦ

Τό δοκίμιο αὐτό πρωτοδημοσιεύτηκε στό Σερβικά στό περιοδικό GLASNIK, ὄργανο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Δημοσιεύτηκε στό ἑλληνικά σέ μετάφραση τῆς Μαρίνας Σκλήρη στόν συλλογικό τόμο Χριστούγεννα, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1982, σελ. 11-17 καί ἀναδημοσιεύεται ἀπό τήν ἱστοσελίδα <https://agiosthomas.gr/index.php/ieromonaxos-athanasios-gievtits-theos-efanerothi-en-sarki/> (19/10/23)

σαρκωθέντος Θεοῦ, δέν ὑπάρχει οὐσιαστική διαφορά μεταξύ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐορτῶν καί τῶν γεγονότων πού ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει στίς ἱερές ἀκολουθίες της. Διότι ἓνα σωτηριῶδες καί θεόσδοτο γεγονός, πού κατά τή θεία οἰκονομία τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου συνέβη σέ μία δεδομένη ἱστορική στιγμή, συνέβη μέ τέτοιο τρόπο καί μέ τέτοιο σκοπό, ὥστε νά μείνει μετά γιά πάντα. Δηλαδή, συνέβη κατά τέτοιο τρόπο γιά νά γίνει λειτουργικό, πού σημαίνει ἀνθρωποσωτήριο, συνεχῶς παρατεινόμενο μέσφ ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας ἐπί γῆς, μέχρι τή Δευτέρα Παρουσία καί σ' ὅλη τήν αἰωνιότητα. Καί αὐτή ἡ λειτουργική γιά τόν ἀνθρώπο σωτήριος μεταφορά καί προέκταση τῶν θείων γεγονότων μέσφ τῆς ζωῆς μας σ' αὐτή τή γῆ εἶναι πράγματι ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας – εἶναι πράγματι ἡ Λειτουργία της. Λειτουργία τοῦ Ζῶντος Θεοῦ πού μᾶς ζωοποιεῖ καί μᾶς σώζει.

Ὀλόκληρο τό Εὐαγγέλιο καί ὅλα τά καινοδιαθηκικά γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας, συνοψίζονται στό Εὐαγγέλιο (=Χαρμόσυνη ἀγγελία) τῆς Θεοενσαρκώσεως, τῆς Θεανθρωποποίησε-

ως τοῦ Χριστοῦ: Ὁ Θεός Λόγος «ἐφανερώθη ἐν σαρκί», ἔλαβε σῶμα, ἔγινε ἀνθρώπος. Καί αὐτό ἀκριβῶς τό Θεανθρώπινο γεγονός εἶναι ἐκεῖνο πού ἐμεῖς ἐορτάζουμε τά Χριστούγεννα. Τό συγκεκριμένο γεγονός εἶναι ἡ κατά σάρκα γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου. Καί γι' αὐτό εἶναι ἐπίσης συγκεκριμένο γεγονός καί ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστική ἐορτή τῶν Χριστουγέννων μας. Γιατί κάθε ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστική ἐορτή –καί ἰδιαίτερα τά Χριστούγεννα– εἶναι γιά μᾶς ὀρθόδοξη λειτουργική καί εὐχαριστιακή μετοχή καί κοινωνία μας καί οἰκείωσή μας πρός τό μυστηριακό, ἀλλά καί πραγματικό, γεγονός τῆς Σαρκώσεως τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ «δι' ἡμᾶς καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν».

Στόν μεγάλο οἶκο τοῦ Θεοῦ, τήν Ἐκκλησία τοῦ Ζῶντος Θεοῦ, τόν στῦλο καί τό ἐδραῖωμα τῆς Ἀληθείας, εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστό, καί ὀρθοδόξως ὁμολογούμενο, ὅτι «μέγα ἐστί τό τῆς εὐσεβείας μυστήριον». Καί τό μυστήριον αὐτό εἶναι τό ὅτι «Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλους, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν» (Α' Τιμ. γ', 15-16).

Τό μέγα μυστήριον τῆς πίστεως καί τῆς εὐσεβείας μας, ἔγκειται

στό ὅτι ὁ Αἰώνιος καί Ἄναρχος καί Ἀπρόσιτος καί Ἀκατάληπτος, ἀλλά Φιλάνθρωπος Θεός, κατέβηκε στόν κόσμο μας καί ἔλαβε «σάρκα» καί ἔγινε ἄνθρωπος, γεννήθηκε ὡς ἄνθρωπος μέ ψυχή καί σῶμα καί νοῦ καί θέληση καί ζωή ἀνθρώπινη. Αὐτή ἡ φανέρωση τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο μας καί στή ζωή μας, ἡ ἀληθινή καί πραγματική εἰσαγωγή Του στήν οἰκουμένη (Ἐβρ. α', 6), εἴσοδος μέσα στή δική μας ἀνθρώπινη πραγματικότητα καί ἱστορία, μέσα στό εἶναι μας καί στή ζωή μας, εἶναι ὄντως «πάντων τῶν καινῶν καινότατον, τό μόνον καινόν ὑπὸ τόν ἥλιον» (Ἄγ. Ἰωάννης Δαμασκηνός) καί ὄχι μόνο «ὑπὸ τόν ἥλιον» ἀλλά καί πάνω ἀπό τόν ἥλιο. Μ' αὐτό τό μεγάλο θαῦμα, μ' αὐτό τό μεγάλο καί ἀσύλληπτο μυστήριο, δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ οὔτε καί αὐτή ἡ ἴδια ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου ἀπό τόν Θεό ἐκ τοῦ μηδενός. Διότι ἐνῶ μέχρι τότε ὁ Θεός δημιουργεῖ ἐκ τοῦ μηδενός, δηλαδή δημιουργεῖ ἀνύπαρκτα μέχρι τότε ὄντα καί κτίσματα, τώρα Αὐτός ὁ ἴδιος γίνεται κτίσμα, γίνεται «δημιούργημα», γίνεται «ἄνθρωπος». «Ὁ αἰεὶ ὤν», ὁ Ἄναρχος καί Ἄκτιστος, τώρα ὁ

ἴδιος γεννᾶται καί γίνεται κτίσμα: «Ὁ ὤν γίνεται, ὁ Ἄναρχος ἀρχεται» (Ἀκολουθία τῶν Χριστουγέννων). Ὁ Δημιουργός καί Κτίστης γίνεται δημιούργημα καί κτίσμα, ὁ Ἄορατος ὁράται καί ψηλαφᾶται, ὁ Ἄσώματος λαμβάνει σῶμα (στιχηρά τῶν Χριστουγέννων). Ὁ Ἄναρχος ἀρχίζει μία νέα δική Του ὑπαρξη, ἀνθρώπινη ἢ ἀκριβέστερα θεανθρώπινη. Ἡ θεία ζωή Του γίνεται τώρα θεανθρώπινη ζωή, δηλαδή ζωή ταυτόχρονα καί Θεοῦ καί ἀνθρώπου σέ μίαν ὑποστατική ἔνωση καί ἐνότητα. Τό θεῖο μυστήριο, τό κεκρυμμένο ἀπό αἰῶνες, τό ἄγνωστο ἀκόμα καί στούς ἀγγέλους καί ἀρχαγγέλους, ἀποκαλύπτεται τώρα στήν ἐκ τῆς Παρθένου Γέννηση τοῦ Χριστοῦ στή Βηθλεέμ: Θεός σεσαρκωμένος μέ ἀσύγχυτη

ένωση τῆς θείας καί ἀνθρώπινης φύσεως στό ἕνα καί μοναδικό Πρόσωπο τοῦ Λόγου. Καί τί προῆλθε ἀπ' αὐτό! Ὁ Θεός κατέβηκε μέχρι τόν ἄνθρωπο, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νά ὑψωθεί μέχρι τόν Θεό· ὁ Θεός μετέσχε τῆς δικῆς μας ἀνθρώπινης φύσεως, γιά νά μετάσχει καί ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας· ὁ Θεός ἔγινε Υἱός ἀνθρώπου, γιά νά γίνει ὁ ἄνθρωπος Υἱός τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεός ἐνανθρωπίζεται γιά νά θεωθεῖ ὁ ἄνθρωπος. Καί γι' αὐτό εἶναι μεγάλο καί σωτηριῶδες τό μυστήριο τῆς Σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ γιά μᾶς τούς ἀνθρώπους καί γιά κάθε ἄνθρωπο χωριστά, ἀπό τή στιγμή πού μέ ὅλη του τήν ὑπαρξη θά πιστέψει στόν Χριστό καί θά ζεῖ τήν κατά Χριστόν ζωή μέσα στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἁγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

* * *

Ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι κατά τόν Ἀπόστολο, οἶκος τοῦ Ζῶντος Θεοῦ, Σῶμα τοῦ σαρκωθέντος Σωτῆρος Χριστοῦ, στῦλος καί ἐδραῖωμα τῆς Ἀληθείας (Α' Τιμ. β', 15· Ἐφ. α', 23· β', 21-22). Ἡ ἀλήθεια ὑπάρχει μόνο στήν Ἁγία καί Ζωοποιό Τριάδα, ἀπό τήν Ὅποία πηγάζουν τά πάντα καί διά τῆς Ὅποίας ζωο-

ποιούνται τά πάντα. Ἡ ἀλήθεια τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ ἀλήθεια περί τοῦ ζῶντος καί ἀληθινοῦ Θεοῦ, μᾶς ἀπεκαλύφθη πλήρως μόνο μέ τή Σάρκωση τοῦ «Ἐνός τῆς Τριάδος», τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ Μονογενοῦς, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά ἐπίσης καί ἡ ἀλήθεια περί τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ἀπεκαλύφθη στόν σαρκωθέντα Φιλάνθρωπο Χριστό, ὁ Ὅποιος διά τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του ἔκανε τόν ἄνθρωπο Θεό. Αὐτή ἡ δισδιάστατη ἀλήθεια περί τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ Θεανθρώπῳ Χριστῷ, συνιστᾷ τήν οὐσία τῆς ὑπάρξεως καί τῆς ζωῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας χθές, σήμερα καί αὔριο. Αὐτό ταυτόχρονα συνιστᾷ καί τήν μοναδική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας στόν κόσμο, τήν παντοτινή της λειτουργία χάριν τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου (Ἰουστίνος Πόποβιτς). Δέν εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σήμερα μία «θηρησκευτική κοινότητα» γιά φιλανθρωπικούς σκοπούς, ἢ «ένας ἀνθρώπινος ὀργανισμός» πού ἀγωνίζεται μόνο γιά ἐπίγεια «εἰρήνη καί συνύπαρξη» τῶν ἐθνῶν, ἀλλά εἶναι πρό πάντων, τό Ζωοποιό Σῶμα τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος, καί γι' αὐτό εἶναι ἐργαστήριο σωτηρίας καί λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου

καί μάλιστα αιωνίας λυτρώσεως (Έβρ. θ', 12), τήν ὁποία ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὡς Σωτήρ τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἔφερε καί πραγματοποίησε.

Αὐτή ἡ λύτρωση καί σωτηρία συνίσταται συγκεκριμένα στή νέα μας κατά Χριστόν ζωή, μέσα στό σῶμα Του, τήν Ἐκκλησία, μέ τή δύναμη καί τίς ἐνέργειες καί τή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί τό ὅτι αὐτή ἡ σωτηρία καί ἡ λύτρωση καί τό πέρασμα στήν κοινή ζωή τῆς βαθμιαίας θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν Χριστῷ, εἶναι κάτι τό ἀληθινό καί πραγματοποιήσιμο καί γιά μᾶς τούς ἁμαρτωλούς, μᾶς τό ἀποδεικνύουν, ὅπως καί στό παρελθόν ἔτσι καί σήμερα στό παρόν, ἐκείνοι πού αὐτοί τή λύτρωση καί αὐτή τήν κοινή ζωή πραγματικά ἔζησαν καί σήμερα ζοῦν καί βιώνουν. Αὐτοί εἶναι οἱ Ἅγιοι Χριστιανοί τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ στόν οὐρανό καί ἐπί γῆς, οἱ ὁποιοί μαζί μέ τόν σαρκωθέντα Χριστό «ἐδικαιώθησαν ἐν Πνεύματι» καί «ἐφανερώθησαν ἐν δόξῃ» τῆς Χάριτος Του, μαρτυροῦντες σ' αὐτό τόν κόσμο καί σ' αὐτή τή ζωή, τόν Χριστό σάν Θεό καί Σωτήρα μέ ὄλη τους τήν ὑπαρξη. Διότι ὁ Κύριος καί Σωτήρ Ἰησοῦς Χριστός, κατά τούς λόγους ἐνός ἀπό

αὐτούς τούς ἁγίους χριστιανούς (τοῦ Ἐπισκόπου Ζίτσης καί Ἀκριδῶν Νικολάου), δέν ἦλθε γιά νά μᾶς «διδάξει» ἀπλῶς τή ζωή ἢ ἀπλῶς νά «διορθώσει» τή ζωή σ' αὐτό τόν κόσμο, ἀλλά γιά νά γίνει ὁ ἴδιος ἡ ζωή μας (Α' Ἰωάν. δ', 9· Γαλ. β', 20), ζωή ἀληθινά ἀνθρωπίνη, ἀλλά μέ προσωπική ἔνωση καί κοινωνία μέ τόν Θεό καί ὡς ἐκ τούτου ζωή θεία, θεανθρωπίνη.

Καί ἰδού αὐτή ἡ νέα θεανθρωπίνη ζωή τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν, ζωή στήν ὀρθόδοξη πίστη πού εἶναι «στῦλος καί ἐδραῖωμα τῆς Ἀληθείας», ζωή μέσα στή Χάρη καί τούς καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ζωή μέσα στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ σέ κοινωνία μέ ὅλους τους Ἅγίους, εἶναι πράγματι ἡ ἀληθινή ζωή τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, μέσα στήν ὁποία κατοικεῖ καί διά μέσου της ὁποίας ἐκχέεται τό μεγάλο μυστήριο τῆς πίστεώς μας: «Θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκί», γιά τή σωτηρία καί ζωοποίηση καί θέωσή μας. Καί αὐτή ἡ καινή ζωή ἐγεννήθη ἡμῖν ἀκριβῶς τά Χριστούγεννα καί μᾶς δίδεται μέσφ τῶν Χριστουγέννων καί ἀπό τά Χριστούγεννα, διότι τά Χριστούγεννα Χριστός ἐγεννήθη, ἡ ζωή μας καί ὁ Θεός μας.

Εἰς τὴν Γέννησιν Τοῦ Κυρίου

† Ἀρχιμ. Γεωργίου
Γρηγοριάτου

Μέσα στήν ἱερά ἀτμόσφαιρα τῆς μεγάλης δεσποτικῆς ἐορτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως ὁ Χριστιανός αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ δοξάζῃ τὸν Τριαδικό Θεό, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱόν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, τοῦ ἁγιασμοῦ, τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θεώσεως τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὴ ἡ δοξολογία γίνεται μία αἴσθησις γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὅτι μετέχει σὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ, ὅτι μετέχει στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Τὸ «νῦν», τὸ τώρα, γίνεται «ἀεὶ», γίνεται πάντοτε: «νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Γίνεται ὑπέρβασις τοῦ χρόνου.

Αὐτὸ τὸ μυστήριον ἐπιτελεῖται στὴν Ἐκκλησία, ὅτι πλέον ἐκκλη-

σιαζόμενοι, δηλαδή ζῶντες ἐν Ἐκκλησίᾳ, γινόμαστε κι ἐμεῖς κοινωνοὶ τῆς αἰδιότητος τοῦ Θεοῦ, τῆς αἰωνίου ζωῆς, τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος. Βέβαια εἴμαστε ἀκόμη σὲ χρόνο περιορισμένο, καθότι σαρκικοὶ ἄνθρωποι καὶ διότι ἀκόμη δὲν ἔχουμε λυθῆ ἀπὸ τὰ δεσμά αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς. Ἐν χάριτι ὁμως μετέχουμε, ἤδη ἀπὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος, καὶ προγευόμεθα τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὴν ἀτελεύτητο Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν αὐτὸ γίνεται σὲ κάθε Θεία Λειτουργία καὶ κάθε ἐκκλησιαστικὴ σύναξι, πολὺ περισσότερο τὴν αἴσθησι αὐτὴ τὴν ἔχουμε ὅταν ἐορτάζουμε τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς σωτηρίας, ὅπως εἶναι ἡ θεία Γέννησι τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποία ἐορτάζουμε σήμερα.

Εἶχαμε τὴν αἴσθησι ἀπόψε, ὅτι ἡ Γέννησι δὲν εἶναι κάτι πού ἐγινε μόνο στό παρελθόν, ἕνα ἱστορικό γεγονός, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὑπερβαίνοντες τὸν χρόνο εἶχαμε τὴν αἴσθησι ὅτι εἴμαστε καὶ ἐμεῖς ἐκεῖ πού ἐγεννᾶτο ὁ Κύριος καὶ συμμετείχαμε σ' αὐτὴ τὴ χάρι τῆς

Ὁμιλία πού ἐγινε στὴν Τράπεζα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους κατὰ τὴν ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων τὸ 1982 καὶ δημοσιεύτηκε στὸν τόμο Ὁμιλίαι σὲ ἀκίνητες Δεσποτικῆς καὶ Θεομητορικῆς ἐορτῆς (τῶν ἐτῶν 1981-1991), τόμος Α', ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὄρος 2015, σ. 52-58. Ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὴν ἱστοσελίδα <http://www.imlemesou.org/index.php/psifides-pisteos-2/eortologio/3104-e-s-tin-gennisin-to-kyriou> (3/10/23).

ἀκτίστου εὐλογίας. Καί βλέπαμε τό Θεῖο Βρέφος, τήν Ἁγία Μητέρα του, τόν Δίκαιο Ἰωσήφ, τούς Ποιμένας νά προσκυνοῦν, τούς Μάγους νά προσκυνοῦν, νά προσφέρουν τά δῶρα τους, τούς Ἁγίους Ἀγγέλους νά δοξάζουν.

Καί ἐκεῖνο τό ὁποῖον αἰσθανόταν κανείς μέσα σ' αὐτήν τήν ἀτμόσφαιρα, μέσα σ' αὐτήν τήν εὐλογημένη καί ἁγία χοροστασία καί συναυλία, ἦταν τό αἶσθημα ὅτι ἐκεῖνο τό ὁποῖο ἐπικρατοῦσε σέ ὅλη αὐτή τήν σκηνή ἦταν μία βαθειά εἰρήνη. Καί μετά, ἀκούγοντας καί τόν ἀγγελικό ὕμνο «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ καί ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία», κατανοοῦσε πλέον ὅτι αὐτή ἡ εἰρήνη δέν εἶναι κάτι ιδεολογικό, δέν εἶναι κάτι ψυχολογικό, ἀλλά εἶναι ἓνα δῶρο τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ καί τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος στόν ἄνθρωπο.

Πόσο ἔχει ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος ἀπό αὐτή τή βαθειά εἰρήνη. Καί αὐτή τή βαθειά εἰρήνη τήν ὁσφραίνονται κανείς αὐτή τήν ἁγία νύχτα σ' ἐκεῖνο τό ἅγιο σπήλαιο καί σ' ἐκείνη τήν ἁγία φάτνη τῆς Βηθλεέμ. Τί ὠραῖο πράγμα εἶναι αὐτή ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ! Τί εὐλογία μεγάλη γιά τόν ἄνθρωπο νά ζήσει αὐτή τήν χαριτωμένη εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βαθειά μέσα στήν ψυχή του!

Τώρα, γιά πρώτη φορά στήν ἀνθρωπότητα, αὐτή τήν ἁγία νύχτα, ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται αὐτή τήν εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, πού τήν εἶχε χάσει ἀπό τή στιγμή τῆς παρακοῆς. Ὅταν παρήκουσε τόν Θεό, ἔχασε αὐτή τήν εἰρήνη. Τώρα τήν ξαναβρίσκει. Γι' αὐτό οἱ Ἄγγελοι χαίρονται καί δοξάζουν τόν ἐν ὑψίστοις Θεό, διότι ὁ Ἰδιος προσφέροντας τόν Υἱό Του νά ἐνανθρωπήσει, δίνει στους ἀνθρώπους τή δυνατότητα νά συμφιλιωθοῦν καί πάλι μαζί Του, ὄντες χωρισμένοι καί ἐχθροί τοῦ Θεοῦ, καί νά ξαναγίνουν παιδιά Του, λαός Του, δικοί Του, οἰκείοι Του, συγκληρονόμοι τοῦ Υἱοῦ Του καί κληρονόμοι τῆς Βασιλείας Του. Καί γι' αὐτό τώρα ὁ ἄνθρωπος

μπορεί ἀληθινά νά ειρηνεύσει.

Αὐτή τήν εἰρήνην ποθοῦμε καί ἔμεῖς οἱ Χριστιανοί σήμερα. Αὐτή τήν εἰρήνην ἔχει ἀνάγκη ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. Αὐτή τήν εἰρήνην ἀπολαμβάνουμε στήν ἁγία μας Ἐκκλησία. Κάθε φορά πού θά ἐξομολογηθοῦμε, πού θά μετανοήσουμε καί θά κλαύσουμε γιά μία ἁμαρτία, πού θά προσευχηθοῦμε, πού θά ταπεινωθοῦμε, κάθε φορά πού θά ἀγαπήσουμε, πού θά συγχωρήσουμε, πού θά κοινωνήσουμε, πού θά λατρεύσουμε τόν Θεό μας, πού θά ποῦμε τήν εὐχούλα, τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον μέ τόν ἁμαρτωλόν» μέ καρδιακό πόθο, σέ κάθε τέτοια φορᾶ θά νοιώσουμε κάτι ἀπό τήν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ. Καί ὅσο κανεῖς προχωρεῖ στήν ἐν Χριστῷ ζωή καί στήν πνευματική ζωή, τόσο βαθύτερα καί ἡ αἴσθησις αὐτῆς τῆς ὑπέρ νοῦν εἰρήνης τοῦ Θεοῦ καί τόσο ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ μεταδίδει στόν ἄνθρωπο αὐτό τό μεγάλο δῶρο τῆς εἰρήνης.

Ἄς τόν εὐχαριστήσουμε λοιπόν, διότι τό «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» εἶναι πραγματικότητα γιά ὅσους πιστεύουν στόν Κύριο καί τόν δέχονται ὡς τόν εἰρηνοποιό, ὡς τόν ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, ὡς τόν βασιλέα τῆς εἰρήνης καί τῆς ζωῆς.

Ὁ κόσμος, ὅπως ξέρετε, τοπο-

θετεῖ τήν εἰρήνην μόνο σέ πολιτικά καί κοινωνικά ἐπίπεδα καί γίνονται διαδηλώσεις καί σωματεῖα καί ἀγῶνες γιά τήν εἰρήνην τοῦ κόσμου. Ὅχι ὅτι εἶναι κακό αὐτό, ἀλλά αὐτό δέν φθάνει γιά νά ειρηνεύσει οὐσιαστικά τόν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη ἀπό αὐτή τήν ἐσωτερική εἰρήνην, τήν εἰρήνην τῆς καρδίας, τήν εἰρήνην τῆς ψυχῆς. Καί ὅταν αὐτή τήν εἰρήνην δέν τήν ἔχει, ἔστω καί ἐάν ὁ κόσμος δέν εὐρίσκεται σέ ἐμπόλεμη κατάσταση ἀλλά τά Κράτη μεταξύ τους εἰρηνεύουν, δέν μπορεῖ νά ειρηνεύσει. Χωρίς τήν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, αὐτή τήν ὁποία ὁ Κύριος δίνει μέ τήν ἁγία Του Γέννησι, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀπελπισμένοι, ζοῦν στό ἄγχος, ζοῦν στό κενό, καί μετά προσπαθοῦν μέ τά ναρκωτικά καί μέ τά ἄλλα μέσα, μέ τά ὁποία θέλουν κάποιοι νά βροῦν εἰρήνη μέσα τους, νά ξεχάσουν τήν τραγωδία τους μέσα τους.

Πόσο πονάει κανεῖς, ὅταν ξέρη πόση εὐτυχία εἶναι γιά τόν ἄνθρωπο αὐτή ἡ εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ καί ὅταν βλέπη καί διαπιστώνη, ὅτι σήμερα τόσοι συνάνθρωποί μας δέν γνωρίζουν ὅτι ὁ Χριστός δίνει αὐτή τήν εἰρήνην καί ὅτι γι' αὐτό ἡ ζωή τους εἶναι ἕνα δράμα, ἕνα κενό, μία ἀπογοήτευσι, μία ἔλλειψι καί μία αἴσθησις ἀποτυχίας.

Γι' αὐτό σήμερα ἄς παρακαλέ-

σουμε τόν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, τόν ἐνανθρωπήσαντα Θεό μας, νά φωτίση καί βοηθήση ὅλους μέ τήν μετάνοια καί τήν προσευχή, μέ τήν ἀγάπη καί τήν ἄσκησι, νά δεχθοῦμε τό δῶρο πού μᾶς χαρίζει σήμερα ἡ Θεία Εἰρήνη, καί νά τό ζήσουμε ἐμεῖς, ἀλλά καί νά γίνουμε ἀφορμή καί ἄλλοι ἄνθρωποι νά τό γνωρίσουν, καί ἄλλοι ἄνθρωποι νά εἰρηνεύσουν κοντά στόν Ἰησοῦ Χριστό. Καί ὁ Θεός νά βοηθήση ὅλους τους ἀνθρώπους πού ταλαιπωροῦνται σήμερα, διότι δέν γνώρισαν τήν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, νά τήν γνωρίσουν καί νά εἰρηνεύσουν.

Σέ τέτοιες μεγάλες μέρες δέν μποροῦμε νά σκεφτόμαστε ἐγωϊστικά μόνο τόν ἑαυτό μας. Σκεφτόμαστε ὅλους τούς ἀνθρώπους πού πάσχουν, πού πονοῦν, πού δέν γνωρίζουν τόν Χριστό. Καί γι' αὐτό, σήμερα ἰδιαιτέρως, ἡ προσευχή μας ἄς εἶναι γιά ὅλο τόν κόσμο. Ἄς παρακαλέσουμε τόν Κύριο, τό Θεῖον Βρέφος, πού παρ' ὅλα αὐτά εἶναι ὁ Βασιλεύς τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, νά σηκώση ἐκεῖνο τό εὐλογημένο χεράκι Του καί νά εὐλογήσῃ τόν κόσμο, τόν τετραπέρατο κόσμο. Νά εὐλογήσῃ ὅλους τούς λαούς τῆς γῆς, ὅλα τά ἔθνη τοῦ κόσμου. Νά εὐλογήσῃ τήν ἀγία μας Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, τήν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς σταυρωμένη καί διωκόμενη.

Νά εὐλογήσῃ τούς μάρτυρες Ὁρθοδόξους Χριστιανούς, πού εἶναι στίς φυλακές καί στά στρατόπεδα συγκεντρώσεως γιά τήν ἀγάπη τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου, τοῦ σήμερον νηπιάσαντος Θεοῦ. Νά εὐλογήσῃ τούς ὑπόδουλους ἀδελφούς μας τῆς Κύπρου, τῆς Βορείου Ἡπείρου, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ὅπου ἄλλοῦ. Νά εὐλογήσῃ τά νιάτα μας, τά ὁποῖα σήμερα μαζί μέ ὅλους μας περνοῦν αὐτή τή μεγάλη δυσκολία τῆς ἔλλειψης προσανατολισμοῦ. Νά εὐλογήσῃ τό Ἅγιον Ὄρος. Νά εὐλογήσῃ τή Μονή μας. Νά εὐλογήσῃ τόν κάθε ἕνα ἀπό σᾶς, ἀδελφοί μου.

Ἰδιαιτέρως ἐπικαλοῦμαι τήν εὐλογία τοῦ νηπιάσαντος Κυρίου σέ ὅλους ἐσᾶς, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, πού ἤρθατε ἀπό τόν κόσμο νά συνορτάσουμε μαζί καί εὐχομαι νά σᾶς δώσῃ τή Χάρι Του, τόν φωτισμό Του, τήν εἰρήνη Του, καί νά μεταφέρετε αὐτή τήν εἰρήνη μέσα στόν κόσμο πού ζῆτε, γιατί ἐσεῖς ξέρετε καλύτερα ἀπό μᾶς πόσο ἀνάγκη ἔχει σήμερα ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀπό αὐτή τήν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Κύριος νά δώσῃ τήν εὐλογία Του σέ ὅλους μας, καί νά μᾶς βοηθήσῃ νά εἴμαστε ἀντάξιοι τῆς μεγάλης δωρεᾶς, τήν ὁποῖα κάνει σέ ὅλους μας μέ τήν ἀγία Του Γέννησι καί Ἐνανθρώπησι.

Χριστούγεννα

† Πρωτ. Ἀλεξάνδρου
Σμέμαν

Ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης

Ἡ ἡμέρα τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ δέν ἔχει ἀποθησαυρισθεῖ στά εὐαγγέλια. Δέ δίνεται οὔτε ἡ ἐποχή τοῦ ἔτους, ἂν καί ἀπό τήν ἀναφορά στους ποιμένες πού «ἀγροαλοῦντες καί φυλάσσοντες φυλακάς τῆς νυκτός ἐπί τήν ποιμνίαν αὐτῶν» (Λουκ. β', 8), μποροῦμε νά συμπεράνουμε πώς γεννήθηκε τό καλοκαίρι. Αὐτή ἡ ἀβεβαιότητα προκαλεῖ τό ἐρώτημα: πῶς καί γιατί οἱ χριστιανοί καθόρισαν τήν 25η Δεκεμβρίου ὡς ἡμερομηνία γέννησης τοῦ Χριστοῦ; Αὐτό τό ἐρώτημα εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό συνηθισμένο, ἐπειδή ἀπό τήν ἀπάντησή του μαθαίνουμε ἐπίσης κάτι τό σημαντικό γιά τή Χριστιανική πίστη.

καί αὐτό εἶναι τό πῶς οἱ χριστιανοί ἀντιλαμβάνονται τή σύνδεσή τους μέ τόν κόσμο πού τούς περιβάλλει, ἕναν κόσμο πού δέν εἶχε ἀκόμη τότε γνωρίσει καί πιστέψει στό Χριστό.

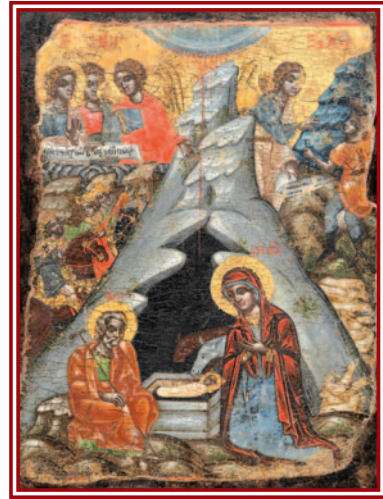
Γιά νά ἀπαντήσουμε σ' αὐτό τό ἐρώτημα, χρειάζεται νά γνωρίζουμε πῶς καθόσο χρόνο ὁ Χριστιανισμός ξαπλωνόταν στόν Ἑλληνορωμαϊκό κόσμο τούς πρώτους αἰῶνες μ.Χ., ἡ λατρεία τοῦ Ἥλιου, ἡ τελευταία ἀπό τίς σημαντικότερες φυσικές θρησκείες, ξαπλωνόταν ταυτόχρονα καί ταχύτατα σ' αὐτόν τόν κόσμο. Μάλιστα τό 270 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανός τήν καθόρισε ὡς ἐπίσημη θρησκεία ὀλόκληρῆς τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ θρησκεία αὐτή τιμοῦσε τόν ἥλιο ὡς πηγὴ ζωῆς, καί συνεπῶς ὡς τήν ὑψίστη θεϊκή δύναμη. Ὅπως σέ κάθε φυσική θρησκεία, ἔτσι κι ἐδῶ ἔχουμε θεοποίηση τῆς φύσης καί τῶν φυσικῶν ζωτικῶν δυνάμεων. Ὁ μεγαλύτερος ἐορτασμός τῆς λατρείας τοῦ Ἥλιου ἐλάμβανε χώρα τίς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Δεκεμβρίου, μετά τό χειμερινό

Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τό βιβλίο τοῦ π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν *Ἐορτολόγιο – Ἐτήσιος ἐκκλησιαστικός κύκλος*, Ἀγκίτας, Ἀθήνα 2005, σ. 53-61 καί ἀναδημοσιεύεται ἀπό τήν ἴστοσελίδα <http://agiosthomas.gr/index.php/alexander-schmemann-xristoygenna/> (26/10/22). Τό παραθέτουμε μέ ἀφορμὴ τῆ συμπλήρωση σαράντα χρόνων ἀπό τήν κοίμησή τοῦ π. Ἀλεξάνδρου (1921-1983).

ήλιοστάσιο, όταν οι ήδη πολύ μικρές μέρες αρχίζουν να μεγαλώνουν, φέρνοντας ζέστη και φως καθώς πλησιάζει η άνοιξη, καθώς η φύση πάει να αναστηθεί και η ζωή να θριαμβεύσει πάνω στον θάνατο του χειμώνα. Εκείνες τις μέρες φυσικά οι άνθρωποι δέ γνώριζαν πώς η γη περιστρέφεται γύρω από τον ήλιο. Γι' αυτούς τό χειμερινό ήλιοστάσιο ήταν η νίκη του φωτός πάνω στο σκοτάδι· η ανάσταση της φύσης, ένα θεϊκό θαύμα. Στο κέντρο δέ αυτού του θαύματος ήταν ο ήλιος, η πηγή του φωτός και της ζωής.

Η λατρεία του Ήλιου ήταν η τελευταία μεγάλη λατρεία, και τό χειμερινό ήλιοστάσιο η τελευταία μεγάλη γιορτή ενός θρησκευτικού κοσμοειδώλου πού ο θάνατός του ήταν ήδη αναπόφευκτος. Αυτή η λατρεία συνεπώς έγινε ο πλέον μανιασμένος αντίπαλος και ανταγωνιστής του Χριστιανισμού, δίνοντας τήν τελευταία μάχη ενάντια στον Χριστιανισμό για τήν καρδιά και τήν ψυχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Σέ λιγότερα από πενήντα χρόνια μετά τόν αυτοκράτορα Αύρηλιανό, στίς αρχές του τέταρτου αιώνα, ο αυτοκράτωρ Κωνσταντίνος μεταστράφηκε από τή λατρεία του Ήλιου στον Χριστιανισμό. Οί διωγμοί έληξαν, ή Χριστιανική Έκκλησία μπορούσε πλέον άνοιχτά να οργανώσει τή ζωή της, να κτίσει έκκλη-

*Η Γέννηση του Χριστού,
18ος αιώνας, Βυζαντινό Μουσείο
Ίδρύματος Αρχιεπισκόπου
Μακαρίου Γ'*

σίες και, τό σπουδαιότερο, να κηρύξει τήν πίστη της δίχως παρεμβάσεις. Οί ιστορικοί έχουν ύπολογίσει πώς τήν εποχή της μεταστροφής του Μεγάλου Κωνσταντίνου οί χριστιανοί της αυτοκρατορίας δέν ξεπερνούσαν τό 10%, και από αυτούς σχεδόν όλοι κατοικούσαν σέ πόλεις. Ο Χριστιανισμός δέν είχε άγγίξει σχεδόν καθόλου τόν άγροτικό πληθυσμό. Έτσι τό ουσιαστικότερο καθήκον του Χριστιανισμού ήταν να κηρυχθεί τό μήνυμα για τόν Σωτήρα Χριστό σ' αυτό τό 90% και να τό προσελκύσει στή νέα πίστη. Για να γίνει αυτό όμως χρειαζόταν ή αντικατάσταση της λατρείας του Ήλιου, όχι μέ κάποιο έξωτερικό και βίαιο τρόπο,

άλλά από τά μέσα, πείθοντας τούς ανθρώπους όχι μόνο για τήν ύπεροχή του Χριστιανισμού, αλλά και για τήν καθολική και σώζουσα αλήθεια του.

Η κύρια μέθοδος προσέλευσης των έθνικων ήταν ή χρήση στοιχείων από τή δική τους πίστη, πού κατάλληλα μεταμορφωμένα, τά αποκάθαραν και τά πλήρωσαν μέ Χριστιανικό περιεχόμενο. Οί όπαδοί τής λατρείας αυτής γύριζαν τή γέννηση του ήλιου τόν Δεκέμβριο, κι έτσι οί χριστιανοί διάλεξαν τή ίδια μέρα για νά γιορτάζουν τή γέννηση του Ίησου Χριστού, του πνευματικού Ήλιου, τής αυθεντικής πηγής του γνήσιου πνευματικού φωτός. Μέχρι σήμερα ό κύριος Χριστουγεννιάτικος ύμνος περιλαμβάνει εικόνες από τόν ήλιο και τό φώς: «Η γέννησίς σου, Χριστέ ό Θεός ήμωv, άνέτειλε τω κόσμω τό φώς τό τής γνώσεως· έν αυτή γάρ οί τοίς άστροις λατρεύοντες υπό άστέρος έδιδάσκοντο, σέ προσκυνείv, τόν Ήλιον τής δικαιοσύνης...». Όπως βλέπουμε, ό Χριστιανισμός πήρε ένα θέμα οικείο σέ όλους τούς όπαδούς τής φυσικής θρησκείας -τόν ήλιο ως φώς και ζωή- και τό χρησιμοποίησε για νά δείξει τή δική του πίστη στόν Χριστό. Στην πραγματικότητα, ή Έκκλησία είπε στόν κόσμο, «νά πιστεύετε στόν ήλιο· αλλά αυτός ό φυσικός ήλιος του ύλικού κόσμου πρέπει νά είναι ό ίδιος

τό σύμβολο, ή άντανάκλαση και τό όργανο ενός άλλου υπερβατικού, πνευματικού, Θεού ήλιου, πού είναι ή πηγή τής ζωής, του φωτός και τής νίκης... Νά τιμάτε τή γέννηση του φυσικού ήλιου, και γι' αυτό σάς προσκαλούμε νά τιμήσετε τόν έρχομό του Θεού Ήλιου στόν κόσμο· σάς προσκαλούμε νά βγείτε από τό φυσικό και όρατό κόσμο και νά εισέλθετε στόν πνευματικό και άόρατο κόσμο.»

Έτσι ή έορτή των Χριστουγέννων έγινε τό πλήρωμα τής έορτής του ήλιου. Έγινε ό έορτασμός ενός γεγονότος πού ολοκλήρωσε και έπλήρωσε τή νοσταλγία, τίς προσδοκίες και τίς πεποιθήσεις όλων των ανθρώπων. Στο κάθετι πού περιλαμβάνόταν στή λατρεία του Ήλιου -πίστη στή ματαιότητα του κόσμου, έσωτερικό φώς, νόηση και θεότητα- δόθηκε τώρα ένα όνομα: Χριστός. Τά Χριστούγεννα έτσι έγιναν ή κορωνίδα όλης τής νοσταλγίας τής ανθρωπότητας και ή άσβεστη δίψα της για νόημα και καλοσύνη, και ή αρχή μίας νέας θρησκευτικής έποχής στην όποία ή λατρεία μεταφέρεται από τή φύση και τίς τυφλές της δυνάμεις στόν Ένα πού βρίσκεται υπεράνω τής φύσεως κι όταν άκόμη καθρεφτίζεται μέσα της, και πού ό Ίδιος είναι ή πηγή, τό περιεχόμενο και ό σκοπός όλης τής ζωής. Η φυσική θρησκεία -ή λατρεία τής δημιουργίας

καί ὄχι τοῦ Δημιουργοῦ- ἀνατρά-
πηκε ἔτσι ἐκ τῶν ἔνδον. Καί ἀπο-
δεχόμενοι οἱ ἄνθρωποι τόν Χριστό
ὡς «τό φῶς τό τῆς γνώσεως» ἐλευ-
θερώθηκαν ἀπό τήν ὑποδούλωση
στόν κόσμο καί στή φύση.

Τό φῶς τό τῆς γνώσεως

«Ἡ γέννησίς σου, Χριστέ ὁ Θεός
ἡμῶν, ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τό φῶς τό
τῆς γνώσεως...». Τό ἀπολυτίκιο τῶν
Χριστουγέννων ἀρχίζει μέ τήν πα-
ραδοχή πῶς μέ τή γέννηση τοῦ Χρι-
στοῦ δίνεται στόν κόσμο ὄχι μόνο ἡ
εἰκόνα ἑνός τέλειου ἀνθρώπου,
ἀλλά καί «τό φῶς τό τῆς γνώσεως»,
ἡ πλέον ὑπερβατική καί καθολική
ἀποκάλυψη τοῦ νοήματος. Τό φῶς
τῆς γνώσεως! Ἐδῶ ἀκριβῶς βρί-
σκεται τό ἀρχαῖο πεδίο μάχης ἐνά-
ντια στόν Χριστιανισμό καί στόν
Χριστό. Ἀντίπαλοι εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι
οἱ ὁποῖοι στό ὄνομα τῆς γνώσεως
αἰσθάνονται ὑποχρεωμένοι νά κα-
ταστρέψουν ὅλα ὅσα κατά οἰοδή-
ποτε τρόπο σχετίζονται μέ τό Βρέ-
φος ἀπό τή Βηθλεέμ. Ἡ διαμάχη
τους μέ τόν Χριστιανισμό καί τόν
Χριστό συνεχίζεται γιά δύο χιλιάδες
σχεδόν χρόνια.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἦρθε στόν
Ἄρειο Πάγο, στήν Ἀθήνα, ὅπου
ἐλαμπαν ὅλα τά λαμπρά φῶτα τῆς
ἐπιστήμης καί τῆς φιλοσοφίας, καί
ἐκεῖ, στήν καρδιά τοῦ ἀρχαίου κό-
σμου, ἐκήρυξε τόν σταυρωμένο καί

*Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, 17ος
αἰώνας, εἰκόνα ἀπό ἄγνωστο ναό.
Ἐπαναπατρίσθηκε ἀπό τό Μόνα-
χο μετά ἀπό δικαστικούς ἀγῶνες
τόν Νοέμβριο 2013, Βυζαντινῶ
Μουσεῖο Ἰδρύματος
Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄*

ἀναστημένο Χριστό. Οἱ σοφοί τόν
ἐμυκτήρισαν· καί ἀργότερα ὅλη ἡ
δύναμη τῆς μεγάλης Ρωμαϊκῆς
Αὐτοκρατορίας τοῦς μμήθηκε καί
τούς ὑποστήριξε. Γιά διακόσια χρό-
νια ἡ Ρώμη πολέμησε, ἐδίωξε καί
ἐσκότωσε τοῦς χριστιανούς, χαρα-
κτηρίζοντάς τους ὡς ἀναλώσιμους
παράνομους καί παρίες. Οἱ χρι-
στιανοί συκοφαντήθηκαν, ἡ διδα-
σκαλία τους χλευάστηκε, οἱ τελετές
τους περιπαίχτηκαν. Στό μέσο ὅμως
ἑνός τέτοιου σκότους καί κακίας, ὁ
ἴδιος ἀπόστολος Παῦλος γράφει
στούς χριστιανούς μέ πολλή ἀπλό-
τητα καί ἠρεμία: «θεωροῦμαστε ὡς
πλάνοι καί ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοούμε-

νοι καί ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καί ἰδοῦ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καί μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καί τὰ πάντα κατέχοντες» (Β' Κορ. στ', 8-10).

Τὰ χρόνια πέρασαν. Λίγο λίγο οἱ φιλόσοφοι καί οἱ λόγιοι ἄρχισαν νά στοχάζονται τή διδασκαλία, ἡ ὁποία κάποτε τούς φαινόταν τόσο ἀκατάληπτη, παράλογη καί παράξενη. Σκεφτεῖτε γιά παράδειγμα τόν φιλόσοφο τοῦ δευτέρου αἰώνα Ἰουστίνου, πού τὰ ἔργα τοῦ διασώθηκαν μέχρι σήμερα. Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ ἀναλώθηκε στήν ἀναζήτησι τῆς ἀλήθειας· εἶχε σπουδάσει κάθε μορφὴ γνώσης, καί τελικὰ προσῆλθε στόν Χριστιανισμό. Τί τόν ὁδήγησε σ' αὐτὴ τὴν καταδιωγμένη πίστι καί τελικὰ στόν μαρτυρικό θάνατο; Ἡ ἀπάντησή του: «τό φῶς τό τῆς γνώσεως». Εἶχε ἀνακαλύψει τὴν ὑπερβατικὴ καί πανπεριεκτικὴ γνώση τῆς Χριστιανικῆς ἀποκάλυψης. Εἶχε ἀνακαλύψει πὺς μόνο ὁ Χριστιανισμὸς ἦταν ἰκανὸς νά ἀπαντήσῃ σέ ὅλα τὰ ἐρωτήματα καί νά ἱκανοποιήσῃ πλήρως τὴν ἀναζήτησι τοῦ νοῦ καί τῆς δίψας τῆς καρδιάς.

Ἄλλες λίγες δεκαετίες καί βρισκουμε ἕναν ἄλλο ἐκπρόσωπο τοῦ ἀρχαίου Ὀλύμπου: τόν Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας. Μ' αὐτόν ἐπίσης ἡ Χριστιανικὴ πίστι ἀποκαλύπτεται ὡς τό ὕψος τῆς ἀνθρώπινης σκέψης,

ὡς ὁ σκοπὸς καί τό πλήρωμα κάθε ἀναζήτησι καί ἐλπίδας. Ὁ Χριστιανισμὸς, ἀναφέρει, εἶναι τό νόημα καί ἡ ἴδια ἡ σοφία, ἡ ὁ «Λόγος». Τὰ εὐαγγέλια ὑποστηρίζουν πὺς ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Λόγος, πού δίνει νόημα καί σημασία στό κάθετί.

Πόσοι ἦταν σάν τόν Ἰουστίνου καί τόν Κλήμεντα. Ἡ ἴδια ἡ αὐτοκρατορία τελικὰ ἔσκυψε τό ὑπερήφανο κεφάλι τῆς μπροστά στόν σταυρωμένο Διδάσκαλο πού γιά τόσο καιρὸ εἶχε περιφρονήσει. Ἔτσι ἄρχισε ἡ Χριστιανικὴ ἐποχὴ στήν ἀνθρώπινη ἱστορία καί πολιτισμὸ. Εἶναι ἄραγε δυνατό νά ξεχάσουμε τίς ρίζες ἀπὸ τίς ὁποῖες τράφηκε σχεδόν τό κάθετί, ὅπου ζοῦμε καί ἀναπνέουμε στή δυτικὴ κοινωνία; Ὁ Χριστιανισμὸς μῆκε στή σάρκα καί στό αἷμα τῆς ζωῆς μας, καί χωρὶς αὐτόν δέν μπορούμε νά καταλάβουμε οὔτε τὴν τέχνη, οὔτε τὴ φιλοσοφία, οὔτε τὴν ἐπιστήμη.

Σήμερα ὁμως ἡ περηφάνια τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ ξεσηκώνεται γιά ἄλλη μία φορὰ ἐνάντια στό θησαυροφυλάκιο τῆς σοφίας, τῆς καλοσύνης καί τῆς ὠραιότητος. Τί συγκροτεῖ αὐτόν τόν ξεσηκωμὸ; Ἡ γυμνὴ ἐξουσία, ἐπειδὴ, σέ τελικὴ ἀνάλυσι, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ δέν ἔχουν κανένα ἄλλο ἐπιχείρημα ἐκτός ἀπὸ τὴ συγκοφαντία καί τὴν προπαγάνδα. Σέ ἀπάντησι, καί μέ τὴν ἴδια δύναμη, οἱ ἐκκλησίαις βροντοφωνάζουν τόν ὕμνο τῆς νίκης: «Ἡ

γέννησίς σου, Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τό φῶς τό τῆς γνώσεως...». Μέ τήν ἴδια πίστη πού ἔχουν οἱ ἀντίπαλοί μας καί μέ τήν ἴδια σταθερότητα, διακηρύσσουμε πῶς ἡ τίμα ἀναζήτησι, δίψα καί ἀγάπη γιά τήν ἀλήθεια ἀργά ἢ γρήγορα θά ὀδηγήσει στόν Χριστό. «Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καί ἡ ζωὴ ἦν τό φῶς τῶν ἀνθρώπων· καί τό φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καί ἡ σκοτία αὐτό οὐ κατέλαβεν.» (Ἰωάν. α', 4-5). Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τή διαβεβαίωση, σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ὁμολογία βρίσκεται τό νόημα τῶν Χριστουγέννων. Τό φῶς τῆς γνώσεως, πού εἰσηλθε στόν κόσμο καί ἄρχισε νά φωτίζει πρὶν ἀπό δύο χιλιάδες χρόνια, δέ μᾶς ἔχει ἀφήσει οὔτε ἔχει σβήσει. Ἔχουμε τόσο πολύ προχωρήσει στή μελέτη τοῦ κόσμου αὐτούς τούς εἴκοσι αἰῶνες, ὥστε τά καλύτερα μυαλά τῆς ἐποχῆς μᾶς ἀρχίζουν νά αισθάνονται τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί τό φῶς τῆς σοφίας Του καθὼς ἐξερευνοῦν τά ὅρια τοῦ σύμπαντος, τήν τάξη καί τήν ὁμορφιά του. Τό ἀστέρι, πού ὀδήγησε τούς τρεῖς Μάγους στό σπῆλαιο, δέν εἶναι πλέον ἀπλῶς μία συγκινητικὴ ἱστορία, καθὼς γιά ἄλλη μία φορὰ ἀκοῦμε τήν αἰώνια ἀλήθεια τοῦ ψαλμοῦ: «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δέ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τό στερέωμα!» (Ψαλμ. 18,1).

Ὁλος ὁ κόσμος παλεύει γιά ἐνότητα, εἰρήνη, ἀγάπη. Βρίσκονται

ὅμως ὅλα αὐτά στήν οἰκονομία; Στόν ἀνταγωνισμό τῶν ἐξοπλισμῶν; Στόν ἀνταγωνισμό γενικά; Γίνεται ὅλο καί πῶς ἐμφανέστερος πῶς ὑπάρχει μία ὅλο καί βαθύτερη ἐπιθυμία γι' αὐτό πού θά φθάσει ἀληθινά στήν καρδιά τῆς ἀνθρωπότητας, ὡς τό φῶς τῆς ζωῆς, πού θά φωτίσει τά πάντα. Ἡ «καρδιά ὅμως αὐτή» δέν εἶναι κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τόν ἴδιο τόν Χριστό. Καί δέν ὑπάρχει κανένας ἄλλος δρόμος γι' αὐτή τήν καρδιά ἐκτός ἀπὸ τό δρόμο πού Αὐτός ἔδωσε μέ τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης: «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς...» (Ἰωάν. ιγ', 34). Καί δέν ὑπάρχει καμιά ἄλλη σοφία καί κανένας ἄλλος σκοπὸς ἐκτός ἀπὸ τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πού Αὐτός διεκήρυξε. Τό φῶς τῶν Χριστουγέννων εἶναι αὐτό ἀκριβῶς τό κοσμικὸ φῶς καί ἡ ἀγάπη. Μέ τήν πνευματικὴ ἀκοή μᾶς μποροῦμε νά ἀκούσουμε τήν ἴδια θριαμβευτικὴ δόξα πού ἀκούστηκε δύο χιλιάδες χρόνια πρὶν: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. β', 14). Μέ τήν πνευματικὴ ὄραση μποροῦμε νά δοῦμε τό ἴδιο φῶς τῆς γνώσεως, καί μέ τήν πνευματικὴ φωνή μποροῦμε νά ἀνταποκριθοῦμε σ' αὐτή τὴ χαρούμενη διακήρυξη μέ τόν ἴδιο ὕμνο εὐχαριστίας: «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε· Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε».

«Τὸν ἀγεώτρη-
τον βότρυν
βλαστήσασα
ἡ ἄμπελος»

Χρήστου Πεττεμερίδη
Θεολόγου - Φιλολόγου

Κοντάκιον

Ἦχος πλ. β'

«Ὁ πρὸ Ἐωσφόρου ἐκ Πατρὸς
ἀμήτωρ γεννηθεὶς, ἐπὶ τῆς γῆς
ἀπάτωρ ἑσαρκώθη σήμερον ἐκ
σοῦ ὄθεν Ἀστήρ εὐαγγελίζεται
Μάγοις, Ἄγγελοι δὲ μετὰ
Ποιμένων ὑμνοῦσι, τὸν ἄχραντον
Τόκον σου, ἡ Κεχαριτωμένη.

Ὁ Οἶκος

Τὸν ἀγεώργητον βότρυν
βλαστήσασα, ἡ μυστικὴ ἄμπε-
λος ὡς ἐπὶ κλάδων, ἀγκάλαις
ἐβάσταζε, καὶ ἔλεγε. Σὺ εἶ
καρπὸς μου, σὺ εἶ ἡ ζωὴ μου.
Ἄφ' οὗ ἔγνω, ὅτι καὶ ὁ ἡμην
εἰμί, σὺ μου Θεός· τὴν γὰρ
σφραγίδα τῆς Παρθενίας μου
ὄρωσα ἀκατάλυτον, κηρύττω
σε ἄτρεπτον Λόγον, σάρκα
γενόμενον. Οὐκ οἶδα σποράν,
οἶδά σε λύτην τῆς φθορᾶς·
Ἄγνη γὰρ εἰμι, σοῦ προ-
ελθόντος ἐξ ἐμοῦ ὡς γὰρ
εὔρες, ἔλιπες μήτραν ἐμήν.
Διὰ τοῦτο συγχορεύει πᾶσα
κτίσις βοῶσά μοι·
Χαῖρε ἡ Κεχαριτωμένη».

Τὴ μέρα τῶν Χριστουγέννων γιορτάζουμε τὴ **λύτρωση** πού ἔστει-
λε στὸν λαό Του ὁ Θεός, κι αὐτὴ ἡ λύτρωση δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸν
ἴδιο τὸν Λόγο Του, τὸν Χριστό. Τὴν ἐπόμενη μέρα τῆς γιορτῆς, ὅπως
σὲ κάθε μεγάλη γιορτὴ στὴν Ἐκκλησία μας, τελοῦμε τὴ «σύναξη» τοῦ προ-
σώπου, τὸ ὁποῖο ἔπαιξε καθοριστικὸ ρόλο στὸ γεγονός πού τιμοῦμε. Στὴν
προκείμενη περίπτωση τὴν 26^η τοῦ Δεκεμβρίου ἔχουμε τὴ σύναξη τῆς Θε-
οτόκου. Τὸ Κοντάκιο καὶ ὁ Οἶκος τῆς ἡμέρας εἶναι τὰ δύο πρῶτα τρο-
πάρια τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ ἀπὸ τὸ δεύτερο Κοντάκιό του, ἀφιε-
ρωμένο στὴν Παναγία μὲ συνολικὴ ἔκταση 18 στροφῶν καὶ μὲ ἐφύμνιο
«ἡ Κεχαριτωμένη».¹ Τὸ πρῶτο Κοντάκιο τοῦ Ρωμανοῦ εἶναι τὸ γνωστὸ

¹ Τὰ Κοντάκια εἶχαν τὴν μορφή πού ἔχει σήμερα ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ
τὸ μοναδικὸ ὁλοκληρωμένο Κοντάκιο σὲ λειτουργικὴ χρήση σήμερα. Κατὰ μέσο ὄρο εἶχαν
18-24 στροφές καὶ ἓνα ἐφύμνιο π.χ. *παιδίον νέον τὸν πρὸ αἰώνων θεόν*, τὸ ὁποῖο ἐπα-
ναλαμβάνονταν μελωδικὰ ἀπὸ τὸν λαό/χορὸ.

Εὐκόλη πρόσβαση στὰ κοντάκια τοῦ Ρωμανοῦ ἀποτελεῖ ἡ ἔκδοσή τους ἀπὸ τὸν μακα-

«Ἡ Παρθένος σήμερον» μεῖ ἄλλες
23 στροφές.²

Στὸ Κοντάκιο κυριαρχεῖ διά-
λογος μεταξὺ τῶν Πρωτοπλά-
στων, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικὸς διά-
λογος, ἐνῶ ἀρχίζει καὶ τελειώνει
μεῖ διάλογο τῆς Παναγίας πρὸς τὸν
νεογέννητο Χριστὸ καὶ τῆς Πα-

ναγίας μετὰ τοὺς Πρωτοπλάστους.
Ὅλο τὸ κοντάκιο κυριαρχεῖται
ἀπὸ ἀπορία γιὰ τὸ μυστήριο τῆς
θείας Οἰκονομίας σχετικὰ μετὰ τὸ
γεγονὸς τῆς Ἐνσάρκωσης τοῦ
Λόγου καὶ πῶς ἡ Μητέρα μας,
Παναγία, μετέχει σ' αὐτό. Προ-
βάλλεται ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖο ὁ

ριστὸ π. Ἀνανία Κουστίνη, ὁ ὁποῖος παραθέτει καὶ δική του ἀπόδοση στὴ νέα ἑλλη-
νική, Ρωμανοῦ Μελφδοῦ, *Ῥυμοὶ*, Ἀθήνα: Κυπρὴς ³2021. Ἐπίσης, μὴ ἐνδιαφέρουσα
προσπάθεια γιὰ τὸν τρόπο ἀπόδοσης τοῦ (συγκεκριμένου) Κοντακίου ἔγινε ἀπὸ τὴ
χορφεῖα “ΤΡΟΠΟΣ” ὑπὸ τὴ διεύθυνση Κ. Ἀγγελίδη καὶ περιέχεται στὸν δίσκο Κλα-
σικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, Σπουδὴ 7, Ρωμανὸς Μελφδός.

² Στὶς στροφές πού δὲν εἶναι σὲ λειτουργικὴ χρῆση σήμερα, κυριαρχεῖ διάλογος μεταξὺ
τῆς Παναγίας μετὰ τοὺς μάγους καὶ ἀργότερα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ὁ
ποιητὴς μεῖ ἀριστοτεχνικὸ τρόπο πραγματεύεται πτυχές τῶν γεγονότων τῆς Γέννησης
μεῖ ἐρμηνευτικὴ-ἐπεξηγηματικὴ καὶ δογματικὴ διάθεση. Δὲν εἶναι, βέβαια, τυχαῖο πού
οἱ μάγοι ἐμφανίζονται τόσο στὸ Κοντάκιο τῆς Γέννησης, ὅσο καὶ στὸ Ἀναστάσιμο
Κοντάκιο, τὸ ὁποῖο βρῖσκεται σὲ λειτουργικὴ χρῆση σήμερα. Στὸ Ἀναστάσιμο Κον-
τάκιο οἱ μάγοι παραλληλίζονται ὡς πρὸς τὶς Μυροφόρες: «ἄγωμεν, σπεύσωμεν
ὡσπερ οἱ μάγοι/ καὶ προσκυνήσωμεν καὶ προσκομίσωμεν/ τὰ μύρα ὡς δῶρα» 29α⁸⁻⁹.

Θεός θέλει νά ἀναπλάσει τὸν ἄνθρωπο, καλύπτοντας ὁ ἴδιος προσωπικὰ τὴν ὄντολογικὴ ἀπόσταση τοῦ κτιστοῦ ἀπὸ τὸ ἄκτιστο,³ χωρὶς νά τραυματίσει τὴν πεπρωκυῖα φύση τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ συνέπεια ὁ Θεὸς σώζει μὲ τὴ συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι χωρὶς τὴ συναίνεση τοῦ πλάσματός του. Τὴν ἐπιβεβαίωση γι' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπέμβασης τοῦ Θεοῦ δίνει ἡ Θεοτόκος:

*«Υἱὸν οἰκτίριμονα ἔχω
καὶ λίαν ἐλεήμονα,
ἐξ ὧν τῇ πείρα ἐπέγνων
προσέχω ὅπως φείδεται·
πῦρ ὑπάρχων ὄκησέ μου
τὴν γαστέρα καὶ οὐ κατέφλεξε
ἐμέ τὴν ταπεινήν.»* 2α¹⁻⁴

Τονίζεται ἡ προσωπικὴ σχέση ποὺ θέλει ὁ Θεὸς νά ἔχει μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Προβάλλεται ἡ ἔνταξη τοῦ Λόγου μέσα στὴν ἱστορία ὅστε νά ἀπορριφθεῖ ἡ μετάθεση τῆς λύτρωσης τοῦ ἀνθρώπου στὴ σφαῖρα τῶν ιδεῶν καὶ τῆς δόξης. Ἔτσι, σ' ἀντιαιρετικὸ ἐπίπεδο, γίνεται κατανοητὴ ἡ ἀπάντηση, τὴν ὁποία δίνει ὁ Χριστὸς στὴν Παναγία στὴ δέησή της στὸ ιβ⁵⁻¹⁰ γιὰ τὴν ἀνάγκη γιὰ σωτηρία

ποὺ ἐκδηλώνουν οἱ Πρωτόπλαστοι:

*« ὦ μητερ, καὶ διὰ σέ
καὶ διὰ σοῦ σῶζω αὐτούς·
εἰ μὴ σώζειν τούτους ἠθέλησα,
οὐκ ἂν ἐν σοὶ ὄκησα,
οὐκ ἂν ἐκ σοῦ ἔλαμψα,
οὐκ ἂν μήτηρ μου ἦκουσας·
τὴν φάτνην ἐγὼ
διὰ τὸ γένος σου οἰκῶ·
μαζῶν δὲ τῶν σῶν βουλόμενος
νῦν γαλουχῶ·
ἐν ἀγκάλαις φέρεις με χάριν
αὐτῶν· ὃν οὐχ ὀρᾷ Χερουβίμ,
ἰδοὺ βλέπεις καὶ βαστάζεις
καὶ ὡς υἱὸν κολακεύεις με,
ἡ Κεχαριτωμένη»* ιγ⁴⁻¹¹

Φαίνεται ἔτσι μέχρι ποιοῦ σημείου ἔφτασε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ δημιουργημά του:

*«ὥσπερ βρέφος αὐξάνω
ὁ ἐκ τελείου τέλειος·
τοῖς σπαργάνοις ἐνειλοῦμαι
διὰ τοὺς πάλαι χιτῶνας
δερματίνους φορέσαντας»*
2ιδ²⁻⁴

Στὸ ἐπόμενο μέρος τοῦ διαλόγου τοῦ Κοντακίου, μέσα στὸ εορταστικὸ πλαίσιο τῆς Γέννησης, ὁ Χριστὸς προαναγγεῖλει τὸ

³ Ἰωάννης Κουρεμπελές, «Ἡ Χριστολογία τοῦ Ῥωμανοῦ», Διδακτορικὴ Διατριβή, Θεολογικὴ Σχολὴ ΑΠΘ, 1998 σελ. 243.

Πάθος, ὡς τὴν ἐκπλήρωση τῆς προαιώνιας βουλής Του νὰ σώσει καὶ ἀναπλάσει τὸν φθαρέντα ἄνθρωπο:

*«ἂν δὲ καὶ σταυροῦσθαί με
μάθης σεμνή,
νεκροῦσθαι δὲ δι' αὐτούς,
μετὰ πάντων τῶν στοιχείων
δονηθήσῃ καὶ
θρηνήσεις» Ζιδ⁹⁻¹⁰*

Ἔτσι, μετὰ τὴν πρόρρηση τοῦ Πάθους του, ἡ Παναγία ζητᾶ περισσότερες πληροφορίες:

*«μὴ κρύψῃς ἐμοὶ τὴν ἀπ'
αἰῶνός σου βουλήν·
ὄλον σε ἐγέννησα·
φράσον τὸν νοῦν
ὃν ἔχει περὶ ἡμᾶς,
ἵνα μάθω καὶ ἐκ τούτου
οἴας ἔτυχον χάριτος» Ζιε⁸⁻¹⁰*

Τῆς ἀποκαλύπτει τὸν ἐξευτελισμὸ καὶ τὴν ὀδύνη τοῦ Πάθους ἀλλὰ καὶ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ Πάθος στὴν Ἀνάσταση, ἀναφερόμενος στὸν ἑαυτό του σ' ἓνα ἀδιαίρετο ἐγώ:

*«...ὅτι στέργω τὸ γένος σου·
ὃν σὺ γαλουχεῖς,
ἄλλοι ποτίσουσι χολήν·
ὃν καταφιλεῖς, μέλλει
πληροῦσθαι ἐμπτυσμῶν·
ὃν ζωὴν ἐκάλεσας,*

*ἔχεις ἰδεῖν κρεμᾶμενον
ἐν σταυρῷ,
καὶ δακρῦσεις ὡς θανόντα,
ἀλλ' ἀσπάσει με ἀναστάντα»
Ζιστ⁶⁻¹⁰*

*«Ἵπνον δὲ νόμισον εἶναι
τὸν θάνατόν μου, μῆτέρ μου·
τρεῖς γὰρ ἡμέρας τελέσας ἐν
μνήματι θελήματι,
μετὰ ταῦτα σοὶ ὀρῶμαι
ἀναβιώσας ἐπ' ἀνακαινίσει
τῆς γῆς καὶ τῶν ἐκ γῆς·
ταῦτα, μῆτερ, πάλιν ἀνάγγειλον,
ἐν τούτοις πλουτίσθητι·
ἐκ τούτων βασίλευσον, διὰ
τούτων εὐφράνθητι.»*

Μὲ αὐτὴ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴ Θεοτόκο, κλείνει τὸ Κοντάκιο. Ἡ Παναγία σπεύδει νὰ «εὐαγγελίσει» τοὺς Πρωτοπλάστους μὲ ὅσα τὶς ἀπεκάλυψε ὁ Υἱός της, κομίζοντας εἰρήνη καὶ ἐλπίδα στοὺς πάλαι πτώμα προξενήσας βροτοῖς:

*ἐξῆλθεν εὐθύς ἡ Μαριάμ
πρὸς τὸν Ἀδάμ·
εὐαγγελισμὸν φέρουσα
τῇ Εὐᾶ φησί·
«Τέως ἡσυχάσατε, ὅσον μικρόν· ἠκούσατε γὰρ αὐτοῦ,
ἅπερ εἶπεν ὑπομείναι δι' ὑμᾶς
τοὺς βοῶντάς μοι·
ἡ Κεχαριτωμένη.» Ζιη*

Γιά Τή Λογοτε- χνία Τῶν Χριστουγέννων

Νίκου Ὁρφανίδη
Φιλολόγου – Λογοτέχνη

Καθώς προσεγγίζουμε τὰ Χριστούγεννα, μέσα ἀπό ἐκείνη τή λογοτεχνία πού τά συνοδεύει, ἔχουμε ὀλοένα καί περισσότερο τήν αἴσθηση πώς ἐκείνο πού προβάλλει εἶναι ἡ ἀνάδειξη τῆς θαλπωρῆς. Ἔχουμε τήν ἀναζήτηση τῆς γαλήνης τῆς ψυχῆς. Τήν εἴσοδο στόν τόπο τῆς εὐσπλαχνίας. Στόν τόπο τῆς καλοσύνης καί τῆς ἀγάπης καί τῆς στοργῆς. Στόν τόπο τοῦ φωτός. Αὐτό ζητοῦμε μέσα στούς αἰῶνες. Ἔτσι καί ἡ ἐκκλησιαστική σύναξη τῶν ἀνθρώπων ἀναδεικνύει τήν Ἐκκλησία ὡς καταφύγιο καί σκέπη καί τόπο ἀναπαύσεως ὅλων τῶν ναυαγισμένων καί σπαρασσομένων ἀπό τά δεινά καί τά πάθη τοῦ κόσμου.

Στέκομαι, ἔτσι, μιλώντας γιά τή λογοτεχνία τῶν Χριστουγέννων,

σέ ἐκείνο τό μοναδικό παράδειγμα τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη, πού ἔζησε τή ζωή του μέσα στήν πενία, τή φτώχεια, σ' ἐκείνο τό ἀπάνθρωπο καί σκληρό ἄστυ τῶν Ἀθηνῶν. Καί τότε, ὅπως καί τώρα. Πῶς προσεγγίζει τρυφερά καί ἀπαλά καί μέ ἀγάπη τίς μέρες τῶν Χριστουγέννων, μέσα σέ ἕναν σπαρασσόμενο κόσμο. Εἶναι δίπλα μας ὁλος ἐκείνος ὁ κόσμος τῆς δοκιμασίας καί τῶν παθῶν.

Ὁ κόσμος τῆς ξενιτειᾶς, ἀλλά καί τῆς πενίας καί τῆς πείνας καί τῆς ὀρφάνιας. Εἶναι ὁ κόσμος τῆς καθημερινῆς στέρησης καί τῆς περιπέτειας καί τῆς δυσκολίας. Οἱ χαροκαμένες μητέρες. Τά ὀρφανά. Οἱ γριές πού θητεύουν πενθοφοροῦσες μέσα στόν κόσμο καί μεγαλώνουν καρτερικῶς τά ἐγγόνια τους. Ὁ πληθυσμός τῶν χαροκαμένων γυναικῶν. Οἱ θαλασσοδαρμένοι. Οἱ ξενιτεμένοι ἀδελφοί μας. Οἱ ναυαγισμένοι τοῦ κόσμου τούτου. Οἱ ἀσωτεύοντες καί καταστρέφοντες τόν βίον. Αὐτός εἶναι ὁ κόσμος τοῦ Παπαδιαμάντη. Ἀλλά καί ὁ δικός μας

1. Το κείμενο προέρχεται ἀπό τήν ἰστοσελίδα <https://churchofcyprus.org.cy/9818>. (4/11/22).

κόσμος. Γιατί τά βάσανα καί οἱ καημοί τοῦ κόσμου, ὅπως μᾶς εἶπε ἄλλοτε, δέν ἔχουν ποτέ τελειωμό.

Μέσα ἀπό ὅλη αὐτή τήν κοινωνική ἀδικία καί τή στέρηση τῶν ἀνθρώπων, μέσα ἀπό τά πάθη καί τούς καημούς τοῦ κόσμου τούτου, μᾶς ἀποκαλύπτεται ἡ μοναδική δυνατότητα σωτηρίας καί λύτρωσης, πού εἶναι ὁ Χριστός. Γιατί ὁ Χριστός εἶναι τό τελευταῖο μας καταφύγιο. Ἡ σκέπη καί ἡ προστασία μας. Ἡ πρώτη καί ὑστερνή μας ἀγάπη. Ἡ χαρά μας.

Μέ τά Χριστούγεννα ὅλα πλέον γίνονται λαμπερά. Φωτεινά.

Εἶναι οἱ ναοί, πού μέ τό φῶς τους, ἄλλοτε ἀπαλό καί διακριτικό, μέ τό ἀκοίμητο καντήλι πού φωτίζει οἰκτιρισμένως τά σκότη, κι ἄλλοτε ἐορταστικό καί χαρμόσυνο καί πανηγυρικό, μέ τούς πολυελαίους, μᾶς ὑποδέχονται καί μᾶς ἀναπαύουν καί μᾶς λυτρώνουν. Παίρνουν ἀπό πάνω μας ὅλη τήν ἀγωνία καί τόν πόνο καί τή θλίψη καί τόν καημό. Καταφύγιο καί σκέπη καί σωτηρία καί θαλπωρή καί χαρά καί εὐσπλαχνία καί ἀγάπη εἶναι εἰς τόν αἰῶνα ἡ Ἐκκλησία. Ὁ ἴδιος, τελικά, ὁ Χριστός. Εἶναι ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξη Ἀνατολή, πού μᾶς

σκέπει. Έτσι κι οί άπαστρά-
προντες καί λάμποντες ναοί του
Θεού, πού τή μέρα των Χρι-
στουγέννων μäs ύποδέχονται
όλους άδιακριτως. Γιατί Χριστός
είναι ό τόπος τής χαράς καί
τής ανάπαυσης. Ό τόπος τής
εϋσπλαχνίας.

Μιλώντας, τέλος, γιά εϋσπλα-
χνία, θυμίζω εκείνο τό νεότερο,
λιτό καί σχεδόν έπιγραμματικό
ποίημα του Τάσου Λειβαδίτη, μέ
τίτλο, «Γέννηση», «Ό άδελφός
Ίησοϋς», πού έρχεται άπροσ-
δόκητα στίς μέρες μας νά μäs μι-
λήσει γι' αϋτήν ακριβώς τήν
εϋσπλαχνία του Θεού: «Έν'
άλλο βράδυ τόν άκουσα νά
κλαίει δίπλα. Χτύπησα τήν πόρ-
τα καί μπήκα. Μοϋ 'δειξε πάνω
στό κομοδίνο ένα μικρό ξύλινο
σταυρό. "Είδες; μοϋ λέει - γεν-
νήθηκε ή εϋσπλαχνία." Έσκυψα
τότε τό κεφάλι κι έκλαψα κι έγώ,
γιατί θά περνούσαν αιώνες καί
αιώνες καί δέ θά 'χαμε νά ποϋμε
τίποτα ωραιότερο άπ' αϋτό».

Σκέφτομαι, έτσι, πώς μέσα
στους αιώνες δέν έχουμε τίποτε
ωραιότερο γιά νά ποϋμε άπό
αϋτή τήν εϋσπλαχνία, πού είναι
ό ίδιος ό Χριστός. Η ταπείνωση
καί ή αγάπη Του. Κι αϋτό μέχρι
Σταυρού. Μέσα σέ έναν κόσμο

σκληρό, πού σπαράσσεται άπό
τά πάθη καί τήν άδικία. Καί σκέ-
φτομαι πώς ή ιστορία έπανα-
λαμβάνεται έπωδύνως. Έτσι
ζοϋμε στίς μέρες μας ξανά τήν
πεινά, τή στέρηση, τήν έξορία,
τόν διωγμό καί κατατρεγμό των
άνθρώπων. Κι ανάμεσά τους,
όλα εκείνα τά παιδάκια πού
πνίγονται μέσα στην παγωμένη
θάλασσα. Έποχές βάνουσες καί
σκληρές, όπως εκείνα τά άλλα
Χριστούγεννα του 1943, τίς μέ-
ρες τής κατοχής, πού μäs τά πε-
ριέγραψε ένας άλλος ποιητής, ό
Μίλτος Σαχτούρης:

*«Οί γιορτινές μέρες
πυκνοκατοικημένες
Γυναϊκες άγκαλιάζουν
πράσινα κλαδιά δέν κλαϊνε
Κι ό γέρος έθνικός κήπος κου-
βαλάει στίς πλάτες του
Τρεις πεθαμένους κύκνους
Καί τά παιδιά πετάνε
ψίχουλα στόν οϋρανό
Οί γιορτινές μέρες έχουν
ένα λειο πρόσωπο
ένα μικρό Χριστό στό κάθε
δάκρυ τής λησμονημένης
ένα άρνάκι μία σταλιά
στίς παγωμένες της παλάμες
ένα πουλί άστέρινο καρφίτσα
στά μαλλιά της».*

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ὁ Θεοφόρος

Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Οἱ δύο κεντρικὲς ἑορτὲς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους εἶναι οἱ ἑορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα. Ἡ μὲν ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, τὴν ὁποία ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὀνομάζει «μητρόπολιν πασῶν τῶν ἑορτῶν», ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα καὶ τὸ ἐπίκεντρο ὅλων τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, ἡ δὲ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα τὴν κορωνίδα καὶ τὸ ἐπίκεντρο ὅλων τῶν κινήτων ἑορτῶν. Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, ὡς

ἰδιαιτέρως μεγάλη Δεσποτικὴ ἑορτὴ, ὄχι μόνον ἔχει ἀφιερωμένες σ' αὐτὴν τρεῖς Κυριακὲς (Κυριακὴ τῶν Προπατόρων, Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, Κυριακὴ μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν), ἀλλὰ ἔχει καὶ μιὰ μακρὰ προεόρτια περίοδο. Στις 15 Νοεμβρίου ἀρχίζει ἡ τεσσαρακονθήμερη Νηστεία τῶν Χριστουγέννων,

στὶς 21 Νοεμβρίου ἀρχίζουν νὰ ψάλλονται οἱ Καταβασίαι «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε...», στὶς 26 Νοεμβρίου προσιθεται τὸ προεόρτιο Κοντάκιο «Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν προαιώνιον Λόγον...», ἐνῶ ἀπὸ τὴς 30 Νοεμβρίου ἀρχίζει ἡ ψαλμωδία καὶ ἀρκετῶν

ἄλλων προεορτίων ὕμνων. Τὸ ἀποκορύφωμα, ὅμως, τῆς προεορτίου περιόδου τῶν Χριστουγέννων εἶναι ἡ τελευταία ἑβδομάδα πρὶν τὴν μεγάλη Δεσποτικὴ ἑορτὴ, ἡ ὁποία μᾶς ὑπενθυμίζει ἕν τιμι μέτρον τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα πρὸ τοῦ Πάσχα. Ἀπὸ τὸ ἑσπέρας τῆς 19ης Δεκεμβρίου τὸ προεόρτιο στοιχεῖο κυριαρχεῖ πλέον σὲ ὅλες τὶς ἀκολουθίες, ἐνῶ ἀρχίζει καὶ ἡ ψαλμωδία στὸ τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ (μετὰ τὸ «Νῦν ἀπολύεις») τῶν

προεορτίων Τριφδίων και τῶν προεορτίων Κανόνων, πού ἀποτελοῦν ποιήματα τοῦ Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ («Τῷ τὴν ἄβατον κυμαινομένην θάλασσαν...», «Τῷ δόγματι τῷ τυραννικῷ...», «Τῆς πίστεως ἐν πέτρα με στερεώσας...», «Πρὸς σὲ ὀρθρίζω...», «Κύματι θαλάσσης...»).

Ὁ Ἑσπερινὸς τῆς 19ης Δεκεμβρίου, κατὰ τὸν ὁποῖο ἀρχίζει ἡ «Μεγάλη Ἑβδομάδα» τῶν Χριστουγέννων, εἶναι καὶ ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Ἰγνατίου Ἐπισκόπου Ἀντιοχείας τοῦ Θεοφόρου, τοῦ ὁποῖου ἡ μνήμη ἐορτάζεται στίς 20 Δεκεμβρίου. Πρόκειται γιὰ μιὰ μεγάλη πατερική μορφή τῆς Ἐκκλησίας μας, πού στοὺς πολλοὺς δυστυχῶς δὲν εἶναι ἀρκετὰ γνωστός. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ἀνήκει στὴν γενιά τῶν μαθητῶν τῶν Ἀποστόλων τοῦ Κυρίου καὶ εἶναι ὁ πρῶτος μέγας θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος Πατὴρ καὶ Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας. Νὰ ὑπενθυμίσουμε, ὅτι Πατέρες καὶ Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάζουμε ἐκείνους τοὺς ἁγίους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν μόρφωση καὶ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια πού διέθεταν, κυρίως, ὅμως,

μὲ τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνέλαβαν τὸ βαρὺ καὶ δύσκολο ἔργο τῆς καταπολεμήσεως τῶν ποικίλων αἱρέσεων, τόσο μὲ τὴν προφορικὴ τους διδασκαλία ὅσο καὶ μὲ τὰ θεόπνευστα συγγράμματά τους. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος πρῶτος μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἀνέλαβε αὐτὸ τὸ κοπιαστικὸ θεολογικὸ ἔργο, γι' αὐτὸ καὶ δικαίως θεωρεῖται, ὅπως ἤδη σημειώσαμε, ὁ πρῶτος μέγας Πατὴρ καὶ Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὅσο κι ἂν τοῦτο φαίνεται παράξενο γιὰ ἓναν τόσο μεγάλο ἄνδρα, τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα πού διασώζονται γιὰ τὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο εἶναι ἐλάχιστα. Ἐὰν δὲν συνέβαινε τὸ μαρτύριό του στὴν Ρώμη, θὰ μᾶς ἦταν γνωστός μόνο ἀπὸ τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας. Ὅλα ὅσα γνωρίζουμε γι' αὐτὸν προέρχονται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τις ἐπτὰ ἐπιστολές του, πού ἔχουν διασωθεῖ μέχρι σήμερα, τις ὁποῖες ἔγραψε πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, πορευόμενος πρὸς τὴν πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, γιὰ νὰ μαρτυρήσει γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Αὐτές, ὅμως, οἱ ἐπτὰ σύντομες ἐπιστολές, πού ἐν πολλοῖς

μᾶς ὑπενθυμίζουν τὶς θεόπνευστες ἐπιστολές τοῦ Ἀπ. Παύλου, εἶναι ἀρκετές, γὰρ νὰ ἐπιδείξουν τὴν μεγαλωσύνη τοῦ ἀνδρὸς καὶ νὰ τὸν ἀναδείξουν σὲ κορυφαία πατερικὴ μορφή στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὑπῆρξε δεύτερος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, τῆς μίας ἀπὸ τὶς πέντε ἀρχαῖες Ἐκκλησίες (Ρώμη, Κων/πουλη, Ἀλεξάνδρεια, Ἀντιόχεια, Ἱεροσόλυμα), ποὺ στὴν βυζαντινὴ ἐποχὴ ἀναδείχθηκαν σὲ Πατριαρχεῖα. Σήμερα αὐτὴ ἡ σπουδαία πόλη, ποὺ γιὰ αἰῶνες ἀποτελοῦσε κορυφαῖο πνευματικὸ καὶ θεολογικὸ κέντρο τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ ὁποία ἀνέδειξε μεγάλες πατερικὲς μορφές, ὅπως ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, εἶναι ἓνα μικρὸ καὶ ἀσημαντὸ χωριὸ στὰ σύνορα τοῦ κράτους τῆς Τουρκίας μὲ τὴν Συρία. Ἡ ἔδρα τοῦ παλαιφάτου καὶ μαρτυρικοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας εὐρίσκεται σήμερα στὴν Δαμασκὸ τῆς Συρίας. Ἡ πνευματικὴ

καὶ θεολογικὴ ἐμβέλεια τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου δὲν περιοριζόταν ἀσφαλῶς μόνο στὰ ὅρια τῆς ἐπισκοπικῆς του περιφερείας. Ἡ ἀγιότητα τοῦ βίου του, ἡ θεολογικὴ του ἐμβριθία καὶ οἱ μοναδικὲς ποιμαντικὲς του ἱκανότητες τὸν κατέστησαν ἐπίσκοπο οἰκουμενικοῦ κύρους. Τὸ κύρος του καὶ ἡ φήμη του ξεπέρασαν ὄχι μόνο τὰ σύνορα τῆς Ἀντιοχείας, ἀλλὰ καὶ τὰ σύνορα τῆς Συρίας, καὶ ἔφθασαν παντοῦ ὅπου ὑπῆρχε Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Στις αρχές του δευτέρου αιώνας (μεταξύ 107 και 118 μ.Χ.) κηρύχτηκε ο δεύτερος μεγάλος διωγμός κατά των Χριστιανών, ο διωγμός του Τραϊανού. Κατά την διάρκεια αυτού του διωγμού καταδικάστηκε σε θάνατο και ο μεγάλος ιεράρχης της Αντιοχείας. Τον κατεδίκασαν σε κατασπαραγμό από τα θηρία στο περίφημο Κολοσσαίο της Ρώμης. Για τον λόγο αυτό οδηγήθηκε από την Αντιόχεια στην Ρώμη με την συνοδεία στρατιωτών ιδιαίτερος σκληρών, τους οποίους ονομάζει στις επιστολές του «λεοπάρδους». Περνώντας από διάφορες πόλεις κατά την διάρκεια αυτού του τελευταίου ταξιδιού του, άσκούσε και ποιμαντικό έργο, δίδοντας λύσεις στα θεολογικά και ποιμαντικά προβλήματα των διαφόρων Εκκλησιών. Ξεχωριστής σημασίας ήταν ο σταθμός του στην Σμύρνη, όπου έγινε δεκτός με ένθουσιασμό από τον Επίσκοπο Σμύρνης Άγιο Πολύκαρπο και τους πιστούς της σημαντικής αυτής επισκοπικής περιφέρειας. Έκτος από τις προφορικές του νουθεσίες έστειλε σε κάποιες Εκκλησίες και επιστολές με τις γραπτές του νουθεσίες. Έτσι διασώθηκαν μέχρι σήμερα οι επτά επιστολές του, για τις

οποίες κάναμε λόγο πιο πάνω. Ίδιαίτερος συγκλονιστική είναι η επιστολή του προς Ρωμαίους, ή επιστολή, δηλαδή, που έγραψε προς τους Χριστιανούς της Ρώμης και που είναι χωρίς αμφιβολία ή πιο προσωπική του επιστολή. Σ' αυτήν ο Άγιος Ίγνάτιος έκλιπαρεί τους έν Χριστώ αδελφούς του της Εκκλησίας της Ρώμης να μην προσπαθήσουν να τον εμποδίσουν από το μαρτύριο, γιατί επείγεται να πάει κοντά στον Κύριο, τον Όποιον χαρακτηρίζει ως τον έρωτά του. Γράφει στο 4ο κεφάλαιο της επιστολής αυτής: «Έγώ γράφω πάσαις ταίς εκκλησίαις και έντέλλομαι πᾶσιν, ότι έγώ εκών υπέρ Θεού αποθνήσκω, εάνπερ υμείς μη κωλήσητε. Παρακαλώ υμάς, μη εύννοια άκαιρος γένησθέ μοι. Άφετέ με θηρίων είναι βοράν, δι' ὧν έστιν Θεού έπιτυχείν. Σίτος είμι Θεού, και δι' ὀδόντων θηρίων αλήθομαι, ίνα καθαρός άρτος εύρεθώ του Χριστού. Μᾶλλον κολακεύσατε τὰ θηρία, ίνα μοι τάφος γένωνται και μηδέν καταλίπωσι των του σώματός μου, ίνα μη κοιμηθείς βαρύς τινι γένωμαι. Τότε έσομαι μαθητής αλήθης του Χριστού, ότε ουδέ τὸ σώμά μου ὁ κόσμος ὄψεται». Πεθαίνω για τον Θεό θεληματικά, λέει

στοὺς Χριστιανούς τῆς Ρώμης, ἐάν, βεβαίως, ἐσεῖς δὲν μὲ ἐμποδίσετε. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ γίνεται εὐνοια, ποὺ ἐκδηλώνεται σὲ ἀκατάλληλο καιρῶ. Ἀφήστε με νὰ γίνω τροφή τῶν θηρίων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ

μπορέσω νὰ ἐπιτύχω τὸν Θεό. Εἶμαι σιτάρι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλέθομαι μὲ τὰ δόντια τῶν θηρίων. Καλύτερα νὰ κολακεύσετε τὰ θηρία, ὥστε νὰ γίνουν τάφος μου καὶ νὰ μὴν ἀφήσουν τίποτε ἀπὸ τὸ σῶμα μου, μήπως καὶ πεθαίνοντας γίνω βάρος σὲ ὅποιονδήποτε. Στὸ 7ο κεφάλαιο τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς, ἀναφερόμενος στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, λέει: «ὁ ἐμὸς ἔξως ἐσταύρωται»· ὁ δικός μου ἔξωτας σταυρώθηκε. Μ' αὐτὸν τὸν ἔνθεο ζῆλο ὁδηγήθηκε στὸ μαρτύριο ὁ γενναῖος ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄφησε στὸ Κολοσσαῖο τῆς Ρώμης τὴν τελευταία του πνοή, κερδίζοντας ἐπαξίως τὴν αἰώνια Βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ἐπιθέτου «θεοφόρος», ποὺ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὑποστηρίχθηκαν πολλὲς ἐκδοχές. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση διασώζει δύο ἐκδοχές. Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη ὀνομάστηκε

«θεοφόρος», γιατί ὑπῆρξε ἐκεῖνο τὸ παιδί ποὺ σήκωσε στὰ χέρια Του ὁ Κύριος ὡς ὑπόδειγμα ἀθωότητος, ἐνῶ σύμφωνα μὲ τὴν δεύτερη φέρει αὐτὸ τὸ ὄνομα, γιατί μετὰ τὸ μαρτύριό του εἶδαν οἱ Χριστιανοὶ χαραγμένο στὸ στήθος του τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι αὐτοαποκαλεῖται «θεοφόρος», γιατί εἶχε σαφὴ τὴν συνείδηση, ὅτι ἔφερε μέσα του τὸν Χριστό, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλ. β', 20).

Πρὶν ὀλοκληρώσουμε τὴν σύντομη αὐτὴ ἀναφορὰ μας στὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο, θὰ κάνουμε καὶ μιὰ σύντομη ἀναφορὰ στὴν σπουδαία θεολογία του, ἡ ὁποία ἐπικεντρώνεται κατὰ κύριο λόγο στὴν σημασία τοῦ ἐπισκοπικοῦ λειτουργήματος καὶ στὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Νὰ σημειώσουμε, κατ' ἀρχάς, ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφέας, ποὺ χρησι-

μποιεί τὸν ὄρο «Καθολικὴ Ἐκκλησία», καθὼς καὶ τοὺς ὄρους «Χριστιανισμὸς» καὶ «Εὐαγγέλιον» (πρὸς δὴλωσιν τῶν τεσσάρων πρώτων βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης). Ἐνῶ στίς σελίδες τῆς Καινῆς Διαθήκης οἱ ὄροι ἐπίσκοπος καὶ πρεσβύτερος ἐν πολλοῖς ταυτίζονται, λόγῳ τῆς ἰδιαίτερης ἀυθεντίας τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὰ πρώτα χρόνια ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, στίς ἐπιστολές τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ἐμφανίζονται γιὰ πρώτη φορὰ διακεκριμένα ὁ ἐπίσκοπος, ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ διάκονος. Βασικὸ θέμα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ἀποτελεῖ ἡ προτροπὴ γιὰ ὑποταγὴ στὸν ἐπίσκοπο καὶ ἐνότητα μὲ αὐτόν, ὥστε νὰ διασφαλίζεται ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἐπίσκοπος ἀποτελεῖ τὸ ὄρατὸ καὶ αἰσθητὸ σημεῖο ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς ὁ Ἅγιος στὴν πρὸς Μαγνησιεῖς ἐπιστολή του (στ', 1): «Ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάσετε πάντα πράσσειν, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τύπον Θεοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τύπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν διακόνων, τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὅλα πρέπει νὰ γίνονται μὲ ὁμόνοια

Θεοῦ, μὲ προκαθημένο τὸν ἐπίσκοπο εἰς τόπον Θεοῦ. Οἱ πρεσβύτεροι ἐπέχουν τὴν θέσιν τοῦ συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων. Στὴν πρὸς Σμυρναίους ἐπιστολή του (η', 1-2) ἀναφέρει ἐπίσης: «Ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω, ἡ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὔσα, ἡ ᾧ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψει. Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω· ὥσπερ ὅπου ἂν ᾗ Χριστὸς Ἰησοῦς ἐκεῖ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Οὐκ ἐξὸν ἐστὶν χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν· ἀλλ' ὁ ἂν ἐκείνος δοκιμάσῃ, τοῦτο καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστον, ἵνα ἀσφαλὲς ᾗ καὶ βέβαιον πᾶν ὁ πράσσετε». Ἐγκυρη θεωρεῖται ἡ Θεία Εὐχαριστία πὸν τελεῖται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο ἢ ἀπὸ ἐκείνον, στὸν ὁποῖο αὐτὸς θὰ δώσει τὴν ἄδεια. Ὅπου ἐμφανίζεται ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ πρέπει νὰ εὐρίσκεται τὸ πλῆθος, ὅπως ἀκριβῶς ὅπου εὐρίσκεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε βάπτισμα νὰ γίνεταί, οὔτε Θεία Εὐχαριστία νὰ τελεῖται. Αὐτὸ πὸν ὁ ἐπίσκοπος θὰ θεωρήσῃ γνήσιο, αὐτὸ εἶναι ἀρεστὸ καὶ στὸν Θεό, γιὰ νὰ εἶναι ἀσφαλὲς καὶ βέβαιο κάθε τι πὸν κάνετε.

Μοναχισμός - Έμπειρία αιωνιότητας

Αγίου Σωφρονίου Σαχάρωφ

Τό σημαντικότερο έργο του μοναχού είναι η έσωτερική παράστασή του ενώπιον του Θεού, ή προσευχή. Όλη η ζωή του οικοδομείται επάνω στην πέτρα των εντολών του Χριστού. Η οικοδόμηση της αιώνιας σωτηρίας με βάση την «άνθρωπινη έπιστήμη» είναι μωρία.

Ο χώρος της έμπειρικής έπιστήμης περιορίζεται από την «άντικειμενική γνώση» προσδιορισμένων φυσικών φαινομένων. Τό είναι ως Άγαθό, Άγάπη, Έλευθερία, Δημιουργία, Κάλλος, Σοφία χαρακτηρίζει τό Πρόσωπο, πού γεννιέται άνωθεν στην προσευχή μας πρόσωπο μέ πρόσωπο του Θεού-Δημιουργού μας. Έξω από τον προσωπικό αυτό Θεό δέν υπάρχει καί δέν μπορεί νά υπάρξει τίποτε. Η δημιουργική θέληση ανήκει στις ύποστάσεις της Άγίας Τριάδος.

Η έμπειρική έπιστήμη δέν μάς

προσφέρει τή γνώση για τήν αιωνιότητα. Ανήκει ολοκληρωτικά στην έν χρόνω καί χώρο μορφή υπάρξεως καί είναι θνητή κατά τή φύση της. Η ύπηρεσία της προς τήν ανθρωπότητα θά τελειώσει μαζί μέ τό τέλος της γήινης ιστορίας μας. [...]

Ο μοναχός κατέχεται από τή φλογερή έπιθυμία νά προσλάβει μέσα του τό πλήρωμα της ζωής, νά υπερνικήσει τον θάνατο, ή πνοή του όποιου άμαυρώνει τή ροή του χρόνου. Χαρακτηριστικό στον μοναχό είναι νά αισθάνεται ότι όλα τα πρόσκαιρα χάνουν κάθε νόημα, όταν πίσω από αυτά δέν ακολουθεί ή θεία αιωνιότητα, στην αναζήτηση της όποίας συγκεντρώνεται όλη ή ύπαρξή του. Ω, ή θαυμαστή αυτή καί μυστηριώδης διαδικασία! Σέ προσευχή άκρας έντάσεως τό πνεύμα μας ύψώνεται στον άγαπημένο Θεό μέ ταχύτητα πού υπερβαίνει τήν τα-

---

Τό κείμενο προέρχεται από τό βιβλίο *Τό Μυστήριο της χριστιανικής ζωής*, έκδ. Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ 2010, σ. 56-62 καί αναδημοσιεύεται από τήν ιστοσελίδα <https://www.imaik.gr/> (17/10/23). Τό παραθέτουμε μέ άφορμή τή συμπλήρωση τριάντα χρόνων από τήν κοίμηση του άγίου Σωφρονίου (1896-1993).

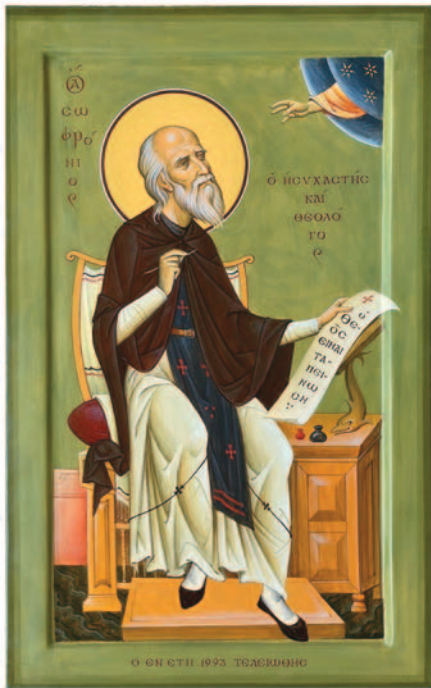
χύτητα του φωτός. Είναι έτσι δημιουργημένο (τό πνεῦμα μας), ώστε σε μία στιγμή να διεισδύει και να αγκαλιάζει την απειρότητα των άβυσσων. Τότε βεβαίως εμφανίζεται τό Φῶς τῆς Θεότητος και σε απείρως σύντομο διάστημα δέχεται τήν αποκάλυψη του πλούτου του πνευματικού κόσμου.

Υπάρχουν περιπτώσεις, κατά τις οποίες παρόμοια εμπειρία τῆς αιωνιότητας και τῆς απεραντοσύνης δίδεται στον άνθρωπο από τή Θεία χάρη, ἤδη κατά τήν ἀρχή τῆς εισόδου του στον ασκητικό ἀγῶνα. Συνήθως ὅμως ἡ ικανότητα νά ἐποπτεύσουμε τόν θεῖο κόσμο ἀναπτύσσεται μέσα μας σταδιακά· συχνά μέ τήν πάροδο

ἐτῶν ἢ ἀκόμη καί δεκαετιῶν. Ἔτσι καί στήν ἴδια τή Θεομήτορα, ἡ ἀποκάλυψη δόθηκε κατ' ἀρχάς τήν ἡμέρα του Εὐαγγελισμοῦ γιά τή σύλληψη ἀπό αὐτήν του Ἰοῦ του Ὑψίστου, ἔπειτα κατά τή διάρκεια ὅλης τῆς ζωῆς της, ὡς τόν Γολγοθά καί τήν Ἀνάσταση, τήν Ἀνάληψη του Χριστοῦ καί τήν κάθοδο του Ἁγίου Πνεύματος τήν Πεντηκοστή· ὕστερα ἀκόμη τήν ἡμέρα τῆς Κοιμήσεώς της καί πέρα ἀπό τό τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς της... Καί μόνο τότε προσέλαβε στό προσωπικό της εἶναι τό πλήρωμα τῆς θείας ζωῆς.

Ἔτσι πρέπει νά συμβεῖ καί μέ μᾶς. Ὁ ἅγιος Σιλουανός κατά τή διάρκεια τῆς μακρᾶς -μισοῦ αἰῶνα- ζωῆς του ἀγωνιζόταν ἔντονα γιά νά ἀφομοιώσει τό πλήρωμα τῆς ἀποκαλύψεως πού του δόθηκε.

Όταν, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος δέχεται τήν ὑψίστη αὐτή γνώση, «ὑψίστη» σέ σχέση μέ κάθε ἄλλο εἶδος γνώσεως, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας, τότε τό πνεῦμα του ἐλευθερώνεται ἀπό τίς ἀμφιταλαντεύσεις, πού εἶναι ἀναπόφευκτες, ὅταν ἀπουσιάζει ἡ ζωντανή πείρα.

Ἅγιος
Σωφρόνιος
Σαχάρωφ,
ἔργο
ἀρχιμ.
Ἀμβρόσιου
Γχορέλωβ.

Ἡ ἀκαδημαϊκὴ μόρφωση ἔγινε στὴν ἐποχὴ μας γιὰ τὸν μοναχὸ περισσότερο ἀπαραίτητη πάρα στοὺς περασμένους αἰῶνες. Ζοῦμε σὲ αὐτὸ τὸν κόσμον πού μᾶς δόθηκε καὶ ἐξαρτόμαστε ἀπὸ αὐτὸν στό ἐπίπεδό τῆς ἐπίγειας ὑπάρξεώς μας. Δοκιμάζουμε ἀδιάκοπα ἐπάνω μας τὴν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντός μας· ἐπίδραση ἀρνητικὴ στὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων, πού πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ ὑπερνικήσουμε, νὰ ἀναιρέσουμε. Ἡ ἐπιστημονικὴ θεολογικὴ μόρφωση μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ ὀριζόντιο ἐπίπεδο· μᾶς ἐξοικειώνει μὲ τὴ θρησκευτικὴ προβληματικὴ τῆς ἐποχῆς μας. Ὅταν γνωρίσουμε πολλὰ ρεύματα πνευματικῆς ζωῆς τῶν συγχρόνων μας, δὲν δοκιμάζουμε ἔπειτα κλωνισμό μέσα μας γιὰ ἀπροσδόκητες συναντήσεις καὶ παραμένουμε ἀπόσβλητοι ἀπὸ τὴ φιλοσοφία αὐτοῦ του κόσμου. Ἡ ἰκανότητα ὅμως αὐτὴ νὰ κατανικήσουμε κάθε ἀρνητικὴ ἐπίδραση τοῦ βυθισμένου στὴ φθορὰ κόσμου μᾶς δίδεται ὄχι τόσο μὲ τὴν ἐπιστήμη, ὅσο μὲ τὴν πραγματικὴ ἐμπειρία τοῦ ζῶντος Θεοῦ.

Στὰ ἐκπαιδευτικὰ θεολογικὰ ἰδρύματα, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς προσπαθοῦν νὰ θέσουν

τοὺς μαθητὲς τους μπροστὰ στὴν ἀναγκαιότητα μᾶς κατακόρυφης ἀναβάσεως πρὸς τὸν Θεό, δηλαδή γνώσεως σὲ βάθος καὶ ὕψος. Οἱ ἀπόπειρες, ὅμως, αὐτὲς δὲν ἀλλάζουν τὴ γενικὴ κατάσταση, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἡ ἀκαδημαϊκὴ μόρφωση ἀνήκει στό ὀριζόντιο ἐπίπεδο, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀνίκανη νὰ δώσει αὐθεντικὴ πνευματικὴ πείρα, δηλαδή τὴν ἐμπειρία τῆς μετάνοιας καὶ τῆς καθαρῆς προσευχῆς.

Ὁ μοναχισμὸς εἶναι κάτι ἄλλο· εἶναι διδασκαλία εὐσέβειας, ἐπιστήμη πρὸς ὑπέρβαση τοῦ θανάτου. Τὰ μοναστήρια καὶ ἡ ἔρημος δίνουν τὴν ἐλευθερίαν νὰ παραδοθεῖ ὁ ἄνθρωπος στό πένθος τῆς μετάνοιας σὲ τέτοιο βαθμό, πού ὁ κόσμος σχεδὸν ποτέ δὲν ἐπιτρέπει. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ στὸν μοναχισμό ὑπάρχει μόρφωση ἀνώτερης τάξεως σὲ σύγκριση μὲ τὴν ἀκαδημαϊκὴ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ μοναχὸς κατανοήσῃ τὴν κατάσταση αὐτὴ τῶν πραγμάτων, ὅπως ἐγὼ μπορῶ νὰ μαρτυρήσω, δὲν περιφρονεῖ τὴν ἀκαδημαϊκὴ μόρφωση, πράγμα πού θὰ ἦταν ὄχι ἀπλῶς σφάλμα ἀλλὰ καὶ ἁμαρτία. Πολύ συχνότερα σφάλλουν οἱ ἀκαδημαϊκοὶ θεολόγοι ἀγνοώντας τὴν ὑπαρκτικὴ ἐμπειρία τοῦ

αύθεντικού μοναχισμού καί τήν ἀνεκτίμητη σπουδαιότητά του γιά τή ζωή ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ὅλου τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ ἅγιος Σιλουανός ἀναφέρει στίς γραφές του: «Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι νά πιστεύει κανεῖς στόν Θεό καί ἄλλο νά τόν γνωρίζει». Βέβαια ὁ Ἅγιος εἶχε ὑπ' ὄψιν του τόν ἐαυτό του πρῖν καί μετά τήν ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ σέ αὐτόν. Ὁ μοναχός τοποθετεῖται στό θέμα αὐτό ὡς ἐξῆς: Ὅταν ὑπάρχει τό πλήρωμα τῆς μοναχικῆς ἐμπειρίας, ἡ ἐπιστημονική μόρφωση δέν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο στοιχεῖο, γιατί τό Πνεῦμα μαρτυρεῖ μέσα μας τή σωτηρία. Ἀλλά καί ἂν κάποιος ἀποκτήσει τήν «πληρότητα», δη-

λαδή τήν ἄκρως ἐφικτή γιά τά ἀνθρώπινα μέτρα ποσότητα θεωρητικῶν γνώσεων, ἡ ἐμπειρία τῆς ζωντανῆς Θεοκοινωνίας παραμένει ἀπαραίτητη γιά τή σωτηρία του.

Καί πάλι στίς γραφές τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ βρισκουμε: «Ἄν εἶσαι θεολόγος, προσεύχεσαι καθαρά. Ἄν προσεύχεσαι καθαρά, τότε εἶσαι θεολόγος».

Στό πρῶτο μέρος τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς, μέ τόν ὄρο «θεολόγος» ὑποδηλώνεται ἡ ὄντολογική διαμονή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ Θεῷ. Τό δεύτερο μέρος ἐπαναλαμβάνει οὐσιαστικά τό περιεχόμενο τοῦ πρώτου. Ἐδῶ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι δέν ὑπάρχει καθόλου χώρος γιά ἀκαδημαϊκούς τίτλους.

Παρόμοια κατανόηση τῶν πραγμάτων χαρακτηρίζε τούς μοναχοὺς τῶν πρώτων αἰώνων τῆς ἐμφάνισεως τοῦ μοναχισμοῦ στήν Αἴγυπτο. Βρισκουμε παρόμοια πορεία σκέψεως στή ζωή καί τούς λόγους τοῦ ὁσίου Ἄντωνίου τοῦ Μεγάλου, καί ἀργότερα σέ πολλούς ἄλλους Πατέρες, πού διέλαμψαν μέ ἀγιότητα καί πλούσια γνώση.

Προϋποθέσεις τῆς Θεολογίας¹

Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Ἡ βασικότερη προϋπόθεση τῆς Θεολογίας ξεκινᾷ ἀπό τὴν ἀρχὴ πού διατυπώνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὅτι, «*Θεὸν φράσαι μὲν ἀδύνατον, νοῆσαι δὲ ἀδυνατώτερον*». Δηλαδή εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκφράσει κάποιος καὶ νὰ περιγράψει τὸν Θεό, ἀλλὰ εἶναι πολὺ περισσότερο ἀδύνατο νὰ τὸν κατανοήσῃ². Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὁρθόδοξος Θεολόγος δὲν ἐπιδιώκει νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸν Θεὸ μετὰ βία λογικῆς, διανοητικῆς ἢ φιλοσοφικῆς μεθόδου, ἀλλὰ μετὰ βία τὴν ἀποκάλυψη πού ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔχει κάνει στὸν κόσμον. Ἡ φανέρωση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμον δὲν εἶναι ἀνακάλυψη τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀποκάλυψη τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἀγία Γραφή μᾶς γίνεται γνωστὸ ὅτι, ἡ φανέρωση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ γίνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν

Χριστὸ σταδιακὰ καὶ ἀνάλογα μετὰ τὴν δεκτικότητα, τὴν ὁποία ἔχουν οἱ ἀποδέκτες τῆς. Ἔτσι, στὴν ἀρχὴ οἱ Μαθητὲς δέχονταν τὴν ἀποκάλυψη μέσα ἀπὸ τὴν διδασκαλία καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὁποία ἔκανε ὁ Χριστός: «*Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνερωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*»³. Στὴν συνέχεια πάνω στό ὄρος Θαβώρ ἀποκάλυψε διὰ τῆς θέας τοῦ ἀκτίστου φωτός τὴν ἴδια δόξα, ἀλλὰ πιὸ ξεκάθαρα: «*καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν) τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστράπτων... διαγρηγορήσαντες δὲ (οἱ μαθητὲς) εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ*»⁴. Ἀργότερα ὁ Θεάνθρωπος ἀποκαλύπτει ἀκόμα πιὸ καθαρὰ τὴν δόξα μετὰ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασή

¹ Τὸ κείμενο προέρχεται ἀπὸ τὸ βιβλίον *Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι: Ἱστορία, Θεολογία, Πράξι*, ἔκδ. Τεράς Μονῆς Τροοδιτίσης, 2018, σ. 64-71.

² Γρηγορίου Θεολόγου, ΚΗ' Λόγος ΕΠΕ 4, 40.

³ Ἰωάν. β', 11.

⁴ Λουκ. θ', 29-32.

Του: «Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων... ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τό μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνῃ ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευράν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον»⁵. Ἡ ἴδια ἀποκάλυψη τῆς δόξας ἔγινε καὶ κατὰ τὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου ὅπου «βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλῃ ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ»⁶. Τέλος, οἱ Μαθητές ἐγνώρισαν καὶ ἐβίωσαν τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ στὴν πληρότητά της κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅταν ὁ Κύριος τοὺς ἔστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπως τοὺς τὸ εἶχε ὑποσχεθεῖ: «Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τό αὐτό καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης βιαιίας, καὶ ἐπλήρωσε ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι... καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου»⁷.

Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε πιὸ πάνω

γίνεται ἀντιληπτό ὅτι ὁ Ὁρθόδοξος Θεολόγος δέν λέγει οὔτε δογματίζει τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ κηρύσσει μόνο ὅσα ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔχει ἀποκαλύψει στοὺς Ἁγίους Του. Αὐτό τὸ σημειώνει μέ ἔμφαση ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος στὴν ἀρχὴ τῆς Α΄ Καθολικῆς ἐπιστολῆς του, ὅταν γράφει ὅτι, «ὁ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν· καὶ ἡ κοινωνία δέ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁸. Ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστὴς μᾶς παραθέτει δύο βασικὲς προϋποθέσεις τῆς Θεολογίας. Πρῶτο, ὅτι αὐτὴ εἶναι μία ἀποκάλυψη στοὺς Ἁγίους, οἱ ὅποιοι κηρύττουν μόνο ὅ,τι ἐγνώρισαν ὡς βίωμα ἀπὸ αὐτῆ τὴν ἀποκάλυψη καὶ ὅ,τι ἄκουσαν ὡς αὐτόπτες μάρτυρες τῆς ἀποκάλυψης. Δεύτερο, ὁ σκοπὸς τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς Θεολογίας δέν εἶναι νά ἐντυπωσιάσει τοὺς ἀκροατὲς τῆς ἢ νά τοὺς συγκινήσει, ἀλλὰ νά καταστήσει κοινωνοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τῆς ἴδιας ἀποκάλυψης μέ αὐτὴ πού εἶχαν οἱ Ἅγιοι, ὥστε καὶ

⁵ Ἰωάν. κ', 19-20.

⁶ Πράξ. α', 9-10.

⁷ Πράξ. β', 1-4.

⁸ Α' Ἰωάν. α', 3.

αὐτοὶ νὰ ἔχουν κοινωνία μετὰ τοῦ «Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ». Συνεπῶς, ἡ Θεολογία μοναδικό σκοπὸ ἔχει νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ γίνουμε κοινωνοὶ τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ βασικότερος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὅταν μιλοῦν γιὰ τὴν Θεολογία καὶ γιὰ τίς προϋποθέσεις της εἶναι πολὺ αὐστηροί, διότι χωρὶς τίς ὀρθές προϋποθέσεις καὶ τὴν ὀρθή (ὀρθόδοξη) διατύπωση τῆς πίστεως κινδυνεύει ἅμεσα ἡ κοινωνία μας μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεό, δηλαδή ἡ σωτηρία μας.

Θά ἤθελα στὴν συνέχεια νὰ παραθέσω ἓνα πολὺ σημαντικό ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν ΚΖ' Λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου κατὰ Εὐνομιανῶν (αἴρεση τῆς ἐποχῆς του), στὸν ὁποῖο μὲ πολλή σαφήνεια μιλάει γιὰ τὴν Θεολογία καὶ τίς προϋποθέσεις της καὶ νὰ προβοῦμε σὲ κάποια σχόλια: «Δέν εἶνε τοῦ καθενός, ἀγαπητοί, νὰ φιλοσοφῆ περὶ Θεοῦ· δέν εἶνε τοῦ καθενός. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δέν εἶνε τόσον εὐθηνόν καὶ χαμηλόν. Καὶ θά προσθέσω, δέν εἶνε δυνατόν πάντοτε, οὔτε εἰς ὅλους, οὔτε εἰς ὅλα, ἀλλὰ μόνον μερικῆς φορᾶς, καὶ εἰς μερικούς, καὶ ὑπὸ ὀρισμέναις προϋποθέσεις. Δέν εἶνε μὲν τοῦ καθενός, παρὰ μόνον τῶν δοκιμασμένων καὶ ὧσων ἔχουν προχωρήσει εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ

πρὶν ἀπ' αὐτὰ ἔχουν καθαρισθῆ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα, ἢ τουλάχιστον καθαρίζονται τώρα. Διότι εἶνε καὶ ἐπικίνδυνον εἰς τὸν μὴ καθαρὸν νὰ πιάνη τὸ καθαρὸν, ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἠλιακὴ ἀκτινοβολία εἰς τὸν ἄρρωστον ὀφθαλμόν. Καὶ πότε; ὅταν εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὴν ἔξω λάσπην καὶ ταραχὴν, καὶ τὸ ἡγεμονικόν μας δέν συγχύζεται μὲ μοχθηρὰ καὶ πεπλανημένας παραστάσεις, ὡσάν νὰ ἀναμιγνύωμεν τὰ καλλιγραφημένα γράμματα μὲ τὰ ἄσχημα, ἢ τὴν εὐδοκίαν τῶν μύρων μὲ τὴν ἀκαθαροσίαν. Διότι πράγματι πρέπει νὰ μείνη κανεὶς χωρὶς ἀσχολίαν, διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεόν. Καὶ μόνον ὅταν εὐρωμεν εὐκαιρίαν, νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τὸ κάλλος τῆς θεολογίας. Εἰς ποίους δέ; εἰς ὧσους μελετοῦν σοβαρῶς τὸ πρᾶγμα, καὶ δέν τὸ ἔχουν σάν ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀντικείμενον ἡδονικῆς φλυαρίας μετὰ τὰς ἵπποδρομίας καὶ τὰ θέατρα καὶ τὰ ἄσχημα καὶ τὰ γαστρονομικά καὶ τὰ σεξουαλικά· εἰς ἐκείνους ἓνας τομεύς ἡδονῆς εἶνε καὶ τοῦτο, ἢ περὶ τὰ θέματα αὐτὰ φλυαρία καὶ

ἐπίδειξις κοιφότητος μέ τά σχήματα τοῦ λόγου. Καί ποῖα πράγματα νά ἔχη κανεῖς ἀντικείμενα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ του καί μέχρι ποίου σημείου νά προχωρή; Ὅσα εἶνε ἐφικτά εἰς ἡμᾶς καί μέχρις ἐκεῖ πού φθάνει ἡ φυσική ἰκανότης καί δυνατότης τοῦ ἀκροατοῦ, ὥστε νά μή συμβῆ, ὅπως οἱ ὑπερβολικοί ἤχοι καταστρέφουν τήν ἀκοήν καί αἱ ὑπερβολικάί τροφαί τά σώματα, καί ἄν θέλης τά ὑπερβολικά φορτία τούς φορτωμένους ἢ αἱ πολύ σφοδραί βροχαί τό χωράφι, νά μή συμβῆ, λέγω, νά καταπιεσθοῦν καί νά λυγίσουν καί αὐτοί μέ τούς στιβαροῦς λόγους, ἄς τό εἰπῶ ἔτσι, καί καταστραφῆ καί ἡ ἀρχική των δύναμις.

Καί ταῦτα λέγων δέν ἐννοῶ, ὅτι δέν πρέπει νά ἔχουμεν κατά νοῦν τόν Θεόν πάντοτε. Μή πετάγωνται ἐμπρός μου, πάλιν, οἱ πάντοτε εὐκολοί καί προπετεῖς. Διότι εἶνε προτιμότερον νά σκέπτεται κανεῖς τόν Θεόν παρά ν' ἀναπνή· καί ἄν εἶνε δυνατόν νά εἰπῶ καί τοῦτο, δέν πρέπει νά κάνη κανεῖς τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτό. Εἴμαι καί ἐγώ ἀπ' ἐκείνους πού ἐπαινοῦν τόν λόγον πού παροτρύνει νά μελετῶμεν ἡμέραν καί νύκτα καί νά διηγούμεθα βράδυ καί πρωΐ καί μεσημέρι, καί νά εὐλο-

γοῦμεν τόν Κύριον “ἐν παντί καιρῷ”· καί ἄν πρέπει νά εἰπῶ καί τόν λόγον τοῦ Μωϋσέως, ὅταν πλαγάξῃ κανεῖς, ὅταν σηκώνεται, ὅταν βαδίζῃ, ὅταν κάνη ὅτιδήποτε ἄλλο, νά τόν ἔχη καί εἰς τήν σκέψιν του, διά νά καθαρίζεται. Δέν ἐμποδίζω λοιπόν τό νά τόν ἔχη κανεῖς συνεχῶς εἰς τήν σκέψιν του, ἀλλά τό νά θεολογή· οὔτε ἐμποδίζω ἀκριβῶς τήν θεολογίαν, πράγμα ἀσεβές, ἀλλά τήν ἄκαιρον ἐνασχόλησιν μέ αὐτήν, οὔτε τήν διδασκαλίαν, ἀλλά τήν ἀδιακρισίαν· ἢ μήπως τό νά παραφάγη μὲν κανεῖς μέλι προκαλεῖ ἐμετόν, παρ' ὅλον πού εἶνε μέλι, καί κάθε πράγμα εἰς τόν καιρόν του, ὅπως φρονοῦμεν ὁ Σολομών καί ἐγώ, καί τό καλόν δέν εἶνε καλόν, ὅταν δέν γίνεται καλῶς, ὅπως τό ἐντελῶς παράκαιρον ἄνθος κατά τόν χειμῶνα, καί τά ἀνδρικά κοσμήματα εἰς τάς γυναῖκας ἢ τά γυναικεῖα εἰς τούς ἄνδρας, καί ἡ γεωμετρία εἰς τό πένθος, καί τά δάκρυα εἰς τό συμπόσιον, καί μόνον ἐδῶ εἰς τήν θεολογίαν θά ἀδιαφορήσωμεν διά τήν καταλληλότητα τοῦ καιροῦ, ἕνα πεδίον ὅπου κατ' ἐξοχήν πρέπει νά ἐκτιμᾶται αὐτή ἡ καταλληλότης;»⁹.

Ὁ Ἅγιος μᾶς λέγει ὅτι στήν κο-

⁹ Γρηγορίου Θεολόγου ΕΠΕ 4, 14-19.

ρουφή τῆς Θεολογίας βρίσκονται «οἱ ἐξητασμένοι καί διαβεβηκότες ἐν θεωρίᾳ, καί πρό τούτων, καί ψυχὴν καί σῶμα κεκαθαυμένον ἢ καθαιρούμενον, τό μετριώτατον». Αὐτοὶ εἶναι οἱ Προφῆτες, οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Ἅγιοι. Συνεπῶς, αὐτοὶ εἶναι οἱ αὐθεντικοὶ ἐρμηνευτὲς τῆς δογματικῆς ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας. Δέν μπορεῖ ὁ καθ' ἑνας, πού φέρει μέσα του τὰ πάθη, νά θεολογεῖ. Δέν τοῦ στερεῖται τό δικαίωμα, μᾶλλον εἶναι ὑποχρέωσή του, νά ἐνδιαφέρεται γιά τόν Θεό καί νά τόν μνημονεύει συνεχῶς στόν νοῦ του. Τήν ἐρμηνεία ὅμως τῆς πίστεως τήν κατέχουν καί διδάσκουν μόνο ὅσοι ἔχουν καθαρθεῖ, φωτισθεῖ καί θεωθεῖ, ἢ τουλάχιστο βρίσκονται σ' αὐτή τήν πορεία. Ἄρα ἐμεῖς ὀφείλουμε νά καταφεύγουμε σ' αὐτούς καί νά στηριζόμαστε στήν δική τους Θεολογία καί ἐρμηνεία.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο, τό ὁποῖο τονίζει ὁ Ἅγιος, εἶναι ὅτι ὅσοι μελετοῦν σοβαρά τὰ Θεολογικά ζητήματα, αὐτό πρέπει νά τό κάνουν μέ μοναδικό σκοπό νά γνωρίσουν τόν Θεό. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά τό ἔχουν αὐτό ὡς μία ἄλλη ἐνασχόληση, πού προκαλεῖ ἀπλῶς ἐξωτερική εὐχαρίστηση, ὅπως θά συνέ-

βαινε μέ τὰ θέατρα, τούς ἰπποδρομους κτλ. Ἔτσι τονίζει ὅτι «δέν ἐμποδίζω τήν θεολογία, πρᾶγμα πού εἶναι ἀσεβές, ἀλλά τήν ἄκαιρον ἐνασχόλησιν μέ αὐτήν, οὔτε τήν διδασκαλίαν, ἀλλά τήν ἀδιακρισίαν». Μέ ἄλλα λόγια ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐμποδίζει τήν ἐνασχόληση μέ τὰ θεῖα, ὅταν αὐτή γίνεται ἀπό μόδα, συνήθεια, περιέργεια, στοχαστικά καί φιλοσοφικά, ἢ γιά ἐμπλουτισμό τῶν γνώσεων, ἢ γιά ἐντυπωσιασμό τοῦ πλήθους κτλ.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχουν καί ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι «ἐωρακότες οὐ πιστεύουσι, διά τήν ἐκ θείας ὀργῆς ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἀχλύος δίκην ἐπισκήψασαν πόρωσιν. Ἦσαν γάρ δήπου καί ἀναμφιλόγως ἄξιοι τοῦτο παθεῖν, ἐπεὶ περ ἀμέτροις ἐνεχόμενοι πταίσμασι καί ἀρόήκτοις κατεσφιγμένοι σειραῖς παρανομημάτων, οὐδέ αὐτόν (τόν Χριστό) ἐπιδημήσαντα τόν ἐλευθεροῦν ἰσχύοντα παρεδέχοντο»¹⁰. Μέ ἄλλα λόγια, ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού γνωρίζουν καί ἀκούουν τήν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, ὅμως λόγῳ τῶν πολλῶν τους πταισμάτων καί τῶν παρανομιῶν τους ἐπιφέρουν πάνω τους δίκαια τήν θεῖα ὀργή, μέ ἀπο-

¹⁰ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, PG 73, 524.

τέλεσμα οί διάνοιές τους νά σκληρύνονται. Αυτό ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά μὴν κατανοοῦν τὴν ὀρθόδοξη πίστη καί νά ἀρνοῦνται Αὐτόν πού ἐνανθρώπησε καί ἔχει τὴν δύναμη νά τοὺς ἐλευθερώσει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄγνοια καί τὰ παραπτώματά τους. Συνεπῶς, τόσο ἡ κατανόηση, ὅσο καί ἡ διατύπωση τῆς Θεολογίας ἐξαορτᾶται ἀπὸ τὴν καθαρότητα πού ἔχει ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς. Ἔτσι, ὁ ἴδιος Ἅγιος σέ ἄλλο σημεῖο θά παρατηρήσει ὅτι, «ἐνπαράδεκτος γάρ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος τοῖς ἤδη μαθητοῦσί τε καί ἀγαπῶσιν αὐτήν, τοῖς δέ μὴ τοιοῦτοις, οὐκ ἐτί»¹¹. Γι' αὐτὸ σέ ὅσους κυριαρχοῦνται ἀπὸ τὸ φρόνημα τῆς ἀπιστίας καί τῆς ἁμαρτίας «ἀρμόζει τὸ μὴ εὐρίσκειν αὐτόν (τὸν Χριστόν)», παρ' ὅτι ἔχει ἀποκαλυφθεῖ καί ἡ ἀποκάλυψή Του εἶναι μία ἀδιαμφισβήτητη πραγματικότητα. Ἀντιθέτως, συμβαίνει μὲ ὅσους «γνήσιον εἰς αὐτόν ἔχουσι τὸ φρόνημα καί ἀκατήλεον ἀποσώσασι τὴν ἀγάπησιν»,¹² «τοῖς μὲν γάρ ἀγαπῶσιν αὐτόν ἐμφανῆς ἐστὶ διὰ παντός»¹³.

Ὡς κατακλείδα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ θά παραθέσουμε τὸ τελευ-

ταῖο ἀπόσπασμα τοῦ Κ' Λόγου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὁ ὁποῖος μὲ ξεκάθαρο τρόπο μᾶς δίδει τὴν ἔννοια τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ καί τὸ πῶς ἐμεῖς θά γίνουμε Θεολόγοι, δηλαδή κοινωνοὶ τῆς χάρις τοῦ Θεοῦ. Γράφει, λοιπόν, ὁ Ἅγιος: «Διὰ πολιτείας, ἀνελθε· διὰ καθάρσεως κτῆσαι τὸν καθαρὸν. Βούλει θεολόγος γενέσθαι ποτέ καί τῆς θεότητος ἄξιος; τὰς ἐντολάς φύλασσε, διὰ τῶν προσταγμάτων ὄδυσσον· πρᾶξις γάρ ἐπίβασις θεωρίας· ἐκ τοῦ σώματος τῆ ψυχῆ φιλοπόνησον· Ἴρα τίς ἐστὶν ἀνθρώπων, ὅς ἀρθῆναι τοσοῦτον δύναται, ὥστε εἰς τὸ Παύλου μέτρον ἐλθεῖν; Ἄλλ' ὁμως, φησί, βλέπειν δι' ἐσόπτρου καὶ αἰνίγματος, καὶ εἶναι καιρὸς, ὅτε ὄψεται πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Ἄλλου μὲν εἶ φιλοσοφώτερος ἐν λόγοις; Θεοῦ δέ πάντως κατώτερος. Ἄλλου μὲν τυχόν συνετώτερος; τὸ δέ ἀληθείας τοσοῦτον λείπη, ὅσον τὸ εἶναί σου δεύτερον τοῦ εἶναι Θεοῦ. Ἔχομεν ἐπαγγελίαν γνώσεσθαί ποτε, ὅσον ἐγνώσμεθα. Εἰ μὴ δυνατόν ἐνταῦθα ἔχειν τελείαν τὴν ὄντων γνῶσιν, τί μοι τὸ λειπόμενον; Τί τὸ ἐλπίζόμενον; Βασιλείαν οὐρανῶν

¹¹ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, PG 74, 624.

¹² Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, PG 74, 160.

¹³ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, PG 73, 937.

πάντως ἐρεῖς. Ἦγοῦμαι δέ μή ἄλλο τι τοῦτο εἶναι, ἢ τό τυχεῖν τοῦ καθαρωτάτου τε καί τελειωτάτου· τελειότατον δέ τῶν ὄντων γνῶσις τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά τό μέν κατάσχομεν, τό δέ καταλάβομεν, ἕως ἐσμέν ὑπέρ γῆς· τό δέ ἐκεῖθεν ταμευσόμεθα, ἵνα ταύτην σχῶμεν τῆς φιλοπονίας τήν ἐπικαρπίαν, ὅλην τῆς ἀγίας Τριάδος τήν ἔλλαμψιν, ἣτις ἐστί, καί οἶα, καί ὄση, εἰ θέμις τοῦτο εἰπεῖν, ἐν αὐτῶ Χριστῶ τῶ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν»¹⁴.

Δηλαδή, «θέλεις νά ἀνέλθεις; θά τό κάνεις αὐτό μέ τήν ἀγία σου ζωή· θέλεις νά ἀποκτήσεις τό καθαρό; (τήν Χάριν τοῦ Θεοῦ). θά τό ἀποκτήσεις μέ τήν καθαρότητα. Θέλεις νά γίνεις κάποτε θεολόγος καί ἀντάξιος τῆς θεότητος; Νά τηρεῖς τάς ἐντολάς, νά βαδίζεις σύμφωνα πρός τά προστάγματα· διότι ἡ πράξη εἶναι τό ὑπόβαθρον τῆς θεωρίας. Μέ τό σῶμα δούλευσε γιά τήν ψυχήν. Ποῖος ἄραγε ἄνθρωπος δύναται νά ἀρθεῖ εἰς τέτοιον ὕψος, ὥστε νά φθάσει ὅπου ἔφθασεν ὁ Παῦλος; Καί ὅμως αὐτός λέγει, ὅτι “βλέπει δι’ ἐσόπτρον” καί “ἐν αἰνίγματι”, καί ὅτι θά ἔλθει καιρός ὅποτε θά ἰδεῖ “πρόσωπον πρός πρόσωπον” .

Εἶσαι φιλοσοφώτερος κάποιου ἄλλου εἰς τά λόγια; Πάντως ὅμως εἶσαι κατώτερος τοῦ Θεοῦ. Εἶσαι συνειτώτερος ἐνός ἄλλου; Εἶσαι ὅμως τόσον μακράν τῆς ἀληθείας, ὅσον κατωτέρα εἶναι ἡ ὑπαρξη σου ἀπό τόν Θεό. Ἔχομεν λάβει τήν ὑπόσχασιν ὅτι θά τόν γνωρίσωμεν κάποτε, ὅσον μᾶς ἐγνώρισεν. Ἄν δέν εἶναι δυνατόν ν’ ἀποκτήσω ἐδῶ τήν τελείαν γνῶσιν τῶν ὄντων, τί μου λείπει; τί ἐλπίζω; Τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, θά εἰπεῖς ὅπως δέποτε. Νομίζω δέ, ὅτι αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά νά κατορθώσει κανεῖς νά συναντήσῃ τό καθαρωτάτον καί τελειότατον. Τελειότατον δέ τῶν ὄντων εἶναι ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ’ ὅσον εἴμεθα εἰς τήν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, τό μέν νά κρατῶμεν, τό δέ νά καταλάβομεν, τό δέ ν’ ἀποταμεύσομεν ἐκεῖ, διά νά ἔχομεν αὐτή τήν ἐπικαρπίαν τοῦ κόπου μας, τήν ἔλλαμψιν ὅλην τῆς ἀγίας Τριάδος, ποία εἶναι, καί τί λογῆς, καί πόση, ἄν ἐπιτρέπεται νά ἐκφρασθῶ ἔτσι· καί θά τήν ἔχομεν ἐν τῶ προσώπῳ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τόν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμις εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν».

¹⁴ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ΕΠΕ 4, 274-277.

Ἀποσπάσματα ἀπό τόν Ἐυεργετινό

Ἐπιμ: πρωτ. Κωνσταντίνου Π. Κωνσταντίνου
Θεολόγου

Κανείς ποτέ δέν πρέπει νά ἀπελπίζεται, ἔστω καί ἐάν διέπραξε πολλές ἁμαρτίες, ἀλλά νά ἐλπίζει ὅτι διά τῆς μετανοίας θά σωθεῖ.

Τοῦ Ἁγίου Παλλαδίου

Ὁ ὄσιος πατήρ ἡμῶν Ἰωάννης, πού ἀσκήτευσε σέ ἓνα βουνό κοντά στήν πόλη Λυκῶ, μᾶς διηγήθηκε τό ἐξῆς περιστατικό.

Ζοῦσε, κάποτε στήν πόλη ἕνας νέος, πού διέπραξε πολλές καί φοβερές ἁμαρτίες. Αὐτός λοιπόν ὁ νέος ἐλέγχθηκε πολύ ἀπό τή συνείδησή του, γιά τίς πολλές του ἁμαρτίες, καί μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ μετανόησε. Κάτω ἀπό τήν ἐπήρεια τῆς μετανοίας, πῆγε στήν περιοχή τῶν τάφων, καί ἐγκαταστάθηκε σέ ἓνα ἀπό αὐτούς καί θρηνολογοῦσε τήν προηγούμενη ζωή του, πεσμένος μέ τό πρόσωπο κατά γῆς καί συνεχῶς ἀναστέναζε ἀπό τά βάθη τῆς καρδιάς του. Ἀφοῦ πέρασε μία βδομάδα, σέ αὐτή τήν κατάσταση τῆς ἐπι-

μονης καί σκληρῆς μετάνοιας, κατέφθασαν κοντά του τή νύχτα οἱ δαίμονες, πού ἔβλαψαν πρὶν τή ζωή του φωνάζοντας: Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος ὁ βρωμιάρης, πού πέρασε καλά, καλά τήν ζωή του μέσα στήν ἁμαρτία καί τήν ἀνηθικότητα καί ἔρχεται τώρα ξαφνικά νά μᾶς κάνει τόν καλό καί τόν σώφρονα; Καί τώρα πλέον πού δέν μπορεῖ νά διασκεδάζει καί νά ἀπολαμβάνει τίς ἡδονές, θέλει νά γίνει χριστιανός καί ἐνάρετος; Καί ποιό καλό περιμένει στή ζωή του, τώρα πού εἶναι γεμάτος μέ τά δικά μας κακά;

Ἐ! σύ, δέν θά σηκωθεῖς καμιά φορά ἀπ' ἐκεῖ; Δέν θά ἔλθεις συντροφιά μαζί μας, στούς συνηθισμένους τόπους τῆς ἁμαρτίας καί τῆς ἀκολασίας; Σέ περιμένουν πόρνες καί οἰνοπῶλες, δέν θά ἔλθεις λοιπόν νά ἱκανοποιήσεις τίς ἐπιθυμίες σου; Μετά ἀπό τόσες ἁμαρτίες πού διέπραξες μέχρι σήμερα, ἔχασες πλέον κάθε ἐπιδα σωτηρίας καί βαδίζεις ὄλο-

ταχῶς πρὸς τὴν τιμωρία σου, ἐάν συνεχίζεις νά θανατώνεις τὸν ἑαυτό σου. Γιατί εἶσαι πεισματάρης καὶ ἐπισπεύδεις τὴν καταδίκη σου; Ὅτι παρανομία ὑπῆρχε τὴν διέπραξες, ἔχεις γίνεи συνυπεύθυνος μέ μᾶς σέ ὅλα τὰ ἐγκλήματα καὶ τώρα τολμᾶς νά φεύγεις ἀπὸ τὴ συντροφία μας; Δέν ἀποκρίνεσαι; Δέν συμφωνεῖς μέ τίς προτάσεις μας; Δέν θά ἐγκαταλείψεις αὐτόν τὸν τόπο νά ἔλθεις μαζί μας;

Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐπέμενε σὸ πένθος τῆς μετανοίας καὶ φαινόταν σάν νά μὴν ἀκούει τίς προτροπές τῶν δαιμόνων, δέν ἀπάντησε καθόλου. Τότε οἱ δαίμονες, βλέποντας ὅτι δέν πέτυχαν τίποτα μέ τὰ λόγια τους, τὸν ἔπιασαν, τὸν ἔδειραν πολύ σκληρὰ καὶ ἀφοῦ τὸν καταπλήγωσαν, ἔφυγαν καὶ τὸν ἐγκατάλειψαν μισοπεθαμένο. Ἀλλά καὶ πάλι ὁ νέος παρέμεινε ἀκλόνητος στὴ θέση του ἀναστενάζοντας καὶ ἐπιμένοντας στὴν ἀνένδοτη μετάνοια.

Ἐν τῷ μεταξύ τὸν ἀναζήτησαν οἱ συγγενεῖς του, οἱ ὁποῖοι ἐπιτέλους τὸν βρῆκαν. Ἀφοῦ ἔμαθαν τὴν αἰτία τῆς συμφορᾶς, δηλαδή τὴν θρασεῖα ἐπίθεση τῶν δαιμόνων, ἐπέμεναν νά τὸν μεταφέρουν σπίτι τους, αὐτὸς ὅμως δέν δεχόταν νά ἐγκαταλείψει τὸν τόπο τῆς μετανοίας του.

Τὴν ἐπόμενη νύχτα τοῦ ἐπιτέ-

θηκαν καὶ πάλι οἱ δαίμονες καὶ τὸν βασάνισαν ἀκόμη περισσότερο. Οἱ συγγενεῖς του τὸν ἐπισκέφθηκαν γιὰ δεύτερη φορὰ, χωρὶς ὅμως νά τὸν πείσουν νά ἀφήσει τὸν τόπο τῆς τιμωρίας του καὶ νά τοὺς ἀκολουθήσει. Σέ σχετικές προτροπές τους, ἀπαντοῦσε μέ ὑπομονή καὶ ἐγκαρτέρηση.

Μὴ μέ πιέζετε. Προτιμῶ νά πεθάνω, παρὰ νά ἐπανέλθω στὴν προηγούμενη ἄσωτη ζωὴ μου.

Τὴν τρίτη νύχτα παρ' ὀλίγον νά πέθαινε ἀπὸ τὰ σκληρὰ βασανιστήρια τῶν δαιμόνων, πού τοῦ ἐπιτέθηκαν δριμύτεροι ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ.

Ἀφοῦ πλέον εἶδαν οἱ δαίμονες, ὅτι τίποτα δέν ἐπιτυγχάνουν καὶ μέ ἀπειλές καὶ μέ βασανιστήρια, διότι ὁ νέος μέ κανένα φόβητρο δέν ἄλλαζε γνώμη, ἀποχώρησαν καὶ τὸν ἐγκατέλειψαν.

Φεύγοντας ἀπὸ κοντὰ του φώναζαν μέ μανία:

Μᾶς νίκησες. Μᾶς νίκησες. Μᾶς νίκησες!

Ἀπὸ τότε κανένα κακό δέν συνέβηκε στόν νέο, ἀλλά πραγματοποίησε μέ καθαρή συνείδηση ὅλες τίς ἀρετές. Μέχρι τέλος τῆς ζωῆς του παρέμεινε στόν τάφο, τὸν ὁποῖο χρησιμοποίησε σάν ἀσκητήριο καὶ τιμήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό μέ χαρίσματα θαυματουργίας.

Στοχασμοί μπροστά σέ μία βρεφική κούνια

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Φέτος «μύριζαν» Χριστούγεννα πραγματικά. Κρύο, βροχή, άκόμα και λίγο χιόνι έπεσε στίς πιό ψηλές περιοχές τή νύχτα. Για τή Μαρία τά συναισθήματα ήταν άνάμεικτα, πρωτόγνωρα, οί σκέψεις έτρεχαν γρήγορα άπό τό ένα στό άλλο. Πρώτη φορά άπό τότε πού συνειδητά πήρε άπόφαση νά ζήσει τήν πνευματική, χριστιανική ζωή, μένει στό σπίτι τέτοια ώρα, πού οί καμπάνες κτυποῦν για τά Χριστούγεννα. Στόν σύζυγό της είπε νά πάει στήν εκκλησία, νά μή χάσει τή γιορτή και νά φέρει εύλογία στό σπίτι, πού τώρα ένιωθε ότι τήν χρειάζονταν περισσότερο. «Κι' έσύ μόνη»; Τήν ρώτησε εκείνος. «Έγώ έτσι κι άλλιώς δέν θά πάω, γιατί νά χάσεις κι έσύ τή Θεία Λειτουργία τέτοια μέρα; Και δέν είμαι μόνη. Τοῦ χρόνου, νά είμαστε όλοι καλά, και θά πάμε και οί τρεις». Ένα πλατύ χαμόγελο φώτισε τό πρόσωπό του μέ τήν προσ-

δοκία γι' αυτή τήν ώρα πού μέ τή Μαρία και τόν νεογέννητο γιό τους θά πήγαιναν στήν εκκλησία.

Η Μαρία προσπάθησε νά διώξει τή μελαγχολική σκέψη, πώς για τήν ίδια αυτή ήταν ή άρχή, για νά περιοριστεί στό σπίτι. Κοίταξε τό νεογέννητο παιδάκι της στήν κούνια. Δέν έχω κανένα δικαίωμα νά σκέφτομαι μελαγχολικά, νά σκέφτομαι τόν έαυτό μου. Έδω έχω τό δώρο τοῦ Θεοῦ, τή μεγαλύτερη εύλογία. Δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι! Σ' εύχαριστῶ Παναγία μου. Πόσο μέ βοήθησες! Σάν μάνα δική μου και τοῦ παιδιοῦ μου σέ ένιωσα! Σ' εύχαριστῶ!

Τί προηγούμενες μέρες εύρισκε εύκαιρία αυτή τήν πρωινή ώρα νά κοιμηθεῖ, μία πού κοιμόταν τό μωρό. Όμως τώρα δέν θέλησε νά χάσει έντελῶς τή Θεία Λειτουργία τῶν Χριστουγέννων, γι' αυτό κάθισε νά παρακολουθήσει διαδικτυακά. Μία στήν όθόνη και μία στό βρέφος τό βλέμμα και

ή σκέψη της. Ἀλήθεια, τό πίο ἀδύναμο πλάσμα στόν κόσμο εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τό νεογέννητο παιδί. Ἡ ζωή του ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπό τούς ἐνήλικες. Ἀδύνατον νά ἐπιβιώσει ἔστω καί λίγο μόνο του.

Καί ὁ Χριστός; Ἕνα βρέφος, ἕνα μικρό πλασματάκι σάν τό δικό της παιδί, Αὐτός πού εἶναι Θεός! Δέν τό χωρεῖ τό μυαλό τοῦ ἀνθρώπου. Πόση σμίκρυνση, πόση συγκατάβαση! Δέν ἦλθε στόν κόσμο μέγας, δυνατός, ἀνεξάρτητος. Ἦλθε ὅπως ἐρχόμαστε ἐμεῖς, Παιδί, γιά νά μᾶς κάνει παιδιά τοῦ Θεοῦ. Ἡ γῆ δέχτηκε τήν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ τή νύχτα τῶν Χριστουγέννων. «Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς, ἐξ ὕψους ὁ Σωτήρ ἡμῶν...».

Τό δικό της παιδί, καλά σκεπασμένο μέσα στό δωμάτιο μέ τή θέρμανση προσεκτικά ρυθμισμένη, κοιόταν στή προσεχτικά διαλεγμένη κούνια του. Χριστέ μου, Ἐσύ σέ μία φάτνη μέ ἄχυρα γιά στρῶμα, σέ κρύα καί ὑγρή σπηλιά! Πόσο πτώχευες πραγματικά γιά ἐμᾶς, γιά νά μᾶς φέρεις τόν πλούτο Σου, τίς πνευματικές δωρεές καί τή σωτηρία! Κι ἡ Παναγία μητέρα σου; Ὅλη τήν ἀγάπη τῆς παρθενικῆς της ὑπαρξης Σοῦ ἔδωσε καί εἶμαι σίγουρη πώς δέν τάραζε τίποτε τήν εἰρήνη τῆς ψυχῆς της. Δέν εἶχε ἀπαιτήσεις,

δέν εἶχε παράπονα. Εἶχε Ἐσένα μπροστά της, βίωνε καί μελετοῦσε μυστικά τό μεγάλο καί ἀνεξιχνίαστο θαῦμα τῆς ὑπερφυσικῆς Γέννησής σου.

«Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἀκολουθήσωμεν λοιπόν ἔνθα ὀδεύει ὁ ἀστήρ, μετά τῶν Μάγων Ἀνατολῆς τῶν Βασιλέων» ἀκουγόταν ὁ ὕμνος τοῦ Ὁρθρου. Ποιός Χριστιανός δέν πορεύτηκε μέ τή σκέψη του πίσω στόν χρόνο γιά νά δεῖ τόν Χριστό μέσα στή φάτνη! Πόσες εἰκόνες πλάσαμε γιά τά Χριστούγεννα! Δέν πήγαμε κι ἐμεῖς μέ τούς βοσκούς, δέν γονατίσαμε μαζί μέ τούς Μάγους μπροστά στό Θεῖο Βρέφος;

«Τί σοί προσενέγκωμεν Χριστέ, ὅτι ὄφθης ἐπί γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς;». Ἐμεῖς, τί δῶρο νά Σοῦ φέρουμε Χριστέ; Γιά τό παιδί μας ἀγοράσαμε τά πάντα. Ὅ,τι πιθανόν νά χρειαστεῖ. Σ' Ἐσένα Χριστέ μου, τί νά φέρουμε; Ναί ξέρω, τό ἄκουσα. Μόνο νά Σοῦ προσφέρουμε τίς ἁμαρτίες μας, ὅπως ζήτησες ἀπό τόν Ἅγιο Ἰερώνυμο, πού γονατισμένος μπροστά στό σπήλαιο τῆς Γέννησης, προσευχόταν καί σκεφτόταν τί δῶρο νά Σοῦ δώσει. Τίς ἀδυναμίες, τά λάθη, τά πάθη μας νά Σοῦ δίνουμε, γιά νά τά συγχωρεῖς, νά τά διορθῶνεις, γιά νά μᾶς χαρίσεις τή σωτηρία. Γι' αὐτό ἦλθες σ'

αυτό τόν πονεμένο κι άμαρτωλό κόσμο καί δέν θέλεις τίποτε άλλο από τήν άγάπη μας καί τή συγκατάθεσή μας γιά τό θαῦμα τῆς σωτηρίας μας».

«Τί θαυμάζεις Μαριάμ, τί έκθαμβεῖσαι τό έν σοί»; Θαῦμα μέγιστο εἶναι ἡ γέννηση κάθε παιδιοῦ. Θαῦμα άνεξιχνίαστο από τόν άνθρωπο καί τίς έπιστῆμες του. Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ ὁμως; Κανείς, οὔτε άνθρωποι οὔτε οἱ ἄγγελοι μπορέσαν νά συλλάβουν, νά κατανοήσουν πῶς ἔγινε άνθρωπος ὁ Θεός. Πῶς αυτό τό μικρό Παιδί εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Δημιουργός τοῦ κόσμου. Μόνο ὅσοι πλησίασαν μέ πίστη, μέσα σέ δέος καί θάμβος, προσκύνησαν τόν Νεογέννητο Χριστό καί Τόν δόξασαν γιά τή συγκατάβασή Του.

Οἱ ὕμνοι ἔφερναν κι ἄλλα ἐρωτήματα ἀναπάντητα από τήν ανθρώπινη γνώση καί λογική. «Ο ἀχώρητος παντί, πῶς ἔχωρήθη έν γαστρί; ὁ έν κόλποις τοῦ Πα-

τρός, πῶς έν ἀγκάλαις τῆς μητρός;» Αὐτός πού δέν χωρᾶ πουθενά, πῶς χωρᾶ στά σπλάχνα μίας γυναίκας, ἔστω κι ἂν αὐτή εἶναι ἡ πιό ξεχωριστή καί άγνή, ἡ Παναγία; Αὐτός πού εἶναι ἕνα μέ τόν Θεό πατέρα, πῶς βρίσκεται καί στήν ἀγκαλιά μίας μητέρας; Ἄνεξιχνίαστη, άνερμήνευτη καί μεγαλειώδης συγκατάβαση! Ὁ Θεός νά γίνεται άνθρωπος, ἕνα μικρό παιδί!

«Χριστός γεννᾶται· δοξάσατε. Χριστός ἐξ οὐρανῶν· ἀπαντήσατε. Χριστός ἐπί γῆς· ὑψώθητε». Πῶς νά Σέ δοξάσουμε Χριστέ μου; Καί ποιά ἀνάγκη ἔχεις Ἐσύ, ὁ παντοδύναμος Θεός, πού οἱ ἄγγελοι Σέ δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα, ὅπως Σέ δόξασαν καί τή νύχτα τῆς Γέννησῆς Σου; Βοήθησέ μας, γιατί μόνο μέ τή δική Σου βοήθεια θά κατορθώσουμε, νά Σέ δοξάζουμε μέ τή ζωή, τόν ἀγώνα, τή μικρή δύναμή μας, γιά νά ἀνυψοθοῦμε πάνω από τίς ἀδυναμίες μας, πάνω από τό πνεῦμα τοῦ κόσμου καί τό ὑλιστικό φρόνημα. Νά πάψουμε νά εἶμαστε ὑλικοί καί νά γίνουμε πνευματικοί ἄνθρωποι, πραγματικοί Χριστιανοί.

«Ἡ Γέννησίς Σου, Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, άντέτειλε τῷ κόσμῳ τό φῶς τό τῆς γνώσεως...». Ἡ Γέννησή σου Χριστέ μου, μᾶς ἔφερε τό φῶς, γιατί Ἐσύ εἶσαι τό Φῶς πού ἤλθες νά μᾶς φωτίσεις, γιά νά

μή βαδίζουμε στά σκοτεινά, χωρίς ἐλπίδα καί προοπτική, γιά νά μή χαθοῦμε στους σκοτεινούς δρόμους τῆς ἀθείας καί τῆς ἄγνοιας. Γιά νά γνωρίζουμε τόν Θεό, νά γνωρίζουμε ἀπό ποῦ ἐρχόμαστε καί ποῦ θά καταλήξουμε. Δέν εἴμαστε πεταμένοι σ' αὐτή τήν πονεμένη, τήν σκληρή γῆ. Ἀξιώσέ μας, νά ζοῦμε μέσα στό δικό Σου φῶς, γιά νά φωτίζουμε καί ὅσους βρίσκονται στόν δρόμο μας.

Ἔχει πέσει πολύ σκοτάδι στόν κόσμο, πολλή πλάνη καί ἁμαρτία. Μόνο ὁποῖος ζεῖ μέσα στό δικό Σου φῶς, πορεύεται μέ ἀσφάλεια. Ὁ κόσμος γίνεται κάποτε τόσο τρομακτικός, τό μέλλον ἀπειλητικό... Ἀλλά Ἐσύ Χριστέ μου, ἦλθες καί μένεις μαζί μας πάντα. «Μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας» ὑποσχέθηκες. Αὐτό μᾶς δίνει ἐλπίδα καί ἀσφάλεια. Ἄλλιως, ποιά προοπτική θά εἶχε αὐτός ὁ κόσμος γιά μᾶς κι ἀκόμη περισσότερο γιά τά παιδιά μας; Ἦλθες, γιά νά ἔχω ἐγώ, γιά νά ἔχει αὐτό τό βρέφος, τό παιδί μου, τήν προοπτική τῆς αἰωνιότητος, νά εἴμαστε κληρονόμοι τῆς δικῆς σου βασιλείας.

Ἡ ὥρα κύλησε χωρίς νά τό αισθανθεῖ, ἀνάμεσα στή Θεία Λειτουργία, τήν ἔγνοια γιά τό βρέφος καί τίς σκέψεις-ἀναβάσεις τῆς καρδιάς της. Ἦταν ἀλλιότικα

αὐτά τά Χριστούγεννα! Ἦταν καί τόσο ἔντονη μέσα της ἡ προσδοκία νά πάει στήν ἐκκλησία, νά δεχτεῖ κι ἐκεῖνη τόν Χριστό μέσα της.

Ἦ πόρτα ἄνοιξε σιγά καί μπήκε ὅσο μπορούσε πιό ἀθόρυβα ὁ σύζυγός της. «Νόμιζα πῶς θά σέ ἔβρισκα νά κοιμᾶσαι. Ἀφοῦ ἔκανες πάλι ἀγρυπνία ψές» τῆς εἶπε. «Παρακολούθησα κι ἐγώ τή Λειτουργία. Τέτοια μέρα...». Ἀπάντησε ἡ Μαρία, ἔχοντας τήν αἴσθησιση ὅτι ὁ Θεός τῆς χάρισε ἕνα δῶρο αὐτά τά Χριστούγεννα. «Ἐφερα καί φῶς μέ τό φαναράκι. Ἦθελα νά φέρω τό φῶς τοῦ Χριστοῦ στό σπίτι» ἔδειξε τό φαναράκι ἐκεῖνος καί συμπλήρωσε. «Ἄκουσα πού σχολίασαν κάποιοι, ὅτι δέν εἶναι σήμερα πού παίρνουμε φῶς, ἀλλά δέν πειράζει, ἐγώ ξέρω γιατί τό ἔφερα». Κοίταξε τό βρέφος στήν κούνια καί φωτίστηκε τό πρόσωπό του μέ τό πλατύ χαμόγελο. «Κάπως ἔτσι μικρό παιδάκι ἦλθε κι ὁ Χριστός», εἶπε στοχαστικά. «Ναί κι ἐγώ κάτι τέτοιο σκεφτόμουν πρίν. Ἦς βάλουμε τό φῶς ἐκεῖ στήν εἰκόνα. Νά δώσει ὁ Χριστός νά ἔχουμε πάντα τό φῶς Του τίς ψυχές μας καί στό σπίτι μας. Εἶναι πολύ ξεχωριστά τά φετινά Χριστούγεννα. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ».

Δικαιολογείται

ἡ ἄγνοια;

ΑΓΙΟΥ ΠΑΙΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

Ἐπιμ.: Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

- Μήπως γέροντα μερικοί εἶναι ἀδιάφοροι ἐπειδὴ ἔχουν ἄγνοια;

- Τί ἄγνοια; Νά σοῦ πῶ μία ἄγνοια; Φιλόλογος ἀπό τή Χαλκιδική δέν ἤξερε τί εἶναι τό Ἅγιον Ὅρος. Ἐνας Γερμανός δάσκαλος τοῦ μίλησε γιά τό Ἅγιον Ὅρος καί ἤρθαν μαζί. Ὁ Γερμανός ἤξερε ἀκόμη καί πόσα μοναστήρια ὑπάρχουν στό Ἅγιον Ὅρος. Καί παρόλο πού ἦταν Προτεστάντης ἤξερε καί τί ἅγια λείψανα ὑπάρχουν, πού βρίσκονται κ.λπ. Αὐτή ἡ ἄγνοια δικαιολογεῖται; Ἄλλος πάλι

ἀπό τήν Ἀμερική εἶπε σέ κάποιον ἀπό τή Χαλκιδική νά ἔρθει γιά ἓνα πρόβλημά του νά τόν βοηθήσω. Ἀπό τήν Ἀμερική! Νά σᾶς πῶ καί κάτι ἀκόμη. Ἦρθε ἓνας στό Καλύβι πού ἦταν ἀπό τή Φλώρινα. «Μέσα ἀπό τή Φλώρινα εἶσαι;» τοῦ λέω. «Ναί, ἀπό μέσα» μοῦ ἀπαντάει. «Ἐσεῖς ἐκεῖ ἔχετε καί καλό μητροπολίτη» τοῦ λέω. «Σέ ποιᾶ ομάδα παίξει;» Μοῦ ἀπαντάει αὐτός. Νόμιζε δηλαδή ὅτι ἦταν ποδοσφαιριστής. Ἦταν προσηλωμένος στό ποδόσφαιρο. Οὔτε τόν

δεσπότη δέν ἤξερε. Αὐτά δέν δικαιολογοῦνται. Ὅχι, ἡ ἄγνοια δέν δικαιολογεῖται σήμερα στὸν κόσμο. Ἐκεῖνος πού ἔχει καλή διάθεση γιὰ νά γνωρίσει τὸν Χριστό, θά Τόν γνωρίσει. Θά ἐνδιαφερθεῖ νά μάθει. Θά πάρει στροφή. Καί ἂν δέν βρεθεῖ οὔτε ἓνας θεολόγος οὔτε ἓνας καλόγερος καί δέν ἀκούσει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἅμα ἔχει καλή διάθεση, λίγο φιλότιμο, θά πάρει στροφή ἢ ἀπὸ ἓνα φίδι ἢ ἀπὸ ἓνα θηρίο ἢ ἀπὸ μία ἀστραπή, ἀπὸ ἓναν κατακλυσμό ἢ ἀπὸ κάποιον ἄλλο γεγονός. Θά τὸν οἰκονομήσει ὁ καλὸς Θεός. Θά χρησιμοποιήσει διάφορους τρόπους γιὰ νά βρεῖ τὸν δρόμο του, δέν θά τὸν ἀφήσει. Τό μόνο πού θέλει ὁ Θεός ἀπὸ ἐμᾶς εἶναι τὴν προαίρεσή μας, τὴν ἀγαθή μας διάθεση πού θά τὴν ἐκδηλώνουμε μέ τὸν ἔστω λίγο φιλότιμο ἀγώνα μας καί τὴν συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητάς μας. Ὅλα τὰ ἄλλα μᾶς τὰ δίνει Ἐκεῖνος. Οἱ περισσότεροι σήμερα οὔτε ἐξομολογοῦνται οὔτε ἐκκλησιάζονται, ἔχουν ἄγνοια μεγάλη. Ὅμως ἅμα

θέλει κανεῖς ὑπάρχουν πολλές δυνατότητες γιὰ νά γνωρίσει τὴν ἀλήθεια φτάνει νά τό ἐπιζητεῖ καί νά μὴν ἀδιαφορεῖ. Ἡ ἀδιαφορία γιὰ τὸν Θεό φέρνει τὴν ἀδιαφορία καί γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα. Φέρνει ἀποσύνθεση. Ἡ πίστη στὸν Θεό εἶναι μεγάλη ὑπόθεση. Ὅλο τό κακό σήμερα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀπιστία. Παλιά ὁ κόσμος πίστευε. Ἀκόμη καί ὁ πῖο ἀδιάφορος εἶχε μέσα του πίστη. Μπορεῖ οἱ ἄνθρωποι νά ἦταν ἀπλοῖ, μπορεῖ νά μὴν καταλάβαν τίποτα ἀπὸ ὅσα ἄκουγαν στὴν ἐκκλησία, ἀλλά τί πίστη εἶχαν, τί εὐλάβεια. Σήμερα ρωτᾶς τὰ παιδιά «τί πιστεύεις;». «Δέν ξέρω σοῦ λένε, ἀκόμη δέν κατέληξα». Ὅταν κανεῖς εἶναι τόσο ἀδιάφορος, πῶς νά βοηθηθεῖ; Χρειάζεται λίγο ἀγωνιστικό πνεῦμα, λίγο φιλότιμο, ταπείνωση, ἀρχοντιά, θυσία. Μόνο ἔτσι μπορεῖ κανεῖς νά βγεῖ ἀπὸ τό σκοτάδι καί νά ἔρθει πρὸς τό φῶς. Τό φῶς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο φωτίζει καί ἀγιάζει τὸν ἄνθρωπο.

Σελίδες από τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικές μορφές
τοῦ 10^{ου} - 12^{ου} αἰώνα στήν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Δρος Θεολογίας - Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος ΙΕ'

Ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου

Στήν περιφέρεια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λεμεσοῦ, κοντά στό χωριό Μοναγρούλλι, βρίσκεται ἡ γυναικεία Ἱερά Μονή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐπονομαζόμενου Ἀλαμάνου. Ἡ μονή ἀνάγει τήν ἴδρυσή της στήν ἐποχή τῆς ἔλευσης τῶν Ἀλαμάνων Ἁγίων στήν Κύπρο (10ο-12ο μ.Χ. αἰώνα). Ἐνας ἀπό τούς Ἁγίους αὐτούς (οἱ ὁποῖοι συνολικά ἀντιπροσωπεύονται ἀπό τόν ἐνδεικτικό ἀριθμό τῶν 300) ὀνόματι Γεώργιος ἐγκαταβίωσε σέ σπήλαιο τῆς περιοχῆς, στή θέση ὅπου βρίσκεται σήμερα ἡ ἱερά αὐτή μονή. Ἡ ὀνομασία τῆς μονῆς δόθηκε ἀπό τούς πιστούς, ὥστε νά διακρίνεται σαφῶς ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀλαμάνος ἀπό τόν πασίγνωστο καί δημοφιλή Ἅγιο Γεώργιο τόν Μεγα-

λομάρτυρα καί τροπαιοφόρο.

Οἱ Ἀλαμάνοι Ἅγιοι ἀναφέρονται ἀπό τόν χρονικογράφο τοῦ 15ου μ.Χ. αἰώνα Λεόντιο Μαχαιρά ὡς 300 Ἅγιοι οἱ ὁποῖοι ἤλθαν στήν Κύπρο ἀπό τήν περιοχή τῆς Συρο-παλαιστίνης ὅταν οἱ μουσουλμάνοι Σαρακηνοί καταλάμβαναν τίς περιοχές αὐτές καί ἀσκοῦσαν πίεση καί διωγμούς στούς Χριστιανούς. Ἡ ἄποψη τῶν Λατίνων ἱστορικῶν τοῦ 16ου μ.Χ. αἰώνα Βουστρώνιου καί Λουζιλιανοῦ ὅτι οἱ 300 αὐτοῖ Ἅγιοι εἶχαν γερμανική (Allemande) καταγωγή δέν εὐσταθεῖ. Ἡ ὀνομασία Ἀλαμάνοι σχετίζεται κατὰ πάσα πιθανότητα μέ τό ὄρος Ἀμανός τῆς Συρίας ὅπου καί ἀσκήτευαν πρῖν ἔλθουν στήν Κύπρο. Ὁ ἀριθμός τους ἐπίσης εἶναι συμβολικός καί ἡ

ιστορική έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τό 300 άντανακλᾶ τό μεγάλο σχετικά ἀριθμό τῶν Ἁγίων πού κατέφθασαν σέ διάφορες χρονικές φάσεις καί ἀσκήτεψαν στήν Κύπρο. Ἐνας ἀπό αὐτούς ἦταν ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀλαμάνος.

Μετά τήν κοίμηση τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου, οἱ πιστοί ἀνοικοδόμησαν ναό κοντά στό σπήλαιο ὅπου ἀσκήτεψε. Λόγω τοῦ δυσπρόσιτου τῆς περιοχῆς καί τοῦ ἡσυχαστικοῦ περιβάλλοντος οἱ συνθῆκες εὐνοοῦσαν τή δημιουργία μοναστηριοῦ τό ὁποῖο εἶναι ἄγνωστο πότε ἀκριβῶς δημιουργήθηκε. Σέ γεωγραφικό χάρτη τῆς ἐνετοκρατίας ἐντοπίζεται κοντά στή μονή οἰκισμός μέ τό ὄνομα “Alamano”. Ὁ ἐκ Κιέβου περιηγητής καί μοναχός Βασίλειος Γρηγορόβιτς Μπάρσκυ (1701-1747 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος κατέγραψε ἀνεκτίμητης ἀξίας πληροφορίες γιά ναούς καί μοναστήρια τῆς Κύπρου κατά τό πρῶτο ἥμισυ

τοῦ 18ου μ.Χ. αἰώνα, ἀναφέρει τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου ἀλλά, δυστυχῶς, δέν τό ἐπισκέφθηκε ὥστε νά διασωθοῦν περισσότερες πληροφορίες γιά αὐτό. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί τῶν ιστορικῶν γεγονότων πού ἐπηρέασαν τό νησί, ἡ μονή ἐγκαταλείφθηκε μέχρι τό ἔτος 1880 μ.Χ. Κατά τό ἔτος αὐτό ὁ ἱερομόναχος Παΐσιος, καταγόμενος ἀπό τό χωριό Ἄρσος, ἦταν διδάσκαλος στό γειτονικό μέ τή μονή χωριό Μοναγρούλλι. Βοῆκε ἔτσι τήν εὐκαιρία νά γνωρίσει τήν περιοχή ὅπου ἀσκήτεψε ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἀλαμάνος καί ἐφλέχθη στή συνέχεια ἀπό τήν ἐπιθυμία νά ἀναστηλώσει τή μονή καί νά ἐγκαταβιώσει ἐκεῖ. Στήν προσπάθεια αὐτή βοῆκε βοήθεια καί ὑποστήριξη ἀπό τό χωριό Μοναγρούλλι. Σέ πρώτη φάση κατοχυρώθηκε ὅτι ἡ ἐρειπωμένη μονή ἀνῆκε στά ὄρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Μοναγρούλλι καί

ἔχι τοῦ ἄλλου γειτονικοῦ χωριοῦ Πεντακώμου. Ὑπεγράφη μάλιστα καί σχετικό ἔγγραφο μέ τό ὁποῖο ἡ ἐκκλησιαστική ἐπιτροπή τοῦ Πεντακώμου ἀποδεχόταν ὅτι ἡ ἀναστήλωση τῆς μονῆς θά γινόταν ἀπό τήν ἀντίστοιχη ἐπιτροπή τοῦ Μοναγρουλλίου καί σ' αὐτήν θά ὑπαγόταν πλέον τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου. Σημειώνεται ὅτι ὁ ἱερομόναχος Παΐσιος βρισκόταν γύρω στό 1870 μ.Χ. στό Ἅγιον Ὄρος μαζί μέ τόν ἱεροδιάκονο καί μετέπειτα φημισμένο γέροντα τῆς Μονῆς Σταυροβουνίου Διονύσιο Χρηστίδη.

Ὁ ἱερομόναχος Παΐσιος ξεκίνησε τήν ἀναστήλωση τῆς μονῆς μέ τή βοήθεια τοῦ μοναχοῦ Σιλβέστρου, ὁ ὁποῖος ἦταν οἰκοδόμος ἀπό τό Κελλάκι, προσήλθε στή μονή μετά τήν κοίμηση τῆς συζύγου του καί τήν ἀποκατάσταση τῶν τριῶν θυγατέρων του καί χρησιμοποίησε τίς γνώσεις του γιά τήν ἀνοικοδόμηση κελλιῶν καί τήν ἐπισκευή καί συντήρηση τοῦ ναοῦ. Ταυτόχρονα, ξεκίνησαν νά τελοῦνται ἀκολουθίες κατὰ τό μοναστηριακό τυπικό, ἐνῶ τό 1888 μ.Χ. βρέθηκε νερό πύβωθησε σέ μεγάλο βαθμό τό ἔργο τοῦ Παΐσιου καί τή λειτουργία τῆς μονῆς. Σύντομα ἔγινε γνωστή ἡ προσπάθεια αὐτή καί πολλοί προσκυνητές περνοῦσαν ἀπό τήν ἀνακαινισμένη πλέον μονή καί ὑποστήριζαν ἄμεσα καί ἔμμεσα τό ἱερό ἔργο τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργί-

ου τοῦ Ἀλαμάνου. Τό 1893 μ.Χ. ἀνῆλθε στόν μητροπολιτικό θρόνο Κιτίου ὁ Κύριλλος Παπαδόπουλος (ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κύριλλος Β', 1909 μ.Χ.). Δυστυχῶς, ὅταν ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος ἐπισκέφθηκε γιά πρώτη φορά τή μονή προσέκυψε μία παρεξήγηση μεταξύ τοῦ Μητροπολίτη καί τοῦ ἱερομονάχου Παΐσιου, ἡ ὁποία ὀδήγησε σέ ψυχρότητα καί ρήξη. Ὅταν ὁ Μητροπολίτης θέλησε νά ἐπισκεφθεῖ τό μοναστήρι γιά δεύτερη φορά, ὁ Παΐσιος ἀρνήθηκε νά τόν δεχθεῖ μέ τό σκεπτικό ὅτι ἡ μονή τοῦ ἀνήκε ὡς ιδιόκτητη. Ὁ Μητροπολίτης κάλεσε τότε τόν Παΐσιο στό Μοναγρούλι καί τοῦ ἐξήγησε ὅτι βάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἡ περιουσία τοῦ μοναστηριοῦ περιῆλθε στή δικαιοδοσία τῆς Μητρόπολης ὅταν αὐτό διαλύθηκε καί ἐπομένως ἡ κινητή καί ἀκίνητη περιουσία τῆς μονῆς ἀνήκε πλέον στήν οἰκεία μητρόπολη Κιτίου (τότε δέν εἶχε δημιουργηθεῖ ἀκόμη ἡ Μητρόπολη Λεμεσοῦ). Οἱ κάτοικοι τοῦ Μοναγρουλλίου τάχθηκαν ὑπέρ τοῦ Μητροπολίτη καί τελικά ὑπεγράφη ἐπίσημο ἔγγραφο μέ τό ὁποῖο ἡ μονή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου βρισκόταν ὑπό τήν εὐθύνη τῆς Μητρόπολης Κιτίου. Μετά τίς ἐξελίξεις αὐτές ὁ ἱερομόναχος Παΐσιος ἀποφάσισε τό 1907 μ.Χ. νά φύγει ἀπό τή μονή καί κατέφυγε στό Ἅγιον Ὄρος. Τόν συνόδεψε ὁ συμμονα-

στής του Παχώμιος από τόν Κόρνο. Μαζί ἐγκαταβίωσαν στή Μονή Ἁγίου Παύλου ἀλλά μετά ἀπό μερικούς μῆνες ὁ Παῖσιος ἀναχώρησε ἀπό ἐκεῖ. Ὁ Παχώμιος παρέμεινε μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του στή μονή τοῦ Ἁγίου Παύλου (κοιμήθηκε καί τάφηκε τόν Νοέμβριο τοῦ 1956 μ.Χ.). Ἡ ἐκκλησιαστική ἐπιτροπή τοῦ Μοναγρουλλίου, παρόλο πού συμφώνησε μέ τόν Μητροπολίτη Κιτίου, θεώρησε ὅτι εἶχε καί ἡ ἴδια δικαίωμα νά ἐπεμβαίνει στά θέματα τῆς μονῆς. Ἔτσι ἀκολούθησε μία διένεξη μεταξύ τῆς Μητρόπολης Κιτίου καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Μοναγρουλλίου, ἡ ὁποία ἔφθασε ἀκόμη καί στό πολιτικό δικαστήριο. Τελικά ἡ διένεξη ἐπιλύθηκε ὀριστικά στίς 21 Μαρτίου τοῦ 1911 μ.Χ. ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία ἀποφάσισε ὅτι ἡ μονή ὑπάγεται στή Μητρόπολη Κιτίου καί τό γειτονικό χωριό δέν θά εἶχε πλέον καμία ἐμπλοκή στά τῆς μονῆς. Πρὸς «ἀποζημίωση» τοῦ χωριοῦ δόθηκε σέ αὐτό ἀγροτεμάχιο ἔκτασης 12 σκαλῶν. Τό 1912 μ.Χ. ἐγκατέλειψε τή μονή καί ὁ μοναχός Σιλβέστρος. Μέχρι τό 1918 μ.Χ. πέρασαν ἀπό τό μοναστήρι διάφοροι μοναχοί μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ μετέπειτα Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος. Ἀπό τό 1918 μ.Χ. καί μετά ἡ μονή δέν εἶχε πλέον μοναχούς καί ἡ Μητρόπολη Κιτίου τήν ἐνοικίαζε σέ ἰδιώτες.

Τό μοναστήρι εἰσῆλθε μετά τήν παρακμή σέ φάση ἀνάπτυξης ὅταν Μητροπολίτης Κιτίου ἦταν ὁ Μακάριος, ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος καί ἐθνάρχης Μακάριος Γ'. Ὁ τότε Κιτίου Μακάριος στίς 4 Μαΐου 1949 μ.Χ. ἐγκατέστησε στή μονή γυναικεία ἀδελφότητα 13 μοναζουσῶν. Οἱ μοναχές αὐτές προέρχονταν ἀπό τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Δερύνειας. Μέ τήν ἐργατικότητά τους καί τή συνέπειά τους στό μοναχικό πολίτευμα ἀνέδειξαν τή μονή σέ μεγάλο βαθμό. Ἀνοικοδομήθηκαν νέα κτήρια, ἔγινε ἠλεκτροδότηση, προσῆλθαν νέες μοναχές καί ἡ μονή ἀποτέλεσε τό ἐφαλτήριο γιά τήν εὐρύτερη ἀνάπτυξη τοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ στήν Κύπρο. Ἔτσι ἀκολούθησε καί βάδισε στά ἴδια ἀχνάρια ἡ σύσταση τῆς γυναικείας μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου. Ἡ μονή αὐτή ξεκίνησε τή λειτουργία της στίς 23 Ἰουλίου τοῦ 1962 μ.Χ. μέ τίς εὐλογίες τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1970 μ.Χ. ἡ ἀδελφότητα τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου ἀριθμοῦσε ἑβδομήντα μοναχές μέ ἡγουμένη τή γερόντισσα Συγκλητική.

Τό καθολικό τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου εἶναι ἀφιερωμένο στόν Ἅγιο Γεώργιο τόν τροπαιοφόρο καί ἐορτάζει στίς 23 Ἀπριλίου (ἡ ἀνάλογα μέ τήν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα, τή Δευτέρα τῆς

Διακαινησίμου). Τό καθολικό τῆς μονῆς πιθανολογεῖται ὅτι ἀνοικοδομήθηκε κατά τήν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας καί κοσμεῖται μέ ἀγιογραφίες τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, ἔργα τοῦ ἀγιογράφου Σοφιανοῦ ἀπό τή Λάρνακα. Κυριαρχοῦν οἱ μορφές τῶν Ἁγίων γυναικῶν Εὐφημίας, Εὐφροσύνης, Ἰωάννας, Παρασκευῆς καί Κυριακῆς, ἐνῶ σέ ἄλλη πλευρά τοῦ ναοῦ ἀπεικονίζονται οἱ Ἅγιες Εὐγενία, Συγκλητική, Εἰρήνη, Βαρβάρα καί Αἰκατερίνη. Ὁ δεσποτικός θρόνος ἀποτελεῖ περίτεχνη ξυλόγλυπτη κατασκευή ἀπό κυπαρίσσι.

Ἡ μονή διαθέτει καί ἀγίασμα, ἐνῶ τά κελλιά τῶν μοναζουσῶν καί οἱ ὑπόλοιποι χῶροι εἶναι καθαροί καί ἄνετοι. Στή μονή ἀνοικοδομήθηκαν τρία παρεκκλήσια: τό πρῶτο εἶναι ἀφιερωμένο στόν Ἅγιο Νεκτάριο, τό δεύτερο στόν Πρωτομάρτυρα Στέφανο καί τό τρίτο στόν Ἅγιο Γερμανό, Πατριάρχη

Ἀλεξανδρείας. Τό τρίτο παρεκκλήσιο σχετίζεται μέ τόν ὁμώνυμο μακαριστό γέροντα Γερμανό Σταυροβουνιώτη, ὁ ὁποῖος ἦταν πνευματικός τῆς μοναχικῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς. Ἡ ἡμερομηνία κοίμησης τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου εἶναι ἄγνωστη ὅπως καί ὁ χῶρος ὅπου βρῖσκονται τά τίμια λείψανά του.

Στή μονή σήμερα ἐγκαταβιώνει εὐάριθμη γυναικεία μοναστική ἀδελφότητα, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται στά πλαίσια τοῦ ἐργοχείρου, μέ τήν ἀγιογραφία, τήν παραγωγή μελιοῦ καί τήν καλλιέργεια λουλουδιῶν καί βοτάνων. Τό πρῶτο ἴσως βιβλίο πού ἐκδόθηκε γιά τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου προέρχεται ἀπό τόν διδάσκαλο Ἀντώνη Παπαευαγόρου, ὀνομαζόταν «Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀλαμάνου» καί κυκλοφόρησε τό 1964 μ.Χ.

Βιβλιογραφία

1. Καππαή Δημητρίου, *Οἱ ἐπονομαζόμενοι "Ἀλαμάνοι" Ἅγιοι τῆς Κύπρου: μέσα ἀπό τίς πηγές καί τήν τοπική παράδοση, διδακτορική διατριβή, Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας, Θεολογική Σχολή, Ἐθνικό καί Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, 2013.*
2. Κληρίδη Νέαρχου, *Μοναστήρια στήν Κύπρο, Θρύλοι καί παραδόσεις, Ἔκδοση Ἰδρύματος Νέαρχου Κληρίδη, Γ' ἔκδοση, Λευκωσία, 2015, σ. 117-121.*
3. Παπαγεωργίου Κώστα, *Κυπριακά Μοναστήρια ἀπό τόν 4ο-21ο αἰῶνα, τόμος Γ', ἔκδόσεις Παλέττα, Λευκωσία, 2011, σ. 124-130.*
4. Πομπεντίμσα Σ., Καλάσνικοβα Ο., Ποτγκόρνεβα Ε., *Μονές καί Ἡσυχαστήρια τῆς Κύπρου, ἔκδόσεις Ἁγία Ταμασσός, Yianel Ltd, 2007, σ. 118-121.*

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννηση στή ζωγραφική καί σέ γραμματόσημα τῆς Κύπρου

Δρός Χριστόδουλου
Χατζήχριστοδούλου
Βυζαντινολόγου

Τοιχογραφία
Γέννησης Χριστοῦ,
Μονή Λαμπαδιστή

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Γέννησις, ἡ ὁποία κατά τόν Μέγα Βασίλειο ἀποτελεῖ «κοινή ἐορτή πάσης τῆς κτίσεως καί τήν γενέθλιο ἡμέρα τῆς ἀνθρωπότητας», ἀποτελεῖ μία ἀπό τίς πιό συχνές σκηνές στή ζωγραφική τῶν ὀρθόδοξων ἐκκλησιῶν. Ἡ Γέννηση τοῦ Θεοανθρώπου ἀπεικονίζεται ὄχι μόνο σέ ἐντοίχια ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, φορητές εἰκόνες καί μικρογραφίες χειρογράφων, ἀλλά καί σέ ἄλλα εἶδη τέχνης ἐκτός ἀπό τή ζωγραφική, ὅπως σέ χρυσοκεντήματα, σέ εἶδη ἀργυροχοΐας καί ξυλόγλυπτα, ὅπου

μέ ἄλλα μέσα καί χωρίς τή δυνατότητα τῆς ἀπόδοσης λεπτομερειῶν, πού ἔχει ὁ χρωστήρας δίνεται μέ πιό ἀπλοποιημένο τρόπο τό μήνυμα τῶν Χριστουγεννίων.

«Ἡ Παρθένος σήμερον τόν ὑπερούσιον τίκει, καί ἡ γῆ τό σπήλαιον, τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει. Ἄγγελοι μετά Ποιμένων δοξολογοῦσι. Μάγοι δέ μετά ἀστέρος ὁδοιποροῦσι». Τό Χριστουγεννιάτικο κοντάκιο θέτει ἤδη τό θεῖο συμβάν μέσα ἀπό τόν λόγο.

Ἡ κτίση συμμετέχει στό μυστήριο τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεοῦ, γύρω ἀπό τή φάτνη τοῦ Θεοανθρώπου. Ὅλα τά κτίσματα σκύβουν ἐκστατικά καί προσφέρουν δείγματα εὐλάβειας: «οἱ Ἄγγελοι τόν ὕμνον, οἱ οὐρανοί τόν Ἄστέρα, οἱ Μάγοι τά δῶρα, οἱ Ποιμένες τά θαῦμα, ἡ γῆ τό σπήλαιον, ἡ ἔρημος τήν φάτνην, ἡμεῖς δέ Μητέραν Παρθένον». Προστίθενται, ἀκόμα, τά ζῶα, τά φυτά, πού ἐκπροσωποῦν τό ζωικό καί φυτικό βασίλειο.

Σέ βραχῶδες τοπίο εἰκονίζεται σπήλαιο μέ τή Θεοτόκο πάνω σέ στρωμνή καί τόν Χριστό δίπλα της σπαργανωμένο σέ φάτνη. Ἐξω ἀπό τό σπήλαιο διαδραματίζονται διάφορες σκηνές, πού συνδέονται μέ τό γεγονός τῆς Γεννήσεως. Οἱ ποιμένες δέχονται ἀπό τούς ἀγγέλους τό χαρ-

μόσυνο ἄγγελμα. Οἱ σοφοί Μάγοι ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, Βαλτάσαρ, Μελχιόρ καὶ Γάσπαρ ἔρχονται καθοδηγούμενοι ἀπὸ τὸν ἀστέρα νὰ προσφέρουν τὰ πολύτιμα δῶρα τους, χρυσὸ καὶ λίβανο καὶ σμύρνα, στό νεογέννητο Θεῖο Βρέφος.

Στὸ κάτω μέρος τῆς παράστασης τῆς Γέννησης εἰκονίζονται δύο ἀκόμα σκηνές, παρμένες ἀπὸ τὴν Ἱερά Παράδοση. Ἀριστερὰ ὁ Ἰωσήφ καθισμένος κοιτάζει σκεπτικός καὶ ἐκστατικός τὴν ἐκ Παρθένου Γέννηση τοῦ Θεοανθρώπου. Δεξιὰ ἀπεικονίζεται τὸ πρῶτο λουτρό ποὺ δέχεται ὁ Χριστὸς ὡς βρέφος.

Ἡ στάση τῆς Θεοτόκου δηλώνει δογματικές ἀντιλήψεις. Ἡ Παναγία εἰκονίζεται ἄλλοτε καθισμένη κοντὰ στὴ φάτνη, ἄλλοτε ἀνακεκλιμένη, ἄλλοτε γονατιστὴ καὶ πιὸ σπάνια νὰ θηλάζει. Στὶς περιπτώσεις ποὺ ἡ Παναγία εἰκονίζεται νὰ κάθεται δείχνοντας ὅτι δὲν πέρασε τίς ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ τονίζεται ἡ θεία προέλευση τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν Παρθένο Μητέρα Του.

Τέτοια περίπτωση εἶναι ἡ ἀπεικόνιση τῆς Παναγίας στὴ σκηνὴ τῆς Γέννησης (1280) στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας τοῦ Μουτουλλᾶ, κοντὰ στὴν ὄροσειρὰ τοῦ Τροόδου. Οἱ περισσότερες ὡστόσο παραστάσεις δείχνουν τὴν Παναγία ξαπλωμένη σὲ στρωμνὴ νὰ ξεκουράζεται, ἀποδεικνύοντας τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐνανθρώπιση

τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ γεγονότος.

Γύρω ἀπὸ τὸ κεντρικὸ θέμα μὲ τὴν Παναγία καὶ τὸν Χριστό, ἡ ἀπεικόνιση συμβάντων μὲ μὴ ἱερά πρόσωπα δίνει τὴν εὐχέρεια στὸν τεχνίτη νὰ ἀποδώσει χαριτωμένες βουκολικές κυρίως σκηνές καὶ νὰ ἀποτυπώσει μὲ ἀφέλεια καὶ ρεαλισμὸ στοιχεῖα καὶ στιγμιότυπα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Μέσα ἀπὸ τίς ἀπεικονίσεις τῆς Γέννησης μπορεῖ κανεὶς νὰ παρακολουθήσει τὴν πορεία τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ εἰδικότερα τῆς ζωγραφικῆς στὴν Κύπρο ἀπὸ τὰ μεσοβυζαντινὰ χρόνια μέχρι σήμερα. Ἡ Κύπρος βρίσκεται στό ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ ἔχει στενές σχέσεις μὲ αὐτή.

Αὐτοκράτορες καὶ ὑψηλά ἱστάμενοι ἀξιωματοῦχοι γίνονται ἰδρυτές μονῶν καὶ ἀναλαμβάνουν τὴ δαπάνη ἀνέγερσης καὶ τοιχογράφησης ἐκκλησιῶν. Κωνσταντινουπολίτες ζωγράφοι ἔρχονται νὰ ἱστορήσουν ναοὺς καὶ μοναστήρια. Ἀνάμεσά τους ζωγραφισμένη στά 1192 καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τοῦ Ἄρακος στὴν ὁποία σώζεται ἡ πιὸ παλιὰ ἀκέραιη παράσταση τῆς Γέννησης στὴν Κύπρο, ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς βυζαντινῆς τέχνης σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ἡ ὑστεροκομνήνεια παράδοση ἐπιβιώνει στὴν Κύπρο καὶ μετὰ τὴν

κατάληψή της από τους Σταυροφόρους στά 1911. Αποκομμένη από την τέχνη της πρωτεύουσας δέχεται επιδράσεις από την Ανατολή και τη λεγόμενη σταυροφορική τέχνη. Δείγμα της ζωγραφικής αυτής είναι τοιχογραφίες στην εκκλησία της Παναγίας του Μουτσαλλά.

Κατά τον 14ο αιώνα οι έπαφές μετό Βυζάντιο αποκαθίστανται εν μέρει και ή ζωγραφική της Κύπρου γνωρίζει την παλαιολόγια τέχνη. Στο πλαίσιο αυτό ζωγραφίζεται ή Παναγία νά θηλάζει τον Χριστό στή σκηνή της Γεννήσεως στον ναό του Άγιου Νικολάου της Στέγης, τό όποιο θέμα στή συνέχεια θά γνωρίσει ιδιαίτερη διάδοση κυρίως σέ φορητές εικόνες.

Έξάλλου, Κύπριοι σπουδάζουν στήν Ίταλία και γνωρίζουν την τέχνη και τίς αντιλήψεις της Αναγέννησης. Τίς σχέσεις αυτές μαρτυρεί σειρά τοιχογραφιών, όπως αυτές στό παρεκκλήσιο του Άκαθίστου Ύμνου στό μοναστήρι του Άγιου Ίωάννη του Λαμπαδιστή, στον Καλοπαναγιώτη, γύρω στά 1500.

Στό β' μισό του 15ου αιώνα ανα-

*Γέννηση Χριστού,
Άγιος Ίωάννης Βαρωσίων*

πτύσσεται ή Κυπριακή Σχολή ζωγραφικής, ή όποία διατηρεί άφενός τή μακροχρόνια παράδοση της βυζαντινής ζωγραφικής και άφετέρου άφομοιώνει τίς επιδράσεις της ίταλικής τέχνης. Η τέχνη αυτή έδωσε μεγάλο αριθμό τοιχογραφιών και φορητών εικόνων σ' όλόκληρη την Κύπρο. Μεταξύ αυτών οι τοιχογραφίες του καθολικού

της Μονής Άγιου Νεοφύτου στην Πάφο, οι όποιες αποδίδονται στον γνωστό κρητικό ζωγράφο Θεοφάνη (16ος αιώνας), όπου στίς σκηνές του Άκαθίστου Ύμνου περιλαμβάνονται επεισόδια από τή Θεία Γέννηση, ως επίσης και οι τοιχογραφίες στίς εκκλησίες Τιμίου Σταυρού του Άγιασματί στην Πλατανιστάσα (1505) και του Άγιου Ήρακλειδίου της μονής του Άγιου Ίωάννη του Λαμπαδιστή στον Καλοπαναγιώτη (16ος αιώνας).

Η Όρθόδοξη κατ' Ανατολάς Εκκλησία χρησιμοποιεί ξύλινους φορητούς πίνακες μέ θρησκευτικές παραστάσεις, όπως τά επιστύλια, πού τοποθετοϋσαν πάνω από τό τέμπλο και οι φορητές εικόνες για

τό εικονοστάσι καί τό προσκυνητάρι.

Τό θέμα τῆς Γέννησης ἀπαντᾶται σέ ἐπιστύλια, ἤδη ἀπό τόν 13ο/14ο αἰώνα. Ἡ δημιουργία τῶν ψηλῶν ξυλόγλυπτων εικονοστασιῶν κατά τόν 16ο αἰώνα συμπεριέλαβε καί εἰκόνες ἀπό τή ζωή τοῦ Χριστοῦ, τό Δωδεκάορτο. Ἀνάμεσα στίς εἰκόνες τῆς Γέννησης ξεχωρίζουν αὐτές ἀπό τή Μόρφου, Δερύνεια, τό Κλωνάρι καί τό Κούρδαλι.

Στά 1571 ἡ Κύπρος καταλαμβάνεται ἀπό τούς Ὄθωμανούς Τούρκους καί ὑπάγεται ὑπό τό ἴδιο καθεστώς μέ τόν ὑπόλοιπο βυζαντινό κόσμο. Ἡ βυζαντινή παράδοση ἐπιβιώνει ἀναπτύσσοντας τήν τοπική μεταβυζαντινή τέχνη, ὅπως αὐτή παρουσιάζεται μέσα ἀπό εἰκόνες, χρυσοκεντήματα, ἔργα ξυλογλυπτικῆς καί ἀργυροχρυσοχοΐας. Χαρακτηριστικό δείγμα ὕστερης μεταβυζαντινῆς ζωγραφικῆς στήν Κύπρο εἶναι οἱ τοιχογραφίες τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τῶν ἐτῶν 1740-1750 στή Λευκωσία, ἐνυπόγραφο ἔργο τοῦ ζωγράφου Φιλάρετου, ὅπου ἡ σκηνή τῆς Γέννησης ἀντλεῖ τή θεματογραφία της ἀπό δυτικό χαρακτικό.

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἐκτός ἀπό τίς σκηνές τοῦ Δωδεκάορτου, ἱστορεῖται ἀπό τόν 18ο αἰώνα καί ἐξῆς σέ κόγχες τῆς ἀγίας πρόθεσης, παράλληλα μέ τήν Ἄκρα Ταπεινώση καί τόν Χριστό Ἄρτο τῆς Ζωῆς.

Ἐνδεικτικά ἀναφέρονται οἱ τοιχογραφίες στούς κατεχόμενους ναούς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στήν ἐντός τῶν τειχῶν πόλη τῆς Λευκωσίας, τοῦ Ἁγίου Μέμνονος καί τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου στά Βαρῶσια, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἐξορινοῦ στή μεσαιωνική Ἀμμιόχωστο τοῦ 20οῦ αἰώνα κ.ἄ.

Τά Κυπριακά Ταχυδρομεῖα ἤδη ἀπό τή δεκαετία τοῦ 1960 συμπεριέλαβαν στίς ἐτήσιες ἐκδόσεις τούς χριστουγεννιάτικα γραμματόσημα, μέ ἀπεικονίσεις ἀπό ἐκκλησίες τῆς Κύπρου, προβάλλοντας τή θρησκευτική κληρονομιά τοῦ τόπου. Τά γραμματόσημα αὐτά ἀποτελοῦν ἀπό μόνα τους μικρά ἔργα τέχνης.

Ἀντιπροσωπευτικά δείγματα ἀποτελοῦν τά δύο γραμματόσημα πού κυκλοφόρησαν στίς 24 Νοεμβρίου 1969, μέ τήν ἀπεικόνιση τῆς Γέννησης τοῦ Χριστοῦ ἀπό τούς ναούς τῆς Παναγίας τοῦ Ἄρακα (1192) καί τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης (14ος αἰώνας), μέ σχεδιαστή τόν γνωστό χαράκτη Α. Τάσσο.

Στίς 22 Νοεμβρίου 1971, κυκλοφόρησαν τρία γραμματόσημα μέ λεπτομέρειες ἀπό τή σκηνή τῆς Γέννησης, ἦτοι τῶν Μάγων, τῆς Θεοτόκου καί τοῦ Χριστοῦ στό σπήλαιο καί τῶν Ποιμένων.

Στίς 20 Νοεμβρίου, κυκλοφόρησαν καί πάλι μέ σχεδιασμό τοῦ Α. Τάσσου ἐντυπωσιακό φεγιέ μέ τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ (1505) ἀπό

Χριστουγεννιάτικο φεγιέ Κυπριακής Δημοκρατίας 1971 (ἀρχείο Πλουτή Λοΐζου)

τόν ναό τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τοῦ Ἁγιοσμάτι στήν Πλατανιστάσα, καθώς καί τρία γραμματόσημα μέ λεπτομέρειες τῆς προαναφερθείσας παράστασης.

Στίς 2 Δεκεμβρίου 1974, ἀπό τά τρία χριστουγεννιάτικα γραμματόσημα τά δύο ἀπεικονίζουν τήν προσκύνηση τῶν Μάγων καί τή Φυγή στήν Αἴγυπτο, τήν προσφυγοποίηση δηλαδή τοῦ Χριστοῦ γιά νά γλυτώσει τή ζωή του ἀπό τίς δολοφονικές διαθέσεις τοῦ Ἡρώδη!

Στίς 15 Νοεμβρίου 1976, ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ (1544), ἔργο τοῦ Ἰωσήφ Χούρρη, ἀπό τό Δωδεκάορτο τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου θά ἀπεικονιστεῖ σέ ἕνα ἀπό τά τρία γραμματόσημα τῆς χριστουγεννιάτικης σειρᾶς.

Στά χρόνια πού ἀκολούθησαν οἱ χριστουγεννιάτικες σειρές ἐμπλούτισαν τή θεματολογία τους μέ ἀπεικονίσεις ἀγγέλων, τῆς Παναγίας μέ τό Βρέφος, μέ ἔργα ἐκκλησια-

στικῆς ξυλογλυπτικῆς καί ἀργυροχοΐας κ.ἄ.

Τό φετινό χριστουγεννιάτικο γραμματόσημο (2023), εἶναι ιδιαίτερα συμβολικό, ἀφοῦ ἡ παράστασή του προέρχεται ἀπό μνημεῖο τῆς κατεχόμενης γῆς μας. Σέ αὐτό ἀπεικονίζεται ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ (1961) στήν κόγχη τῆς πρόθεσης τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου στήν περίκλειστη πόλη τῆς Ἀμμόχωστου (Βαρῶσια). Ἡ μοναδική αὐτή φωτογραφία ἀπό τό ἀρχεῖο τοῦ δρός Ἄνδρέα Φούλια καί τοῦ γράφοντος δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά καί εἶναι ὅτι εἰκονιστικό ἀπέμεινε στόν λεηλατημένο τό 1974 ναό τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη. Τό σχέδιο καί ἡ καλλιτεχνική ἐπιμέλεια εἶναι τῆς Χριστίνας Ὀλυμπίου καί τῆς Παναγιώτας Ἐπιφανίου.

Στήν τοιχογραφία μέ ἀπλοϊκό τρόπο καί σύμφωνα μέ τή ναζαρηνή τεχνοτροπία ἀποδίδεται ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἐνυπόγραφο ἔργο τοῦ ζωγράφου Κωνσταντῆ Σεργίου (1923-2003). Ἡ τοποθέτηση τῆς θείας Γέννησης στήν πρόθεση ἀποκτᾶ ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ αὐτή συμβολίζει τό σπήλαιο τῆς Γέννησης καί τόν χῶρο τῆς προσκομιδῆς, δηλαδή τῆς ἐτοιμασίας τῶν τιμίων δώρων ἀπό τόν ἱερέα. Ἡ τοιχογραφία ἀποτελεῖ δέηση τοῦ Νικολάου Βραχίμη καί τῆς συζύγου του καί φέρει τήν ἡμερομηνία ἀγιογράφησης τῆς σκηνῆς, 26/5/1961.

Λέξεις για τὰ Χριστούγεννα

Ἑλένης Ἀναστασίου
Ἐκπαιδευτικοῦ

Μέσα τοῦ Ὀκτώβρη, ἐνάμιση μῆνας μόνο στό σχολεῖο καί ἡ τάξη τῆς κυρίας Μαργαρίτας ἔχει βρεῖ γιά τὰ καλά τούς ρυθμούς της καί μέ σχετική εὐκολία. Τῆς μιλάνε γιά ὅλα μέ ἄνεση καί εὐλικρίνεια, ἀλλά καί σεβασμό. Κι ἐκείνη δέ διστάζει νά φέρει στήν τάξη θέματα πρὸς συζήτηση λίγο πιό ψηλοῦ ἐπιπέδου. Δέν εἶναι μόνο ἡ ἡλικία τους, εἶναι ὄρμια παιδιά ἀπό τή φύση τους καί συμμετέχουν. Γενικά τὰ βρήκανε, ἔχουν καλή χημεία καί μεταξύ τους καί μέ τή δασκάλα τους.

Δευτέρα σήμερα, Ἑλληνικά πρώτη ὥρα στό πρόγραμμα, καί μόλις τελείωσε ἡ προσευχή ἀκούγεται μία φωνή ἀπό τὴν πίσω σειρά θρανίων.

- Κυρία, τὰ μαγαζιά ἄρχισαν νά στολίζουν τὰ χριστουγεννιάτικά τους. Πότε θά κλείσουν τὰ σχολεῖα;

- Ἔχεις δίκαιο, Νικόλα, κι ἐγὼ τὸ πρόσεξα. Γι' αὐτὸ καί σήμερα θά ἀρχίσουμε νά μιλοῦμε κι ἐμεῖς γιά τὰ Χριστούγεννα. Δέ θά κλείσουμε βέβαια σύντομα, ἀλλά μπορεῖς νά ἀρχίσεις νά μετῶς τίς μέρες πού ἔμειναν. Θά κάναμε ἀργότερα αὐτὴ τὴ δραστηριότητα, στό μάθημα τῆς Ἀγωγῆς Ὑγείας, ἀλλά ἀφοῦ ἔθιξες τὸ θέμα, μποροῦμε νά κάνουμε ἀλλαγὴ. Ἄς ξεκινήσουμε τώρα καί θά κάνουμε Ἑλληνικά τὴν τελευταία ὥρα.

- Στὴν Ἀγωγή; Στὴν Τέχνη ἔπρεπε νά μιλήσουμε γιά τὰ Χριστούγεννα, ἀφοῦ φτιάχνουμε στολίδια.

- Στὰ Οἰκοκυρικά ταιριάζει καλύτερα, ἀφοῦ φτιάχνουμε γλυκά.

- Γιατί ὄχι στὴν Περιβαλλοντικὴ πού στολίζουμε δέντρο;

- Καί στὰ Μαθηματικά! Γιά τὴν ἀντίστροφη μέτρηση. Ἀλήθεια, πόσες μέρες ἔμειναν;

- Ἄντε φτάνει, ἡ κυρία μᾶς κοιτάζει καί περιμένει.

- Σᾶς ἀπολαμβάνω κιόλας! Εἶστε πολὺ δημιουργικοί. Συνδυάσατε τὰ Χριστούγεννα μέ ὅλα τὰ μαθήματα. Ἔμεινε κάτι ἄλλο; Ναι, Χρυστάλλα.

- Τὰ Ἑλληνικά. Σίγουρα θά μᾶς βάλετε νά γράψουμε ἔκθεση. Καί μάλιστα χρησιμοποιώντας ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες λέξεις ἀπὸ μία λίστα.

- Δέν εἶχα τέτοιο σκοπὸ, ἀλλά μου δώσατε μιά ἰδέα.

- Γιατί μίλησες, ρέ Χρυστάλλα;

- Μὴν ἀνησυχεῖτε δέ θά σᾶς βάλω νά γράψετε ἔκθεση. Πρὸς τὸ παρόν, θά φτιάξουμε ὅμως λίστα μέ λέξεις. Τὴν ἔχω ξεκινήσει ἤδη. Ὅση ὥρα μιλοῦσατε, ἔγραφα αὐτὰ πού λέγατε σέ μία ἰδιοθύελλα στὸν ὑπολογιστή μου. Νά τή! Ποιὸς θά μᾶς διαβάσει τίς λέξεις πού ἔχει μέχρι τώρα; Δέσποινα!

- Μαγαζιά, στολίδια, διακοπές, γλυκά, δέντρο, αντίστροφη μέτρηση.

- Τί άλλο σᾶς ἔρχεται στό μυαλό ὅταν ἀκοῦτε "Χριστούγεννα";

Τά παιδιά εἶχαν πολλά νά ποῦν: Ἅγιος Βασίλης, δῶρα, μελομακάρονα, κουραμπιέδες, ἀστέρι, ἄγγελοι, φάτνη, μάγοι, βοσκοί, φλουρί, βασιλόπιτα, κάλαντα, τρίγωνο, χιόνια, γαλοπούλα, οικογενειακό τραπέζι, γιορτή, καμπάνες, κεριά, κορδέλες, τραγούδια, χωριό, φωταγώγηση, τζάκι. Γέμισε ἡ σελίδα τοῦ διαδραστικοῦ πίνακα. Εἶπαν κι ἄλλα πού δέν τά χωροῦσε νά τά γράψουν. Ὅλων τῶν εἰδῶν στολίδια, γλυκά, τίτλους τραγουδιῶν. Μία γωνιά ἔμεινε μόνο πού σάν νά χωροῦσε μία λέξη, μά κανείς δέν τό πρόσεξε.

- Ἔχω κι ἐγώ μία λέξη νά γράψω στήν ἰδεοθύελλα, γι' αὐτό καί ἄφησα χῶρο ἐδῶ στή γωνίτσα. Ἐκκλησία!

- Ἔχει ἐκκλησία τά Χριστούγεννα;

- Πῶς δέν ἔχει; Τί γιορτάζουμε ἄλλωστε τά Χριστούγεννα; Τά γλυκά καί τά τραγούδια; Ἀφοῦ τό λέει καί ἡ λέξη ἀπό μόνη της, εἶναι ἡ γέννα, ἡ γέννηση δηλαδή, τοῦ Χριστοῦ.

- Ναι, κυρία, τό ξέρουμε αὐτό. Ἀλλά ἂν δέν πέσει Κυριακή, δέν πηγαίνουμε ἐκκλησία.

- Μᾶλλον ἐπειδή εἶναι πολύ πρωινή ἡ Θεία Λειτουργία καί ὁ περιοσότερος κόσμος δέν ἔχει τή συνήθεια νά ξυπνᾷ τόσο πρωί. Προτιμᾷ νά ξεκουραστῆ τό πρωί γιά νά γιορτάσει ἀργότερα. Ὅμως εἶναι πολύ ὁμορφη ἀκολουθία. Οἱ ὕμνοι εἶναι ὑπέροχοι κι ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι πολύ πρωί, εἶναι

ἀκόμη σκοτεινά καί λές καί εἶσαι ἐκεῖ, στή Βηθλεέμ πού γεννήθηκε ὁ Χριστός. Εἶναι λές καί θά φανεῖ τό ἀστέρι νά λάμπει κι ὁ δικός μας οὐρανός... Ὡχ, συνεπάρθηκα.. Λοιπόν, καλά κάνουμε καί στολίζουμε καί βρισκόμαστε μέ τίς οικογένειές μας καί τιμοῦμε τά ἦθη καί τά ἔθιμα τοῦ τόπου μας. Μαζί μ' αὐτά ὅμως νά φροντίζουμε νά θυμόμαστε καί τί γιορτάζουμε. Καί νά γιορτάζουμε καί γι' αὐτό πηγαίνουμε στήν ἐκκλησία. Κι ἐδῶ ἔρχεται ἡ ἐργασία σας! Μήν κατσοφιάζετε! Δέ θά σᾶς ζορίσω. Θά γράψετε μία παράγραφο χρησιμοποιώντας τίς λέξεις «Χριστούγεννα» καί «ἐκκλησία». Κι αὐτή δέ θά εἶναι ἐργασία τῶν Ἑλληνικῶν, ἀλλά τῶν Θρησκευτικῶν.

- Τῶν Θρησκευτικῶν;

- Ἐ ναι! Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ πού πολύ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν δέν εἶναι; Κανείς δέν ἀνέφερε προηγουμένως τό μάθημα αὐτό. Ὅλα σχεδόν τά εἶπατε κι ἀφήσατε πίσω τό κυριότερο. Στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, λοιπόν. Θά μοῦ φέρετε τήν ἐργασία σας τήν Τετάρτη πού ἔχουμε καί Θρησκευτικά. Δέ θά σᾶς πάρει πολλή ὥρα, εἶμαι σχεδόν σίγουρη. Ἀλλά θά ἔχετε νά ξανακάνετε αὐτή τήν ἐργασία, μέ ἀκριβῶς τίς ἴδιες ὁδηγίες, μέσα στίς διακοπές τῶν Χριστουγέννων. Αὐτό θά εἶναι τό μόνο μάθημα πού θά σᾶς βάλω, τό ὑπόσχομαι. Καί τότε ἐλπίζω νά μοῦ φέρετε μεγαλύτερη ἐργασία, νά ἔχετε νά πείτε περισσότερα γιά τά Χριστούγεννα στήν ἐκκλησία, μετά τά Χριστούγεννα.

Στῆς ψυχῆς
τά βάθη

Μάριου Θρασυβούλου
Θεολόγου -Εκπαιδευτικοῦ

Τό τελευταίο βιβλίο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μάνης κυρίου Χρυσοστόμου Γ' ἀπό τις ἐκδόσεις Ἀρχονταρῖκι, μέ τίτλο «Στῆς ψυχῆς τά βάθη», ἀποτελεῖ γιά τόν ἀναγνώστη πνευματικό ὁδοδείκτη γιά τις Ἀρετές καί τά Πάθη.

Ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μόνο μία ἐξωτερική παρουσία τήν ὁποία ὁ ἀπέναντι ἄνθρωπος μπορεῖ νά δεῖ, ἀλλά μία ἐνιαία ψυχοσωματική ὄντοτητα. Ἡ ψυχὴ δέν εἶναι ἀπλῶς τό “ἐσωτερικό”, ἀλλά στοιχεῖο τῆς ἴδιας τῆς ταυτότητας τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτή ἡ ψυχοσωματική ὄντοτητα ἔχει δημιουργηθεῖ ἀπό τόν Θεό μέ πνευματικά χαρίσματα ἀλλά καί μέ τή δυνατότητα τῆς θέωσης.

Ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ, μέσα ἀπό τόν γραπτό του λόγο, νά καθοδηγήσει τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν κακοήθεια, ἡ ὁποία ἔχει σχέση μέ τή φαυλότητα τοῦ ἥθους, πού φέρει ἡ αἰχμαλωσία στήν

ἁμαρτία νά μεταφερθεῖ στή χριστοθήθεια, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στά χρηστά ἥθη καί περικλείει τήν ἀνωτερότητα τοῦ ἥθους, στίς ἀρετές πού πρέπει νά κοσμοῦν τόν ἴδιο.

«Ἡ χριστιανική διδασκαλία καί τό ὀρθόδοξο ἥθος, προσφέρουν στόν σύγχρονο ἄνθρωπο τίς διαχρονικές ἀληθεῖς τους ὡς λύση σέ προκλήσεις πρωτόγνωρες καί ὑπαρξιακά βασανιστικά ἐρωτήματα. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μάνης κ. Χρυσόστομος Γ', γνωστός σέ ὄλους μας καί ἀπό τήν κηρυκτική του παρουσία ἐπί 15ετία στόν Καθεδρικό Ἱερό Ναό τῶν Ἀθηνῶν, μέ λόγο Χριστοκεντρικό καί κατανοητό, καλεῖ τόν ἀναγνώστη σέ ἓνα ταξίδι στά βάθη τῆς ἴδιας του τῆς ψυχῆς καί στή γνωριμία μέ τίς ἀρετές τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Ἀποστόλων, τῶν ὁσίων Πατέρων, τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας.» (Ἀπό τήν παρουσίαση στό ὀπισθόφυλλο τοῦ βιβλίου).

Τό πόνημα αὐτό χωρίζεται σέ δύο μέρη. Στό πρῶτο μέρος ἀναγράφονται εἴκοσι ἀρετές καί στό δεύτερο μέρος ἀναφέρονται εἴκοσι πάθη.

Πρόκειται γιά ἓνα ἀπαραίτητο ψυχοφελές ἔργο πού ἀπευθύνεται σέ κληρικούς, θεολόγους ὅσο καί γιά τόν κάθε ἀναγνώστη, πού θέλει νά μελετήσει τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία γιά τίς ἀρετές καί τά πάθη, ἡ ὁποία θά ὑποστηρίξει τήν ὀρθή σχέση μας μέ τόν Θεό. Τήν ἐλευθερία ἀπό τά πάθη καί τή δυναμική τῆς οἰκιοποίησης τῶν ἀρετῶν. Τό βιβλίο, μπορεῖτε νά προμηθευτεῖτε ἀπό τό Βιβλιοπωλεῖο «Φωτοδότες» στή Λευκωσία (Τηλ. 22430301).

Ἐσύ ὁ παλαιός τῶν
ἡμερῶν, πού ἔγινες
νήπιο γιά ἐμᾶς, ὁ
πλούσιος κατά τή θεότητα, πού
ἔγινες φτωχός μέχρι τοῦ σημεί-
ου νά πάρεις σάρκα καί «δού-
λου μορφή», ὁ ἀόρατος κατά τή
φύση, πού φανερώθηκες ἀπό φι-
λανθρωπία, ὁ «μόνος ἀθάνα-
τος», ὁ ὁποῖος πέθανες ἐκουσίως
γιά χάρη τῶν θνητῶν, βοήθησέ
μας «να πετάξουμε ἀπό πάνω
μας τόν παλιό ἐαυτό μας» καί
νά γίνουμε σάν παιδιὰ ὡς πρὸς
τά πάθη καί νά ἀποκτήσουμε τέ-
λειο φρόνημα καί νά πτωχεύ-
σουμε ὡς πρὸς τόν κόσμο καί νά
πλουτίσουμε πνευματικά καί
νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τοὺς
ἀόρατους τυράννους μέ τήν
ὄρατή καί ἀόρατη βοήθειά σου·
καί γλιτώνοντάς μας διά τοῦ θα-
νάτου ἀπό τόν θάνατο ἀνάδει-
ξέ μας κληρονόμους τῆς ζωῆς
πού δέν γνωρίζει θάνατο καί τῆς
βασιλείας σου.

Ἁγίου Νεοφύτου
τοῦ Ἐγκλείστου